

ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาของบิดาที่มีบุตรอายุ 2-5 ปี
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
กันยายน 2555

ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาของบิดาที่มีบุตรอายุ 2-5 ปี
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ปริญญานิพนธ์
ของ
ชไมพร ใจแปง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

กันยายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาของบิดาที่มีบุตรอายุ 2-5 ปี
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
กันยายน 2555

ชไมพร ใจแปง. (2555). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาของบิดาที่มีบุตรอายุ 2-5 ปี ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินธ์ ชูชม, รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ.

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยประเภทศึกษาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบ (Correlation-Comparative Study) มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา 2) เพื่อศึกษาว่าปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคมของบิดาร่วมกันสามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้มากเพียงใดในบิดาประเภทต่าง ๆ 3) เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคมของบิดาที่แสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อย

กรอบแนวคิดในการวิจัยใช้พื้นฐานการวิเคราะห์สาเหตุพฤติกรรมตามรูปแบบทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) ของแบนดูรา ซึ่งได้อธิบายมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องระหว่างพฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคลและองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม โดยที่สาเหตุพฤติกรรมบุคคลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบส่วนบุคคลและองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นบิดาที่มีบุตรอายุ 2-5 ปี จำนวน 300 คน ตัวแปรในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างจากบุคคลรอบข้าง สัมพันธภาพที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา 2) ปัจจัยทางจิต ประกอบด้วย ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา เจตคติต่อบทบาทบิดา ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว และ 3) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ประกอบด้วย อายุของบิดา ระดับการศึกษาของบิดา รายได้ของครอบครัว ประเภทครอบครัว ลักษณะงานของบิดา ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ ระยะเวลาการสมรส

พบผลการวิจัยดังนี้ ประการแรก บิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมมาก อายุน้อย และมีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลางแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ ประการที่สอง บิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมที่สุด ประการที่สาม บิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลาง และมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรมาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรน้อย พบในกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ ประการที่สี่ บิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อย และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมที่สุดในกลุ่มรวม กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรมาก กลุ่มบิดาที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว และกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ ประการสุดท้าย ปัจจัยทางสังคม (การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา) และปัจจัยทางจิต (เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาท และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว) รวม 7 ตัวแปรร่วมกันสามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ ร้อยละ 51.6

นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มบิดาที่แสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อย (กลุ่มเสียง) ได้แก่ กลุ่มบิดาอายุมากและมีการศึกษาน้อย และยังพบในกลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายและมีบุตรจำนวนมาก ปัจจัยเชิงเหตุ (ปัจจัยปกป้อง) สำคัญของการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา

PSYCHO-SOCIAL FACTORS CORRELATED WITH THE FATHER ROLE PERFORMANCE
OF FATHERS OF CHILDREN AGED 2 – 5 IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
CHAMAIPORN JAIPANG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Science Degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

September 2012

Chamaiporn Jaipang. (2012). *Psycho-social Factors Correlated with The Father Role Performance of Fathers of Children Aged 2-5 in Nakhon Si Thammarat Province*. Bangkok: Graduate school, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Oraphin Choochom, Assoc. Prof. Ashara Sucaromana.

This research was a correlation-comparative study with three main purposes: (a) to study the interactions effects of psychological and social factors on father role performance of fathers, (b) to predict father role performance from psychological and social factors, and to identify at-risk father role performance of fathers. The main factors were identified by using the conceptual framework of Bandura's Social Cognitive Learning Theory, which describes social interactions in ongoing behavior. The analysis considered personal and environmental components, and the interaction between the two. The sample consisted of 300 fathers who each had children aged 2-5 years in Nakhon Si Thammarat Province. This research used Three-way Analysis of Variance with post hoc mean comparisons in terms of Scheffe' method and Hierarchical Multiple Regression Analysis in order to analyze the data.

The results were as follows: firstly, fathers with low ages, medium levels of anxiety towards their father role performance and high levels of social support, performed their father role better than the others. Secondly, fathers, who had medium levels of anxiety towards their father role performance and had strong couple relationships, performed their father role better than the others. Thirdly, fathers, who had medium levels of anxiety towards their father role performance and a lot of knowledge about child caring, performed the superior father role, especially in the group that both father and mother cared their offsprings. Fourthly, fathers, who had low level of conflict with work and family and positive attitude toward the father role, are the best father role performance in subgroups such as fathers with many children group, nuclear family group, and father and mother caring children group. Finally, social factors including (a) social support, (b) good relationship between the couples, (c) knowledge about child caring, and (d) experienced about caring from his father) and psychological factors including (a) attitude toward the father role, (b) anxiety towards their father role performance, and (c) role conflict of work and family could predict father role performance as 51.6 %.

In addition, this research has identified groups of fathers at risk of lower performing the role of father, including older and less educated fathers, the father who had extended family and many children. Emphasis should be given to develop in order to protect the selected factors including social support, good relationship between the couples, and anxiety towards performing the role of father.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินธ์ ชูชม ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณฺ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอย่างมากในการให้ความรู้ คำแนะนำ ตลอดจนการตรวจแก้ไขทุกขั้นตอนของการทำ ปริญญานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ อาจารย์ ดร. จรัส อุ่นจิตติวัฒน์ รอง ศาสตราจารย์งามตา วรินทร์านนท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี และคณาจารย์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่งในการปรับปรุงงานปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช ที่ให้ความกรุณาในการ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ขอขอบพระคุณบิดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการ เก็บข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณกาญจนา ปฏิยุทธ์ หัวหน้างานที่ให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ ขอขอบพระคุณ พี่เพ็ญพรรณ สุทิน พี่อาพร เซาร์ช่วงเหล็ก พี่อริยา แซ่ลิ้ม พี่กมลวรรณ มีเทพ พี่ณัญญา อนุวัฒนวงศ์ พี่ขวัญชนิ กล้าประสิทธิ์ น.ส.ศราทิพย์ บุญช่วย และ น.ส.อนุสราร สารมาศ เพื่อนร่วมงานในฝ่ายสวัสดิการสังคม โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช ที่ให้ความช่วยเหลือใน การเก็บข้อมูลและเป็นที่กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ตลอดมา

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สหทัยมูลนิธิในการเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของ เครื่องมือวัด

ขอขอบคุณ เพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ภาคพิเศษ รุ่น 7 ทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นที่กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายจิรพัฒน์ ศิริรักษ์ ที่ให้ความช่วยเหลือในทุกเรื่องให้ทุกขั้นตอนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

หากงานวิจัยฉบับนี้ยังประโยชน์ให้ผู้อื่นได้ศึกษาต่อไปผู้วิจัยจึงขอมอบผลบุญนี้แด่ คุณยายจันทร์ฟอง เสาร์แก้ว สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้าน ทุนการศึกษาและกำลังใจจาก คุณพ่อสุทัศน์ ใจแปง คุณแม่บานเย็น ใจแปง และน้องสาว นางสาวอารีรัตน์ ใจแปง ที่ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ชไมพร ใจแปง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ตัวแปรที่ศึกษา.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
การแสดงบทบาทบิดา.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	14
ปัจจัยทางสังคมกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	18
การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา....	18
ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	21
ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	26
ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา	29
ปัจจัยทางจิตกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	31
เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	31
ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.	34
ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา..	37
ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	40
อายุกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	40
ระดับการศึกษาการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	41
ระดับรายได้ของครอบครัวต่อเดือนกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	42
ประเภทครอบครัวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา.....	42
นิยมปฏิบัติตัวแปร.....	43
กรอบแนวคิด.....	46
สมมติฐานการวิจัย.....	48

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า..... 49
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	49
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
การหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	54
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 56
ตอนที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง.....	56
ตอนที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการทดสอบสมมติฐาน.....	58
ตอนที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของบิดา ที่มีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อย.....	74
5	การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 76
การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน.....	77
สรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 1.....	77
สรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 2.....	79
สรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 3.....	82
สรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 4.....	84
สรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 5.....	85
การสรุปและอภิปรายผลเพิ่มเติม.....	88
ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัย.....	88
ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนา.....	89
ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป.....	89
บรรณานุกรม.....	91

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	101
ภาคผนวก ก เครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย.....	102
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	130
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	170

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 คำสถิติพื้นฐานที่จำแนกตามลักษณะชีวทางสังคมและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง..	56
2 พิสัยของคะแนน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษา.....	58
3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามระดับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ระดับความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดาแตกต่างกันในกลุ่มรวม.....	59
4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาและอายุของบิดาในกลุ่มรวม.....	61
5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาพิจารณาตามระดับความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มรวม	63
6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาพิจารณาตามระดับความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มรวม.....	65
7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาในกลุ่มรวม.....	66
8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามระดับประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มรวม	68
9 ผลการทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบลำดับ เมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยทางสังคม ตัวแปรปัจจัยทางจิต แต่ละกลุ่มเป็นตัวทำนาย ตามลำดับ.....	72
10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาคะแนนของปัจจัยทางจิต และปัจจัยทางสังคม พิจารณาตามอายุ และการศึกษาของบิดา.....	74

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
11 ค่าของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็นบิดา คะแนนการแสดงผลบทรบการเป็นบิดา ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดียวพิจารณาตามอายุ และการศึกษาของบิดา.....	74
12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็น บิดาพิจารณาตามประเภทครอบครัว และจำนวนบุตร.....	75
13 ค่าของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็นบิดาของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดียว พิจารณาตามประเภทครอบครัว.....	75
14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็น บิดา พิจารณาตามระดับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ระดับ ความวิตกกังวลในการแสดงผลบทรบการเป็นบิดา และอายุของบิดา แตกต่างกันในกลุ่ม ย่อย.....	131
15 ค่าของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็นบิดาตามระดับของตัวแปรอิสระที่ส่งผล แบบเดียวพิจารณาตามระดับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ระดับ ความวิตกกังวลในการแสดงผลบทรบการเป็นบิดา และอายุของบิดา แตกต่างกันในกลุ่มย่อย...	132
16 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็นบิดา พิจารณา ตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างความวิตกกังวลในการแสดง บทรบการเป็นบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสน้อย.....	133
17 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็นบิดา พิจารณา ตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดง บทรบการเป็นบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย.....	134
18 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็นบิดา พิจารณา ตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดง บทรบการเป็นบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย.....	135
19 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็นบิดา พิจารณา ตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดง บทรบการเป็นบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานไม่เป็นเวลา แน่นอน.....	136
20 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงผลบทรบการเป็นบิดา พิจารณา ตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดง บทรบการเป็นบิดาและอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษามาก.....	137

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
21 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และอายุของบิดาในกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย.....	138
22 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษามาก.....	138
23 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และอายุของบิดาในกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา.....	139
24 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษามาก.....	139
25 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามระดับความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มย่อย.....	140
26 ค่าของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ตามระดับของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดียวพิจารณาตามระดับประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกัน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย.....	141
27 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาในการสมรสมาก.....	142
28 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในกลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียว.....	143
29 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในกลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน.....	143

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
30 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในกลุ่มบิดาที่มารดาผู้ดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่.....	144
31 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่.....	144
32 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามระดับความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มย่อย.....	145
33 ค่าของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ตามระดับของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดียวพิจารณาตามระดับความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างและมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกัน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย.....	146
34 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามระดับประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร มีเจตคติที่ดี ต่อบทบาทบิดาแตกต่างกัน ในกลุ่มย่อย.....	147
35 ค่าของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ตามระดับของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดียวพิจารณาตามระดับประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกัน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย.....	148
36 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามอายุ และการศึกษาของบิดา.....	149
37 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามประเภทครอบครัว และจำนวนบุตร.....	149
38 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มรวม.....	150
39 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีอายุน้อย	151
40 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีอายุมาก	152
41 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาในการสมรสน้อย.....	153

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
42 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสมาก.....	154
43 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนน้อย.....	155
44 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนมาก.....	156
45 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย.....	157
46 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรมาก.....	158
47 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาน้อย.....	159
48 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษามาก.....	160
49 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน.....	161
50 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่ทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน.....	162
51 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่ทำงานต่างจังหวัด.....	163
52 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว.....	164
53 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย.....	165
54 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มารดาดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่.....	166
55 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่.....	167
56 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่บุคคลอื่นในครอบครัวดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่.....	168

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงความสัมพันธ์ของการเกิดพฤติกรรมตาม Triadic reciprocal determinism.....	16
2 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	47
3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ที่ส่งผลต่อความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มรวม.....	60
4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ที่ส่งผลต่อความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มรวม.....	66
5 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสามทางของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มรวม กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาในการสมรสน้อย กลุ่มบิดามีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย ในกลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน และในกลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำ.....	77
6 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และอายุ ของบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา.....	78
7 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก.....	78
8 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสามทางของตัวแปรความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวสูง.....	80
9 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสมาก กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียว กลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานเป็นเวลาแน่นอน และกลุ่มบิดาที่มารดาเป็น ผู้ดูแลส่วนใหญ่...	80
10 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา.....	81

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
11 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มรวมกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรมาก กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว และกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา.....	83
12 ผลการทำนายและตัวทำนายที่สำคัญของการแสดงบทบาทการเป็นบิดาโดยใช้กลุ่มปัจจัยทางสังคมและ กลุ่มปัจจัยทางจิต เป็นตัวทำนาย ในกลุ่มบิดาโดยรวม...	86

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุด แต่เป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งในสังคมเพราะเป็นสถาบันพื้นฐานแรกของมนุษย์และเป็นสถาบันเก่าแก่ที่สุด ซึ่งทำหน้าที่ในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์แก่สมาชิกใหม่ในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวและการให้การศึกษาในครอบครัวมีอิทธิพลต่อคุณภาพของคนซึ่งรวมทั้งค่านิยม เจตคติของบุคคล นอกจากนี้ครอบครัวเป็นหน่วยของสังคมที่ประกอบด้วยวิถีชีวิตของสมาชิกทุกคนทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง ศิลปวัฒนธรรม และจริยธรรม ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของสังคม ในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกครอบครัวทุกคนจะมีบทบาทหน้าที่ของตนที่ต้องปฏิบัติเพื่อประคับประคองครอบครัวให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความผาสุก พัฒนาการของครอบครัวทำให้สถานภาพของบุคคลเปลี่ยนแปลงพร้อมกับภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น การมีบุตรเป็นสิ่งที่หลายครอบครัวคาดหวังและให้ความสำคัญ ซึ่งผู้ที่รับบทบาทบิดามารดามีความสำคัญยิ่งในการขัดเกลาเด็กที่เกิดมาให้เป็นสมาชิกที่ดีในสังคมต่อไป

ในอดีตครอบครัวในสังคมไทย มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นครอบครัวขยายที่มีความอบอุ่น มีระบบเครือญาติและสายใยผูกพันมาช้านาน มีสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 3 รุ่น คือ รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นบิดามารดา และรุ่นลูก มีการตัดสินใจร่วมกัน ด้วยความรักความเข้าใจและเหตุผล และรู้จักการให้อภัยกัน สิ่งนี้ช่วยเสริมสร้างให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสนิทสนมใกล้ชิดแบบ ระบบเครือญาติ เด็กๆนอกจากจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาแล้ว ยังได้รับการถ่ายทอดคุณธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อต่างๆ จากปู่ย่าตายายและญาติผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันด้วย แต่ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาทำให้ครอบครัวในสังคมไทยเปลี่ยนไปเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจลักษณะของครัวเรือนไทยในปี 2548 (มนัส วณิชชานนท์. 2550: 26) พบว่า มีครอบครัวเดี่ยวมากถึงร้อยละ 53.7 และมีครอบครัวขยายเพียง ร้อยละ 32.5 ในจำนวนครัวเรือนเดี่ยวนี้อย่างน้อยมีรูปแบบที่หลากหลาย กล่าวคือ เป็นครอบครัวเดี่ยวที่อยู่ด้วยกันระหว่างบิดา มารดาและบุตร ร้อยละ 33.1 ครอบครัวที่อาศัยอยู่ระหว่างสามีและภรรยาเท่านั้น ร้อยละ 13.3 และอีกร้อยละ 7.3 เป็นครอบครัวที่มีเพียงบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่งอาศัย อยู่กับบุตรซึ่งเป็นปัญหาสังคมอย่างหนึ่งที่เป็นผลพวงมาจากการหย่าร้างของคู่สามีและภรรยา นอกจากนี้ปัจจัยด้านเศรษฐกิจทำให้ทุกคนทั้งหญิงและชายต้องดิ้นรนต่อสู้แข่งขันในการประกอบอาชีพเพื่อการดำรงอยู่ในสังคมมากขึ้น สมาชิกในครอบครัวมีเวลาอยู่ด้วยกันน้อยลง ขาดการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ความหวงใย อาหารและพึงพาต่อกันลดน้อยลง ทำให้ขาดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งยังขาดการได้รับการปลูกฝังค่านิยมและคุณธรรมที่ดีงามของสังคมไทยจากปู่ ย่า ตา ยาย ปัจจัยเหล่านี้ได้นำไปสู่ปัญหาครอบครัวและปัญหา

สังคมต่างๆ ตามมา เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปครอบครัวเดี่ยวเพิ่มจำนวนมากขึ้น บทบาทเดิมที่เป็นของปู่ ย่า ตา ยาย จึงต้องกลายมาเป็นบทบาทของบิดามารดา ความเป็นจริงแล้วครอบครัวและบุตรต้องการความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่จากผู้เป็นบิดามากกว่ารายได้ที่บิดาหามาให้นพ.สุริยเดว ทรีปาตี (ชาวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2551: ออนไลน์) กล่าวว่า บิดามีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านอารมณ์ทางจิตใจของเด็กเป็นอันมาก บิดาที่ช่วยมารดาเลี้ยงดูบุตรในช่วงทารกจะส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กหลายด้าน คือ การเรียนรู้ จากความพิเศษของบิดาที่มีการสัมผัสที่หยาบกระด้างกว่ามารดา แต่ท่าทีที่มั่นคงแข็งแรงจังหวะที่ไม่สม่ำเสมอทำให้นุตรเกิดความตื่นเต้น เรา่ใจ และเข้าใจการเรียนรู้ สร้างความผูกพัน ความไว้วางใจ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และปรับตัวเข้ากับสังคมได้ง่าย บุคลิกของบิดาบวกกับความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวทำให้เกิดแรงศรัทธาในตัวบิดาไว้ในความทรงจำและเกิดแรงบันดาลใจสู่เด็กที่จะพยายามทำตัวให้ดีกว่า ส่วนเด็กวัยรุ่นผู้หญิงจะเก็บบุคลิกของบิดาไว้ในความทรงจำซึ่งจะส่งผลในการเลือกคู่ในอนาคตหรือการคบเพื่อนต่างเพศลดการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และลดโอกาสเสี่ยงของการเป็นเพศที่สามลง

การที่บิดาเข้ามามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรนับว่ามีความสำคัญยิ่งเพราะนอกจากจะช่วยให้ครอบครัวมีความมั่นคงแล้วยังทำให้นุตรเกิดความผูกพันกับบิดาเช่นเดียวกับมารดา บุตรเห็นความสำคัญว่าบิดาเป็นส่วนหนึ่งของตนเอง ซึ่งทำให้นุตรเกิดความไว้วางใจในบิดา รวมทั้งเป็นการสร้างความผูกพันอันแน่นแฟ้นระหว่างบิดาและบุตร โบว์บี (Bowlby. 1986: 18) ได้กล่าวว่า ความใกล้ชิด ความอบอุ่นที่บุตรได้รับจากบิดามารดาพร้อมกันจะทำให้บุตรมีความมั่นคง มีการรับรู้ที่กว้างขึ้นและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ส่วนครอบครัวที่ขาดบิดา หรือไม่สนใจบุตรเท่าที่ควรทำให้นุตรขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถแสดงบทบาททางเพศได้ ทำให้เป็นบุคคลมีพฤติกรรมผิดปกติเป็นปัญหาของสังคมได้ สอดคล้องกับ เฮอร์ลอค (อัจฉรา สุขารมณ. 2544: 35; อ้างอิงจาก Hurlock. 1980: 653) กล่าวว่า บิดามีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กแตกต่างจากมารดา เด็กที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมมักเนื่องมาจากมารดา ส่วนด้านบุคลิกภาพทั่วไปมาจากบิดา ฟอรัมม์ (อัจฉรา สุขารมณ. 2544: 35; อ้างอิงจาก Fromm. 1974) ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบความรักของบิดาและมารดา มีความแตกต่างกัน มารดาให้ความรักอย่างไม่มีเงื่อนไข ไม่ว่าบุตรจะดีชั่วอย่างไรก็มักพร้อมจะอภัยอยู่เสมอ แต่จากบิดานั้นเป็นความรักที่มีเงื่อนไข เด็กจะเรียนรู้ในการปฏิบัติตัวตามที่บิดาต้องการเพื่อจะได้รับความรักจากบิดา ทำให้เด็กถูกฝึกให้เรียนรู้ระเบียบวินัยซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อสังคม ดังนั้นการที่เด็กเจริญเติบโตเป็นผู้ที่รู้จักว่าสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควรขึ้นอยู่กับคำสอนของบิดา ถ้าบิดาบังคับเด็กเด็กมักจะเป็นคนที่ไม่กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่ชอบออกความคิดเห็น ขาดความมั่นใจในตนเอง ถ้าบิดาไม่มีวินัย ไม่รักษากฎระเบียบที่วางไว้ให้สม่ำเสมอเด็กจะค้ำขังใจมาก ส่วนเด็กที่เกิดมาในครอบครัวแบบประชาธิปไตย ซึ่งบิดามารดาวางระเบียบวินัยโดยบอกเหตุผลว่าทำไมจึงควรเป็นเช่นนั้น เด็กก็จะเติบโตเป็นผู้ที่รู้จักเหตุผล รับผิดชอบต่อสิ่งที่ปฏิบัติ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ชอบแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นลักษณะของผู้นำ และเป็นผู้ตามที่ไม่ทำตามอย่างมกมาย บิดาที่มีลักษณะดังกล่าว

เป็นผู้ที่มีความอบอุ่นน่านับถือ เป็นหลักได้และมีความผูกพันต่อบุตร ตลอดจนสามารถผสมผสาน ลักษณะความมีอำนาจในฐานะผู้นำของครอบครัวมักจะได้อุบัติชายที่เป็นชายและบุตรหญิงที่เป็น หญิง ดังที่มีผู้เปรียบว่า เด็กเปรียบเสมือนผ้าขาว หากแต้มสีใดลงไปย่อมเป็นสีนั้น ฉะนั้นผู้ใหญ่จึง ควรแต้มสีที่ดี สะอาด สดใส ให้ เพื่อเด็กจะได้เติบโตเป็นคนดี มีคุณค่า สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคม ต่อไป (พรรณเพ็ญ เครือไทย. 2552: 31-37) ส่วนอีริคสัน กล่าวว่า เด็กวัย 2-5 ปี มีความสัมพันธ์ กับบิดามารดามากกว่าวัยทารก โดยอีริคสันได้อธิบายว่า ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเองอย่าง อิสระ-ความสงสัยไม่แน่ใจตัวเอง (Autonomous vs. Shame and doubt) อยู่ในวัยอายุ 2-3 ปี วัยนี้ เป็นวัยที่เริ่มเดินได้ สามารถที่จะพูดได้ และความเจริญเติบโตของร่างกายช่วยให้เด็กมีความอิสระ พึ่งตัวเองได้ มีความอยากรู้อยากเห็น และอยากจับต้องสิ่งของต่างๆ เพื่อต้องการสำรวจว่าคืออะไร เด็กเริ่มที่อยากเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ฉะนั้นเด็กวัยนี้เริ่มจะต้องเรียนรู้พฤติกรรมหลายอย่างที่ กำหนดโดยสังคม บิดามารดาและผู้เลี้ยงดู จำเป็นจะต้องรักษาความสมดุล ช่วยเด็กให้เป็นอิสระ พึ่งตนเอง โดยต้องเป็นที่รู้จักใช้คำพูดอธิบายให้เด็กเข้าใจว่า สิ่งไหนทำได้ สิ่งไหนทำไม่ได้ พยายาม เลี่ยงการดุเด็กเวลาที่ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่บางครั้งจำเป็นต้องปล่อยให้เด็กมีความอาย (Shame) และการสงสัยตัวเองว่าทำไมถูก (Doubt) เพราะเป็นสิ่งสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา เพราะว่า ทุกคนควรจะต้องมีความละเอียดใจ ไม่กล้าทำสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับด้วย อย่างไรก็ตามบิดามารดาควร จะเน้นการให้ออกาสเด็กพึ่งตนเอง มีความอิสระ ทำอะไรด้วยตนเอง มากกว่าการมีความรู้สึกอาย และสงสัยในตนเอง ส่วนขั้นที่ 3 การเป็นผู้ริเริ่ม – การรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt) วัยเด็กอายุ ประมาณ 3-5 ปี อีริคสัน เรียกวัยนี้ว่า เป็นวัยที่เด็กมีความคิดริเริ่มอยากจะทำอะไรด้วยตนเอง จากจินตนาการของตนเอง การเล่นสำคัญมากสำหรับวัยนี้ เพราะเด็กจะได้ทดลองทำสิ่งต่างๆ จะสนุกจากการสมมติของต่างๆ เป็นของจริง เช่น อาจจะใช้ลังกระดาษเป็นรถยนต์ ขับริยนต์ เหมือนผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม เด็กก็ยังพยายามที่จะเป็นอิสระ พึ่งตนเอง อยากจะทำอะไรเองไม่พึ่ง ผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เด็กจะเลียนแบบจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการพูดและการกระทำ นอกจากนี้ อีริคสัน ยังกล่าวว่าพัฒนาการของเด็กนั้น ต้องมีการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาควบคู่กันไป การพัฒนาของเด็กจึงเป็นผลผลิตของประสบการณ์การปะทะสังสรรค์ระหว่างเด็กกับโลกของเขา (นวลละอ อ สุภาพล. 2527) การเรียนรู้ทางสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคมเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับสังคม และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับผู้อื่น ทุกคนต้อง ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาตั้งแต่เริ่มคลอดจากครรภ์มารดา โดยกลุ่มแรกที่ทำหน้าที่ คือ ครอบครัว เมื่อเด็กคนหนึ่งเกิดมาสังคมนับตั้งแต่บิดา มารดา ญาติพี่น้อง คนในครอบครัว ต้องรับผิดชอบร่วมกันในอันที่จะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม ถูกต้อง และเหมาะสม ให้แก่เด็ก

แต่จากค่านิยมของสังคมไทยส่วนใหญ่ยังยึดติดอยู่ว่ามารดาเป็นฝ่ายเลี้ยงดูบุตร ส่วนบิดาเป็นฝ่ายหาเลี้ยงบุตร จัดหาสิ่งของและเครื่องใช้ที่จำเป็นให้บุตร ได้รับการตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ บิดาส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญกับความสำเร็จในหน้าที่การงาน และการสร้างฐานะของครอบครัวมากกว่าการเอาใจใส่ดูแลอบรมเลี้ยงดูบุตร ซึ่งหลักฐานจากการ

ศึกษาวิจัย พบว่า บิดายังมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรน้อย เช่น ในการศึกษาของ ชุตติมา ศิริกุลชยานนท์ (กุสุมาลี ไชยมือง. 2540; อ้างอิงจาก ชุตติมา ศิริกุลชยานนท์. 2534) พบว่า บิดายังแสดงบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรน้อยมาก บิดาที่อาศัยในสังคมชนบทมีการเลี้ยงดูบุตรน้อย ทั้งนี้เพราะบิดาเหล่านั้นมีความคิดเห็นว่าการเลี้ยงดูบุตรควรเป็นหน้าที่ของมารดาโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นุชรา บุญกนก (2531) ที่พบว่า บิดามีบทบาทเสริมมารดาในการเลี้ยงดูทารกในระดับต่ำ และจากการศึกษาของ อมรา ภิญโญ (2533) พบว่า บิดามีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี น้อยซึ่งตามหลักทฤษฎีพัฒนาการครอบครัว (Family development) นั้น ดิวอลล์ (Duvall. 1971) ได้กล่าวว่า เมื่อครอบครัวให้กำเนิดบุตรขึ้นมาแล้ว บิดาจะต้องมีหน้าที่หรือปฏิบัติพัฒนาการในด้านที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตรด้วย นั่นคือ จะต้องมีการแสวงหาความรู้ ทักษะ ตลอดจนต้องมีการปฏิบัติการเลี้ยงดูบุตรทั้งด้านร่างกาย และส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุตรทั้งในขณะที่มารดาอยู่ด้วยหรือโดยลำพังจึงจะเรียกได้ว่า บิดามีการปฏิบัติพัฒนาการด้านการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างดี

การที่บิดาจะสามารถเรียนรู้ เข้าใจ สามารถปฏิบัติงานหน้าที่ ความรับผิดชอบในบทบาทการเป็นบิดาได้สมบูรณ์นั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยสัญชาตญาณ หากต้องมีการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนในแนวคิดเชิงจิตวิทยาพัฒนาการ ส่วนพฤติกรรมเกี่ยวกับบทบาทการเป็นบิดาที่เพศชายแสดงออกนั้น มักเริ่มต้นจากแรงกดดันภายในที่กลัวการรุกรานจากบิดาตนเอง ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิด จากนั้นจะมีการสะสมประสบการณ์เหล่านี้ไว้เรื่อย ๆ ประสบการณ์การเลี้ยงดูที่ดีในวัยเด็กจะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เพศชายเกิดความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการกำเนิดบุตร การเลี้ยงดู และคิดว่าบุตรเป็นคนสำคัญที่ตนเองต้องการถ่ายทอดความรู้สึกทุกอย่างไว้ และเมื่อถึงเวลาอันสมควรซึ่งเป็นช่วงที่ตนเองได้เป็นบิดาก็จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา (จารุวรรณ ชูปวา. 2541) นอกจากนี้บิดาจะสามารถปรับตัวได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆที่ทำให้ บิดาสามารถปรับวิธีคิดหรือเลือกวิธีการที่จะจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม ปัจจัยที่มีส่วนทำให้บิดาประเมินการปรับเปลี่ยนบทบาทการเป็นบิดาว่าเป็นความเครียดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านตัวบุคคล และปัจจัยทางด้านสถานการณ์ (Lazarus; & Folkman. 1984) ดังมีรายงานการศึกษาปัจจัยด้านตัวบุคคลที่พบว่าบิดาที่มีเศรษฐกิจฐานะต่ำ ได้แก่ บิดาที่มีอายุน้อย ไม่ได้แต่งงาน มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าหรือเทียบเท่าระดับมัธยมศึกษา ตำแหน่งหน้าที่การงานอยู่ในระดับล่าง จะมีระดับของความเครียด และมีพฤติกรรมการลงโทษและดุด่าบุตรมากกว่าบิดาที่อยู่ในเศรษฐกิจฐานะสูงกว่า (Burbach; Fox; & Nicholson. 2004) และพบว่า ผู้ที่เป็นบิดาเมื่ออายุน้อยจะมีความวิตกกังวล ความรู้สึกหวั่นหวาดมากกว่า และมีความพึงพอใจในชีวิตน้อยกว่ากลุ่มบิดาที่มีอายุมาก (Single- Rushton. 2005)

จากทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า บิดาเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตร บิดาควรมีความเอาใจใส่ และเตรียมพร้อมในดูแลตั้งแต่บุตรอยู่ในครรภ์ จนกระทั่งบุตรเติบโต และมีพัฒนาการต่างๆที่เหมาะสมตามวัย ทั้งการดูแลด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โรงพยาบาลเป็นหน่วยงานแห่งแรกในการแนะนำและชี้แนะในบทบาทการดูแลที่เหมาะสมให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ดูแล และในระยะเวลาที่มารดาต้องพักฟื้นร่างกายบิดาจึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลบุตร ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการแสดง

บทบาทการเป็นบิดาของบิดาที่มีบุตรอยู่ในช่วงอายุ 2 – 5 ปี เพราะถือว่าเป็นช่วงวัยแห่งพัฒนาการ และเป็นช่วงวัยแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาทั้งปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกตัวบุคคล ผู้วิจัยหวังว่าผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาให้บิดาได้ปฏิบัติตามบทบาทได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
2. เพื่อศึกษาว่าปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคมของบิดาร่วมกันสามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้มากเพียงใดในกลุ่มบิดาประเภทต่าง ๆ
3. เพื่อค้นหาลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของบิดาที่แสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อย

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นแนวทางให้ผู้สนใจได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของบิดาต่อไปในอนาคต
2. เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว เป็นต้น ให้เกิดความเข้าใจถึงลักษณะการแสดงบทบาทการเป็นบิดา และใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนาให้บิดาปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น
3. ช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ที่อธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของอิริคสันจากทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม (Erickson's Psychosocial development theory) ซึ่งเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อพัฒนาการเด็ก เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะใช้ความสามารถของตนเองเพื่อช่วยเหลือตนเอง มีความต้องการเป็นอิสระ มีความอยากรู้อยากเห็น อิริคสัน (Erickson) กล่าวว่า เด็กวัย 2-4 ปี มีความสัมพันธ์กับบิดามารดามากกว่าวัยทารก ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 โดยอธิบายได้ว่า ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระ-ความสงสัยไม่แน่ใจตัวเอง (Autonomous vs. Shame and doubt) อยู่ในวัยอายุ 2-3 ปี วัยนี้เป็นวัยที่เริ่มเดินได้ สามารถที่จะพูดได้ และความเจริญเติบโตของร่างกายช่วยให้เด็กมีความอิสระ ฟังตัวเองได้ และมีความอยากรู้อยากเห็นอยากจับต้องสิ่งของต่างๆ เพื่อต้องการสำรวจว่าคืออะไร เด็กเริ่มที่อยากเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ฉะนั้นเด็กวัยนี้เริ่มจะต้องเรียนรู้พฤติกรรมหลายอย่างที่กำหนดโดยสังคม ฉะนั้น บิดา มารดา และผู้เลี้ยงดู จำเป็นจะต้องรักษาความสมดุล ช่วยเด็ก

ให้เป็นอิสระ ฟังตนเอง โดยต้องเป็นที่รู้จักใช้คำพูดอธิบายให้เด็กเข้าใจว่าสิ่งไหนทำได้สิ่งไหนทำไม่ได้ พยายามเลี่ยงการดูเด็กเวลาที่ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่บางครั้งจำเป็นต้องปล่อยให้เด็กมีความอาย (Shame) และการสงสัยตัวเองว่าทำไม่ถูก (Doubt) เพราะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเพราะว่าทุกคนควรจะต้องมีความละอายใจไม่กล้าทำสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับด้วย อย่างไรก็ตาม บิดา มารดา ควรจะเน้นการให้โอกาสเด็กฟังตนเอง มีความอิสระ ทำอะไรด้วยตนเอง มากกว่าการมีความรู้สึกอาย และสงสัยในตนเอง ส่วนขั้นที่ 3 การเป็นผู้ริเริ่ม – การรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt) วัยเด็กอายุประมาณ 3-5 ปี อีริกสัน (Erickson) เรียกว่าวัยนี้ เป็นวัยที่เด็กมีความคิดริเริ่มอยากจะทำอะไรด้วยตนเอง จากจินตนาการของตนเอง การเล่นสำคัญมากสำหรับวัยนี้ เพราะเด็กจะได้ทดลองทำสิ่งต่างๆ จะสนุกจากการสมมติของต่างๆ เป็นของจริง เช่น อาจจะใช้ลังกระดาษเป็นรถยนต์ ขับรถยนต์เหมือนผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม เด็กก็ยังพยายามที่จะเป็นอิสระ ฟังตนเอง อยากจะทำอะไรเอง ไม่ฟังผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เด็กจะเลียนแบบจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการพูดและการกระทำ อีริกสัน (Erickson) อธิบายการรู้สึกผิด (Guilt) เหมือนกับฟรอยด์ (Freud) คือ เน้น Resolution ของ Oedipus complex โดยฟรอยด์ (Freud) อธิบายการเกิดของปมเอดิปปัสว่า เด็กผู้ชายติดมารดาและรักมารดามาก และต้องการที่จะเป็นเจ้าของมารดาแต่เพียงคนเดียว และต้องการร่วมรักกับมารดา แต่ขณะเดียวกันก็ทราบวามารดาและบิดารักกัน และก็รู้ดีว่าตนด้อยกว่าบิดาทุกอย่าง ทั้งด้านกำลังและอำนาจ ประกอบกับความรักบิดา และกลัวบิดา ฉะนั้นเด็กก็พยายามที่จะเก็บกดความรู้สึกที่อยากเป็นเจ้าของมารดาแต่คนเดียว และพยายามทำตัวให้เหมือนกับบิดาทุกอย่าง ฟรอยด์ (Freud) เรียกกระบวนการนี้ว่า “Resolution of Oedipus complex” เป็นกระบวนการที่เด็กชายเลียนแบบบิดา ทำตัวให้เหมือน “ผู้ชาย” ส่วนเด็กหญิงมีปมอีเล็คตรา (Electra complex) ซึ่งฟรอยด์ (Freud) ก็ได้ความคิดมาจากนิยายกรีกเหมือนกับปมเอดิปปัส ฟรอยด์ (Freud) อธิบายว่า แรกทีเดียวเด็กหญิงก็รักมารดามากเหมือนเด็กชาย แต่เมื่อโตขึ้นพบว่าตนเองไม่มีอวัยวะเพศเหมือนเด็กชาย และมีความรู้สึกอิจฉาผู้ที่มีอวัยวะเพศชาย แต่เมื่อทำอะไรไม่ได้ก็ยอมรับ และโศกเศร้ามาก ถอนความรักจากมารดามารักบิดา ที่มีอวัยวะเพศที่ตนปรารถนาจะมี แต่ก็รู้ว่ามารดาและบิดารักกัน เด็กหญิงจึงแก้ปัญหาด้วยการใช้กลไกป้องกันตน โดยเก็บความรู้สึกความต้องการของตน (Repression) และเปลี่ยนจากการโกรธเกลียดมารดามาเป็นรักมารดา (Reaction formation) ขณะเดียวกันก็อยากทำตัวให้เหมือนมารดาจึงเลียนแบบ สรุปได้ว่าเด็กหญิงมีความรักบิดาแต่ก็รู้ว่าแย่งบิดามาจากมารดาไม่ได้จึงเลียนแบบมารดา คือ ถือมารดาเป็นแบบฉบับหรือต้นแบบของพฤติกรรมของ “ผู้หญิง” ดังนั้น เด็กชายในวัยนี้ต้องการทำอะไรเหมือนบิดา เด็กหญิงอยากจะทำอะไรเหมือนมารดา เด็กบางคนอาจจะทำงานซ้ำ เสร็จซ้ำ แต่เมื่อเสร็จแล้วก็ เป็นสิ่งที่สมบูรณ์เรียบร้อย และถูกต้อง เด็กบางคนอาจจะเรียนไม่เก่ง แต่เล่นกีฬาเก่ง เป็นต้น การช่วยเหลือแบบนี้ก็จะช่วยให้เด็กไม่มีปมด้อย และมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ไม่เกลียดตนเอง และไม่มีปมด้อย

2. ผู้วิจัยใช้แนวการวิเคราะห์สาเหตุพฤติกรรมการแสดงบทบาทการเป็นบิดาตามรูปแบบทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social cognitive learning theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1989: 2-5) ซึ่งได้อธิบายรูปของการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องระหว่างพฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคลและองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม โดยที่องค์ประกอบทั้งสามนี้จะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน พฤติกรรมองค์ประกอบส่วนบุคคล และองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ พฤติกรรมของมนุษย์สามารถกำหนดสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมก็สามารถกำหนด พฤติกรรม พฤติกรรมสามารถกำหนดองค์ประกอบส่วนบุคคล องค์ประกอบส่วนบุคคลก็สามารถกำหนดพฤติกรรมได้เช่นกัน ในทำนองเดียวกัน องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบส่วนบุคคลแบนดูรา (Bandura) ได้กล่าวถึงตัวกำหนดพฤติกรรมว่า มี 2 ประการคือ ตัวกำหนดพฤติกรรมที่เป็นสิ่งเร้า ซึ่งได้แก่ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมการเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมซ้ำ ๆ มนุษย์จะคาดการณ์ไว้ว่า ถ้ามีเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นจะมีเหตุการณ์อะไรตามมา และตัวกำหนดพฤติกรรมอีกประการหนึ่ง คือ ตัวกำหนดที่เป็นผล ซึ่งได้แก่ผลของการกระทำมนุษย์จะเลือกกระทำพฤติกรรมที่ ได้รับผลทางบวก และจะหลีกเลี่ยงการกระทำพฤติกรรมที่จะได้รับผลทางลบ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ บิดาที่มีบุตรอย่างน้อย 1 คน และบุตรอยู่ในช่วงอายุ 2 – 5 ปี ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดาที่มีบุตรอย่างน้อย 1 คน และบุตรอยู่ในช่วงอายุ 2-5 ปีที่มาดำเนินการขึ้นทะเบียนบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้แก่บุตรแรกคลอดในโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช จำนวน 300 คน โดยสุ่มเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2555

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variables) มี 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย

- การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง
- ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส
- ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร
- ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา

1.2 ปัจจัยทางจิต ประกอบด้วย

- เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา
- ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
- ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว

1.3 ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ประกอบด้วย

- อายุของบิดา
- ระยะเวลาการสมรส
- การศึกษาของบิดา
- รายได้ของครอบครัว
- ประเภทครอบครัว
- ลักษณะงานของบิดา
- ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ การแสดงบทบาทการเป็นบิดา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อ 1) กำหนดตัวแปร ความหมาย และวิธีวัดตัวแปรการแสดงบทบาทการเป็นบิดา 2) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของการแสดงบทบาทการเป็นบิดา เพื่อกำหนดกลุ่มตัวแปรเชิงเหตุสำคัญที่เกี่ยวข้อง และ 3) กำหนดความหมายและวิธีวัดตัวแปรอิสระ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละด้านกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการกำหนดนิยามปฏิบัติการ และการตั้งสมมติฐานสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ลำดับการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. การแสดงบทบาทการเป็นบิดา
2. แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
3. ปัจจัยทางสังคมกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
4. ปัจจัยทางจิตกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
5. ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - อายุของบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - การศึกษาของบิดาการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - รายได้ของครอบครัวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
 - ประเภทครอบครัวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

การแสดงบทบาทการเป็นบิดา

การแสดงบทบาทแต่ละบทบาทนั้นเป็นเรื่องสำคัญ บุคคลมิได้ยินดีที่จะแสดงบทบาททุกบทบาทเสมอไป มีหลายบทบาทที่บุคคลไม่สามารถยอมรับได้ ซึ่งเมื่อไรก็ตามที่บุคคลเกิดความไม่เข้าใจในบทบาท ไม่พึงพอใจต่อบทบาทที่เป็นอยู่ย่อมมีผลกระทบต่อการแสดงบทบาทและทำให้เกิดความล้มเหลวในการแสดงบทบาทได้ (ทัศนา บุญทอง. 2525: 94 -100)

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยของสังคมที่สมาชิกมีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิด เป็นสังคมกลุ่มแรกที่มนุษย์ทุกคนจะต้องอยู่ร่วมกันตั้งแต่แรกเกิด

หน้าที่พื้นฐานของครอบครัวประการหนึ่ง คือ การให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตรเพื่อสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ในการสืบตระกูลต่อไป (สุพัตรา สุภาพ. 2525) เมื่อคู่สมรสเริ่มชีวิตคู่ร่วมกัน ทั้งฝ่ายสามีและภรรยาต่างมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามบทบาทของตน คือ บทบาทการเป็นสามีและบทบาทของภรรยา โดยทั้งสองฝ่ายต้องมีการปรับตัวซึ่งกันและกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคน เพื่อให้ความสัมพันธ์ในชีวิตคู่เป็นไปอย่างราบรื่น แต่เมื่อคู่สมรสมีบุตร บทบาทและความสัมพันธ์ในครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ สามีจะเพิ่มบทบาทในการเป็นบิดา ในขณะที่ภรรยาเพิ่มบทบาทการเป็นมารดาและปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งบุตรจะต้องได้รับการเลี้ยงดูและการเอาใจใส่จากบิดามารดาตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโต เพื่อจะได้มีพัฒนาการสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่แข็งแรง เติบโตฉลาด มีอารมณ์มั่นคงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นทรัพยากรที่มีค่าของสังคมและประเทศชาติต่อไป (มาสินี ไพบูลย์. 2538: 7)

ในการศึกษาบทบาทบิดาแต่เดิมยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เมื่อศตวรรษที่ 19 ได้มีผู้ริเริ่มให้ความสนใจ ศึกษาบทบาทบิดาต่อครอบครัวอย่างจริงจัง สาธารณชนเริ่มเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับบิดาลงในหนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสาร วารสาร หนังสืออื่นๆ รวมทั้งภาพยนตร์ก็ได้แสดงถึงปรากฏการณ์ของครอบครัวที่มีบิดาเป็นผู้ปกครองเพียงคนเดียว การหย่าร้าง สัมพันธภาพระหว่างบิดากับบุตร อีกทั้งทฤษฎีใหม่ๆ เกิดขึ้น จึงมีนักวิชาการสนใจนำเอาทฤษฎีต่างๆ ไปทดลองใช้กับพฤติกรรมของคนและปัญหาทางเศรษฐกิจของสังคม ทำให้หันมาสนใจบทบาทของสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น ซึ่งการศึกษาพบว่าเด็กเป็นบุคคลเดียวที่รับปฏิกริยาต่างๆ ของบุคคลในครอบครัวเพื่อนำไปพัฒนาบุคลิกภาพของตน ทำให้ต้องสนใจบทบาทหรือพฤติกรรมของคนในครอบครัวเพิ่มขึ้น (มาสินี ไพบูลย์. 2538: 12)

ในปัจจุบันเห็นว่าการเป็นบิดานั้นสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาเด็ก โดยเน้น (1) ความสำเร็จในการพัฒนาเด็กให้มีเอกลักษณ์ทางเพศที่เหมาะสม (2) ความสำเร็จในการเรียน และ (3) การพัฒนาทางจริยธรรม มีนักวิจัยหลายคนได้พยายามศึกษาผลต่างๆ สามประการดังกล่าวไว้ข้างบนนี้ โดยใช้ครอบครัวที่ขาดบิดาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าเด็กที่ขาดบิดาอาจมีความลำบากมากกว่าเด็กในครอบครัวที่มีบิดาในการพัฒนาเอกลักษณ์ด้านบทบาททางเพศในการประสบความสำเร็จทางการเรียน และในการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม และเนื่องจากผลสำเร็จในด้านต่างๆ เหล่านี้ถูกพิจารณาว่ามีความสำคัญมาก ต่อการปรับตัวในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความสำเร็จในชีวิต เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ขาดบิดาจึงจัดเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการขาดลักษณะต่างๆ ดังกล่าว (วันเพ็ญ พิศาลพงศ์. 2536; อ้างอิงจาก Biller. 1974) ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) เน้นถึงความสำคัญของกระบวนการกระทำตนตามอย่างบิดามารดาเพศเดียวกับเด็ก โดยกล่าวว่า การที่เด็กถอดแบบบิดามารดานั้นเกิดจากสาเหตุร่วมกันระหว่างความรักกับ ความกลัว เมื่อเด็กอายุ 3-5 ปี ซึ่งเป็นระยะปมออดิปัส (Oedipal period) เด็กผู้ชายจะรักและต้องการมารดามาก ในขณะที่เดียวกันเขาก็รู้ว่าบิดารักและต้องการมารดามากด้วยเช่นกัน ทำให้เกิดความอิจฉาบิดาโดยมองว่าบิดาเป็นคู่แข่งที่สำคัญของเขา และเกิดความวิตกกังวล ว่าบิดาจะไม่

พอใจและทำโทษด้วยการตัดอวัยวะเพศของตนเอง เด็กผู้ชายจะตระหนักว่าเขาไม่สามารถเอาชนะ บิดาได้ จึงเก็บความปรารถนาในตัวเองไว้และหันมาลอกเลียนและถอดแบบให้เหมือนบิดามาก ที่สุดเพื่อให้บิดารัก และในขณะเดียวกันก็ทำให้เขามีคุณสมบัติเหมือนบิดาที่ทำให้มารดาพอใจ ส่วน เด็กหญิงเข้าใจว่ามารดาทำให้ตนเกิดมาไม่สมบูรณ์เพราะทำให้ตนไม่มีอวัยวะเพศเหมือนเด็กผู้ชาย จึงคลายความรักที่มีต่อมารดาและหันมารักบิดาแทน ด้วยความรักที่มีต่อบิดานี้ทำให้เด็กผู้หญิง พยายามที่จะพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นหญิงเพื่อให้บิดาพอใจ ด้วยการถอดแบบมารดาซึ่งเป็น ผู้ที่ใกล้ชิดและเป็นที่รักของบิดาที่สุด ในการประสบความสำเร็จทางการเรียน และในการ พัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม นักจิตวิทยาบางท่านได้ตั้งข้อสังเกตว่า บิดาสมัยใหม่ไม่ได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับลูกของตนมากเท่ากับมารดา ผลก็คือเด็กชายต้องหันไปหาเพื่อนร่วมวัย และ ผู้ใหญ่อื่นที่มีความสำคัญต่อชีวิตเพื่อให้ช่วยเหลือตนเอง ในการนิยามบทบาทของเพศชายโดยการ ให้งานวัดพฤติกรรมการแสดงความเป็นเพศชายและลงโทษพฤติกรรมที่แสดงความเป็นเพศหญิง (วันเพ็ญ พิศาลพงศ์. 2536; อ้างอิงจาก Lynn. 1974) ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตที่ได้จากสังคมครอบครัว ไทยเช่นเดียวกัน นั่นก็คือ บิดาในสมัยปัจจุบันยังมีบทบาทไม่เท่าเทียมกับมารดาในด้านการดูแลอบรม บุตร ทั้งในด้านการศึกษาเล่าเรียน การพัฒนาเด็กให้เรียนรู้บทบาททางเพศ และให้มีลักษณะจิตใจและ พฤติกรรมที่ประกอบด้วยจริยธรรม แม้ว่าสถานการณ์ของครอบครัวในปัจจุบันจะเปิดโอกาสให้ผู้เป็น บิดาได้ใกล้ชิดกับลูกเท่ากับผู้เป็นมารดามากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต

การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร นอกจากจะมีความสำคัญต่อบุตรแล้วยังมีผล ต่อเนื่องถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส และสัมพันธ์ภพระหว่างมารดากับบุตรอีกด้วย ทั้งนี้เพราะ การมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่แรกเกิดจะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของมารดา ในการเลี้ยงดูบุตรทำให้ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ (Jones. 1975: 49-52) การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากบิดาเช่นนี้ จะทำให้มารดาเกิดกำลังใจและมีความรู้สึกภูมิใจที่ บิดามองเห็นความสำคัญของตนและบุตร รวมทั้งทำให้เกิดความมั่นใจในการเป็นมารดาและสามารถ ปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาได้ดียิ่งขึ้น การที่บิดาและมารดาร่วมกันเลี้ยงดูบุตร และมีความ รับผิดชอบร่วมกันนั้นยังทำให้บิดามารดามีความรู้สึกเห็นใจและเข้าใจซึ่งกันและกันมีความรักใคร่ ผูกพันกันยิ่งขึ้น

มีนักวิชาการและนักวิจัยต่างได้ศึกษาบทบาทบิดาหรือหน้าที่ที่บิดาพึงกระทำไว้ดังนี้

ชินสุข ฤกษ์งาม (2537: 32-33) ได้ให้นิยามบทบาทบิดา หมายถึง พฤติกรรมหรือ หน้าที่ต่าง ๆ ของผู้ที่เป็นบิดาในสังคมปัจจุบันที่เป็นบทบาทรวมทั้งบทบาทแบบเป็นเครื่องมือ (Instrumental roles) และบทบาทแบบการแสดงออก (Expressive roles) ซึ่งได้แก่พฤติกรรมที่ เกี่ยวกับการหาเลี้ยงครอบครัวและการจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการทางวัตถุของสมาชิกใน ครอบครัว (Providing) การมีอำนาจออกกฎเกณฑ์ และควบคุมระเบียบวินัยภายในครอบครัวอย่าง ยุติธรรม (Authority for discipline and relatively neutral judgment) การมีอำนาจในการตัดสินใจ ในปัญหาสำคัญๆ ของครอบครัว (Authority for decisions) การจัดการเกี่ยวกับสังคมภายนอกบ้าน (Manipulation of the external environment) การอบรมเลี้ยงดูบุตร (Nurture) ตลอดจนการมีส่วน

ร่วมรับผิดชอบงานบ้านการให้ความรัก ความอบอุ่นแก่บุตร (Warmth) การสนับสนุนให้กำลังใจ (Supportive behavior) การยอมรับสภาพของบุตร (Acceptance) การหัวเราะ การเล่น การผ่อนคลายอารมณ์ที่เก็บกดไว้ (Laughing, Playing, Release of inhibited emotions)

เอเวอร์โซล (อัจฉรา สุขารมณ. 2544: 36–40; อ้างอิงจาก Anderson. 1982: 151; อ้างอิงจาก Eversoll. 1974) ซึ่งได้สรุปบทบาทสำคัญของบิดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรไว้ 5 ด้าน คือ

1. บทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดู นับได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของบิดามารดาในปัจจุบันทั้งนี้ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะครอบครัว กลุ่มสมรสจำเป็นต้องแยกครอบครัวมาอยู่ตามลำพัง การเลี้ยงดูบุตรจึงเป็นลักษณะที่ต้องช่วยเหลือกันระหว่างบิดาและมารดา ไม่ใช่หน้าที่เฉพาะของใครคนใดคนหนึ่ง อีกทั้งสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านบทบาทของมารดาในการเลี้ยงดูบุตรอย่างเดียวจึงลดลงไปบทบาทใหม่ของบิดา คือ ช่วยอบรมเลี้ยงดูบุตรมากขึ้นและจากงานวิจัยของ จรรยา สุวรรณทัต (2523: 10) พบว่า มารดาได้รายงานว่ามีบิดาแสดงความสนใจในการเลี้ยงดูบุตรทั้งทางร่างกายและจิตใจเพิ่มมากขึ้นอย่างมาก บิดาควรจะตระหนักถึงบทบาทของความเป็นบิดาในการอบรมบุตรวัยรุ่นให้ประพฤติตนเป็นคนดี สังคมยอมรับ ให้มีการเลือกอาชีพ เลือกในการศึกษาเล่าเรียน ดังนั้นบิดามารดาจึงต้องดูแลให้เด็ก มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป ด้านร่างกายดูแลให้บุตรรู้จักเลือกอาหารที่ถูกต้องเหมาะสม ดูแลสุขภาพร่างกายขณะปกติและขณะเจ็บป่วย ให้มีการพักผ่อนเพียงพอรู้จักป้องกันตนจากอันตรายและการติดโรคและได้รับการรักษาอย่างฉับพลันและเหมาะสม ด้านจิตใจ การรับฟังความคิดของบุตร การยอมรับสภาพอารมณ์และจิตใจของบุตร สนใจพฤติกรรมต่างๆ ของบุตร และเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจของบุตรได้

2. บทบาทด้านการเป็นตัวอย่างให้กับบุตร บิดามารดามีความสำคัญเพราะเป็นตัวอย่างที่นำศรัทธาของบุตร ลักษณะบุคลิกภาพส่วนมากไม่ได้ถ่ายทอดทางยีนส์ไปจากบิดาและมารดาโดยตรง แต่เกิดจากการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม และการเรียนรู้ที่จะหล่อหลอมพฤติกรรมให้เหมือนพฤติกรรมของบุคคลอื่น ก็คือการเลียนแบบจากตัวแบบ และบุคคลแรกที่จะเป็นตัวอย่างสำหรับบุตรก็คือ บิดามารดาตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) ของ ฟรอยด์ (Freud) กล่าวว่า เด็กอายุประมาณ 3 ถึง 6 ขวบเด็กเรียนรู้ที่จะเลียนแบบบทบาททางเพศของตนตามที่สังคมคาดหวัง คือ เด็กนักเรียนชายจะเลียนแบบพฤติกรรมของบิดา ส่วนเด็กหญิงก็จะเลียนแบบพฤติกรรมของมารดา (อัจฉรา สุขารมณ. 2534: 37; อ้างอิงจาก นวลลออ สุภาพล. 2527: 56 – 58)

3. บทบาทด้านการแก้ปัญหาบิดาเป็นบุคคลภายนอกในครอบครัวซึ่งอยู่ในตำแหน่งเป็นผู้แก้ปัญหาต่างๆ ของครอบครัว ได้แก่ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรการช่วยเหลือบุตรในการแก้ปัญหาต่างๆ การแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้ง ระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยปกติแล้วบิดาค่อนข้างห่างเหินจากครอบครัว เนื่องจากหน้าที่การงาน แต่เมื่อมีเวลาว่างจากการทำงาน เช่น ในตอนเย็นหรือวันหยุดสัปดาห์ บิดาจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ภายในครอบครัว การวางแผนต่างๆ (อัจฉรา สุขารมณ. 2534: 37; อ้างอิงจาก Robischon; & Scott. 1969: 55) บิดามักจะมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่ามารดาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง

ครอบครัวกับชุมชนภายนอกแต่มารดาจะเป็นที่ปรึกษาของบิดาโดยสามารถเจรจาตกลงกันได้มิใช่ว่าจะไร้อำนาจเสียเลย (อัจฉรา สุขารมณ. 2534: 37; อ้างอิงจาก Benson. 1985: 26) นอกจากนี้บทบาทของบิดามารดาในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับบุตรแตกต่างกันไปตามลักษณะของปัญหา อาจจะเป็นปัญหาทางด้านร่างกาย ด้านการคบเพื่อน ด้านการเรียนหรือ ด้านอื่นๆ

4. บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว บิดาเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดและเป็นบุคคลแรกที่จะช่วยเหลือครอบครัวทางด้านเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่แล้วบิดาจะเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว บิดาจะมีความคับข้องใจอย่างมากเมื่อพบว่ารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับลูก (อัจฉรา สุขารมณ. 2534: 37; อ้างอิงจาก Benson. 1985: 26) ถึงแม้ว่าในปัจจุบันที่ภาวะสังคมเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปโดยที่มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านแต่บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบิดาต่อครอบครัวก็มิได้ลดลง บิดายังคงมีบทบาทเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเช่นเดิม ดังนั้นบิดาจึงควรให้ความสำคัญต่อการหารายได้ครอบครัวเป็นกำลังในการหาเลี้ยงครอบครัว และหารายได้เมื่อบุตรเจริญเติบโต

5. บทบาทด้านสันติภาพ บิดามีบทบาทมากกว่ามารดาในการจัดกิจกรรมให้แก่บุตรเมื่อบิดามีเวลาว่างจากการทำงาน บิดาจะเข้ามาเล่นร่วมกับบุตร นอกจากนี้ บิดาจะเป็นผู้ชักนำให้บุตรรู้จักสังคมภายนอกบ้าน พาบุตรไปเที่ยว

จากการศึกษาบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร จากทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเห็นได้ว่า บทบาทบิดามีหลายด้าน ในการศึกษาการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการแสดงบทบาทการเป็นบิดาตามพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของบุตรดังนี้

ด้านร่างกาย บิดาควรส่งเสริมให้บุตรมีสุขภาพที่แข็งแรง มีการเจริญเติบโตของร่างกายที่เหมาะสม โดยจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ ฝึกหลักรับประทานอาหาร ดูแลบุตรให้พักผ่อนอย่างเพียงพอ ป้องกันไม่ให้บุตรเกิดการเจ็บป่วย โดยการไม่พาบุตรไปในชุมชนแออัด จัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาด พาบุตรรับวัคซีนตามนัดให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายอย่างเพียงพอป้องกันการเกิดอุบัติเหตุภายในและภายนอกบ้าน

ด้านจิตใจ บิดาควรให้ความรัก ความเอาใจใส่ต่อบุตรโดยการพูดคุย หยอกล้อ กอดรัด อุ้มชู เพื่อรักษาสภาพจิตใจของบุตร ใช้คำพูดที่อ่อนโยน มีการควบคุมอารมณ์ ไม่หงุดหงิดง่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส นอกจากนี้บิดายังต้องรับรู้ถึงความต้องการของบุตร มีการสังเกตการณ์แสดงออกเพื่อให้เกิดความเข้าใจในความต้องการของบุตร รับรู้ถึงความรู้สึกและพฤติกรรม และให้การตอบสนองที่เหมาะสม บุตรทุกคนอยากให้บิดารักตน ให้เป็นที่ยอมรับของบิดา ถ้าหากบุตรรู้สึกว่ามีบิดารังเกียจตน ไม่ชอบ ลำเอียง ปฏิเสธ ไม่ต้องการ หรือเป็นส่วนเกินที่บิดาจำใจเลี้ยงดูและรู้สึกมีปมด้อย น้อยเนื้อต่ำใจแล้ว จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเกิดปัญหาทางจิตใจของเด็ก สิ่งสำคัญบิดาต้องแสดงความรักต่อบุตรอย่างเหมาะสม ไม่ควรแสดงความรักเกินขอบเขต เช่น ตามใจทุกอย่างโดยไม่มีเหตุผล จนทำให้เด็กเอาแต่ใจตนเองไม่สามารถอดทนต่อภาวะที่คนปกติอดทนได้จนกลายเป็นความบกพร่องทางบุคลิกภาพได้

ด้านสังคม บทบาทของบิดาในการเป็นผู้อบรมสั่งสอนให้บุตรได้รู้จักกฎระเบียบของสังคม ศีลธรรม จริยธรรม มารยาทในสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านสังคม ความประพฤติ เอาใจใส่และรักษาคำพูด เป็นผู้บุตรออกสู่สังคมภายนอกให้ได้เรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ในสังคมได้ดี จัดการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มความสามารถ นอกจากนี้บุตรยังต้องการคำแนะนำหรือคำชี้แนะจากบิดา เช่น การปฏิบัติตัวในสังคม กิริยามารยาท ค่านิยม ศีลธรรม จริยธรรม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ และการให้การสนับสนุนช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ที่เหมาะสม เช่น ช่วยคิดกิจกรรมที่เด็กต้องกระทำ เป็นต้น กิริยามารยาทเป็นสิ่งสำคัญที่บิดาควรสอนบุตร ถ้าบิดาไม่สอนให้บุตรแสดงบทบาทที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม เด็กนั้นจะไม่ใช่ที่ยอมรับของสังคมได้ การปฏิบัติทุกอย่างในบ้านเป็นตัวอย่างแก่บุตรทั้งสิ้น เช่น มารยาทและการปฏิบัติที่โต๊ะอาหาร กิริยามารยาทในการแนะนำให้รู้จักกับคนอื่น และปฏิบัติต่อแขกที่บ้าน บุตรจะเอาอย่างบิดาที่มักจะเคี้ยวเสียงดัง หรือพูดคุยกะทันหันที่มีอาหารอยู่ในปาก เพราะบุตรเข้าใจว่าทุกสิ่งทั้งที่บิดาทำนั้นสมควรได้รับอนุญาตเช่นกัน การส่งเสริมให้เด็กมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นนั้น อาจเริ่มด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักเด็กคนอื่น นำให้เด็กมีการเล่นด้วยกัน ขณะที่บุตรเล่นอยู่กับเด็กคนอื่น ควรสังเกตพฤติกรรมพร้อมคอยแนะนำเมื่อเด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพื่อน และให้คำชมเชยเมื่อมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง จะเป็นแรงจูงใจให้เด็กพัฒนาทางด้านการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นในสังคม ก่อให้เกิดความมั่นใจต่อการปฏิบัติพฤติกรรมที่เหมาะสมในสังคมต่อไป

ด้านสติปัญญา บิดาควรจัดประสบการณ์พื้นฐานให้บุตรได้รับประสบการณ์ต่างๆ ทั้งจากการเล่นและประสบการณ์จริง จากการใช้ประสาทสัมผัสและจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก การเล่นจะเป็นการกระตุ้นให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เข้าใจโลกในความฝันและความเป็นจริง และเรียนรู้ทักษะต่างๆ เช่น กิจกรรมการวาดภาพ ระบายสี การประดิษฐ์ต่างๆ เป็นต้น

สรุป การแสดงบทบาทการเป็นบิดา หมายถึง การที่บิดาทำหน้าที่ตามบทบาทการเป็นบิดาหรือมีการเตรียมพร้อมและคาดว่าจะปฏิบัติ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการแสดงบทบาทการเป็นบิดา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา

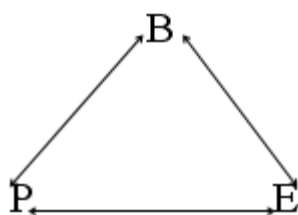
แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุของการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

การที่บุคคลมีบทบาทต่อสังคมและปฏิบัติตามหน้าที่ที่สังคมยอมรับมีความสำคัญเป็นอันมาก เพราะทำให้การจัดระเบียบสังคมดีขึ้น เป็นการควบคุมสังคมให้เป็นระเบียบ ถ้าคนไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามบทบาทของตนในสังคมให้เหมาะสมกับสภาพที่ได้รับ จะทำให้สังคมเสียระเบียบทำให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากให้แก่สังคม

หากพิจารณาความหมายของบทบาทในด้านการแสดงบทบาท หรือการกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social interaction) บทบาท หมายถึง ผลเนื่องที่มีแบบแผนการกระทำเนื่องจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการกระทำทางสังคมนั้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่กระทำตามความคาดหวังของบุคคลส่วนใหญ่ (ภิญโญ สาร. 2516: 304) ดังนั้น บทบาทตามนัยนี้เป็นวิธีแสดง

พฤติกรรมของบุคคลที่สังสรรค์กันว่าจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร หรือคาดหวังว่าผู้อื่นจะปฏิบัติต่อตนอย่างไร (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. 2526: 29-30) ลักษณะการแสดงบทบาททางพฤติกรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่ต่างกัน การรับรู้เกี่ยวกับตนเองเป็นลักษณะหรือแบบอย่างของการรับรู้เกี่ยวกับบทบาท ซึ่งคลุมถึงความสามารถในการมีส่วนร่วมกับการแสดงพฤติกรรมของผู้อื่นมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในเรื่องความสามารถของแต่ละบุคคล บุคคลใดที่ไม่สามารถพัฒนาการรับรู้บทบาทได้จะทำให้เกิดความยากลำบากในการที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทต่างๆ ในการแสดงบทบาทของผู้อื่น บุคคลจะต้องพยายามแสดงบทบาทของผู้อื่นและนำเสนอเกี่ยวกับลักษณะการแสดงพฤติกรรมของตนเอง และแสดงการกระทำในทางที่คล้ายกับที่คนอื่นกระทำ อย่างไรก็ตามเมื่อคำนึงถึงกระบวนการทั้งหมดแล้วจะเห็นว่า บุคคลนั้นก็ยังแสดงบทบาทของตัวเอง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าบทบาททางพฤติกรรมของบุคคลถูกรวมเข้าด้วยกันกับการรับรู้ตัวเองต่อบุคคลอื่น (โสภา ชูพิกุลชัย. 2522) เมอร์เซอร์ (จารุวรรณ ชูปวา. 2541; อ้างอิงจาก Mercer. 1994) กล่าวว่า การแสดงบทบาทการเป็นบิดาเกิดขึ้นโดยกระบวนการที่บิดาสามารถกระทำบทบาทและผสมผสานพฤติกรรมการเป็นบิดาเข้ากับบทบาทใหม่ที่บิดาสร้างขึ้น ดังนั้นบิดาจะรู้สึกมีความสุขเกิดความมั่นใจและรู้สึกกลมกลืนกับการแสดงบทบาทใหม่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะบิดา ซึ่งการแสดงบทบาทการเป็นบิดาคล้ายกับการแสดงบทบาทการเป็นมารดา การที่บิดาจะสามารถรับและกระทำบทบาทการเป็นบิดาได้นั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวของบิดาและตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเป็นบิดาซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีดังนี้ 1) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Situation factor) เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อความสามารถของบิดาในการกระทำบทบาทการเป็นบิดา ได้แก่ ความเครียดจากเหตุการณ์ต่างๆ การสนับสนุนทางสังคม และสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส 2) ปัจจัยด้านตัวบุคคล (Individual factor) หมายถึง ลักษณะพื้นฐานทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมของบุคคลที่มีผลต่อการกระทำบทบาทการเป็นบิดา ได้แก่ สภาพจิตใจของบิดา คุณลักษณะภายในตัวบิดา ความขัดแย้งและความตึงเครียดในบทบาท ตลอดถึงวัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของบิดา

ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social cognitive learning theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1989) เชื่อว่าพฤติกรรมเกิดขึ้นเพราะตัวเราและสิ่งแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน แบนดูราได้สร้างทฤษฎี Triadic reciprocal determinism แบนดูรา (Bandura) ได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อมและถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมโดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน แบนดูรา (Bandura) ได้ถือว่าทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรม และได้อธิบายการปฏิสัมพันธ์ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการเกิดพฤติกรรมตาม Triadic reciprocal determinism

B = พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล (Behavior) P = บุคคล (Person) (ตัวแปรที่เกิดจากผู้เรียน เช่น ความคาดหวังของผู้เรียน ฯลฯ) E = สิ่งแวดล้อม (Environment)

การที่ปัจจัยทั้ง 3 ทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกันนั้นไม่ได้หมายความว่าทั้งสามปัจจัยนั้นจะมีอิทธิพลในการกำหนดซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียมกัน บางปัจจัยอาจมีอิทธิพลมากกว่าอีกบางปัจจัย และอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน หากแต่ต้องอาศัยเวลาในการที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งจะมีผลต่อการกำหนดปัจจัยอื่น ๆ (Bandura, 1989)

ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง $P \leftrightarrow B$ แสดงให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความรู้สึก และการกระทำ ความคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมาย และความตั้งใจ ปัจจัยดังกล่าวกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรมสิ่งที่บุคคลคิด เชื่อ และรู้สึก จะกำหนดว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเช่นใด ในขณะที่เดียวกันการกระทำของบุคคลก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการคิดและการสนองตอบอารมณ์ของเขา ลักษณะของร่างกายและระบบการรับรู้และระบบประสาทและมีผลพฤติกรรม และศักยภาพของบุคคล เช่นเดียวกับระบบการรับรู้และโครงสร้างของสมองก็ปรับเปลี่ยนได้โดยประสบการณ์ทางพฤติกรรมเช่นกัน การกำหนดซึ่งกันและกันของ $E \leftrightarrow P$ เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของบุคคลและสภาพแวดล้อม ความคาดหวัง ความเชื่อ อารมณ์ และความสามารถทางปัญญาของบุคคลนั้นจะพัฒนาและเปลี่ยนแปลง โดยอิทธิพลทางสังคมที่ให้ข้อมูลและการกระตุ้นการตอบสนองทางอารมณ์โดยการผ่านตัวแบบ การสอน และการชักจูงทางสังคม ขณะเดียวกันบุคคลจะกระตุ้นปฏิกิริยาตอบสนองที่แตกต่างกันจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เขาอาศัยอยู่ จากลักษณะทางกายภาพของเขา เช่น อายุ ขนาดของร่างกาย เชื้อชาติ เพศ และความน่าสนใจของร่างกาย ที่ค่อนข้างจะแยกออกจากสิ่งที่เขาพูดและการกระทำ นอกจากนี้การสนองตอบนั้นยังขึ้นอยู่กับบทบาทและสังคมของเขอีกด้วย การมีอิทธิพลต่อกันของ $B \leftrightarrow E$ เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม และสถานภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันของคนเรา พฤติกรรมเปลี่ยนเงื่อนไขสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปนั้น ก็ทำให้พฤติกรรมถูกเปลี่ยนไปด้วยสภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อบุคคล จนกว่าจะมีพฤติกรรมบางอย่างเกิดขึ้น เช่น ครูผู้สอนจะไม่มีอิทธิพลต่อเด็ก จนกว่าเด็กจะเข้าเรียน ผู้ปกครองจะไม่ชมเด็ก ถ้าเด็กยังไม่แสดงพฤติกรรมที่จะให้ชื่นชม เป็นต้น เนื่องจากทั้งพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม

มีอิทธิพลต่อกันและกัน ดังนั้นบุคคลจึงเป็นทั้งผู้ก่อให้เกิดและเป็นทั้งผลิตผลของสภาพแวดล้อม การมีผลซึ่งกันและกันนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนมุมมองของกระบวนการถ่ายทอดทางสังคมจากเดิมซึ่งมองว่าผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อเด็กมาเป็นทั้งผู้ปกครองและเด็กมีอิทธิพลต่อกันและกันแทน

แบนดูรา (Bandura) มีความเห็นว่าทั้งสิ่งแวดล้อม และตัวผู้เรียนมีความสำคัญเท่า ๆ กัน แบนดูรา (Bandura) กล่าวว่า คนเรามีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราอยู่ เสมอการเรียนรู้เกิดจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของคนเราส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สำหรับตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ หรือ ภาพยนตร์ หรือ อาจจะเป็นรูปภาพการ์ตูนหนังสือก็ได้ นอกจากนี้ คำบอกเล่าด้วยคำพูดหรือ ข้อมูลที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นตัวแบบได้ การเรียนรู้โดยการสังเกตไม่ใช่การลอกแบบจาก สิ่งที่สังเกตโดยผู้เรียนไม่คิด คุณสมบัติของผู้เรียนมีความสำคัญ เช่น ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถที่จะรับรู้สิ่งเร้า และสามารถสร้างรหัสหรือกำหนดสัญลักษณ์ของสิ่งที่สังเกตเก็บไว้ในความจำระยะยาว และสามารถเรียกใช้ในขณะที่ผู้สังเกตต้องการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ

ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เรียนรู้บรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมของตนเองเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้เด็กมีความมั่นใจ เป็นรากฐานของการพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมเมื่อเติบโตขึ้นไปเป็นผู้ใหญ่ ส่วนบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เพราะเด็กจะเลียนแบบการกระทำจากผู้เลี้ยงดู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กซึ่งอยู่ในช่วงวัย 2-5 ปี สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม (Psychosocial development theory) ของอีริกสัน (Erikson) ซึ่งเชื่อว่า วัยแรกของชีวิตเป็นวัยที่เป็นรากฐานเบื้องต้นของวัยต่อๆ มาจะสร้างจากรากฐานนี้ ถ้าหากในวัยเด็กได้รับการดูแลอย่างดี และอบอุ่น ก็จะช่วยทำให้เด็กมีความเชื่อถือในผู้อื่นที่อยู่รอบๆ ตั้งแต่บิดามารดา พี่เลี้ยง และเมื่อโตขึ้นก็จะเป็นผู้ที่รู้สึกว่าคุณภาพที่จะทำอะไรได้ (Competence) และ นอกจากจะมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น สามารถที่จะยอมรับสิ่งที่ดีและไม่ดีของตนเองและผู้อื่น สามารถที่จะสนิทสนมกับผู้อื่นทั้งเพศเดียวกันและเพศตรงข้ามโดยสนิทใจ เมื่อเป็นผู้ใหญ่จะเป็นผู้เสียสละไม่เห็นแก่ตัว ดูแลผู้ที่เยาว์กว่า เช่น ลูกหลาน หรือนักเรียน เต็มใจที่จะช่วยให้ความรู้ ถ่ายทอดศิลปวิทยาให้คนรุ่นหลัง และเมื่ออยู่ในวัยชราจะมีความสุข เพราะได้ทำประโยชน์และทำหน้าที่มาอย่างเต็มที่แล้ว อีริกสัน (Erikson) ถือว่าชีวิตของคนเราแต่ละวัยจะมีปัญหาหรือประสบปัญหาบ้างเป็นธรรมดา ผู้ใหญ่ที่อยู่แวดล้อมมีส่วนที่จะช่วยส่งเสริมหรือแก้ไข บุคลิกภาพของผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแล ให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสุข ในช่วง 2 - 3 ปี อีริกสัน (Erikson) เรียกว่า "ระยะเป็นอิสระปกครองตนเอง" (Stage of autonomy) เป็นระยะที่กล้ามเนื้อของเด็กแข็งแรงมากขึ้นและอวัยวะต่าง ๆ มีการประสานงานกันดีขึ้น จึงเป็นช่วงระยะที่เด็กแสดงออกทางกิจกรรมหลาย ๆ อย่างให้เห็น บิดามารดา ควรให้อิสระกับเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ในช่วงอายุ 3 - 5 ปี อีริกสัน (Erikson) เรียกวัยนี้ว่า "ระยะริเริ่ม" (Stage of initiative) เด็กในวัยนี้สามารถสร้างจินตนาการของตนเองขึ้นมาได้และมีความคิดริเริ่มเป็นของตนเอง

การเล่นของเด็กในวัยนี้จึงมีความสำคัญ เนื่องจากเด็กใช้ของเล่นทั้งหลายแทนจินตนาการ เด็กในวัยนี้ต้องการความมีอิสระโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ มีการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดตน ซึ่งคล้ายคลึงกับช่วงระยะปม ออติปัสและปมอีเล็คตราของฟรอยด์(Freud) หากบิดามารดาส่งเสริมการทำกิจกรรมของเด็กและยอมรับผลงานของเด็กแล้ว เด็กจะเกิดความกล้าแสดงออกและความคิดริเริ่มใหม่ๆ (นวลศิริ เปาโรหิตย์. 2520)

ดังนั้นในการวิจัยนี้ การแสดงบทบาทการเป็นบิดา จึงหมายถึง การปฏิบัติของบิดาในบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา การค้นหาลักษณะเชิงสาเหตุของบุคคลกำหนดโดยอาศัย แนวทาง สถานการณ์ และกิจกรรมที่แตกต่างกัน ปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกในลักษณะที่สัมพันธ์กัน คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และลักษณะทางกายภาพ ร่วมกับปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อม อิทธิพลทางสังคม การให้ข้อมูลผ่านตัวแบบ และการเสริมแรงจากบุคคลอื่นจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรม

ปัจจัยทางสังคมกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ปัจจัยทางสังคม คือ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่บุคคลกำลังประสบอยู่จากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่เอื้อหรือขัดขวางการเกิดพฤติกรรมหนึ่ง ๆ หรือลักษณะต่าง ๆ ของสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือการแสดงออกของบุคคล สำหรับปัจจัยทางสังคมที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา โดยมีรายละเอียดดังนี้

การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ความหมาย การสนับสนุนทางสังคม (Social support) ถูกกำหนดขึ้นภายใต้ข้อตกลงเบื้องต้นว่า คนทั่วไปต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ การสนับสนุนทางสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่คนทั่วไปปรารถนา มีความหมายรวมถึง การสนับสนุนทางอารมณ์ (เช่น การแสดงความรัก เห็นอกเห็นใจ และห่วงใย) การสนับสนุนด้านเกียรติและศักดิ์ศรี (เช่น การยกย่องนับถือในคุณภาพ ความเชื่อ ความสามารถตลอดจนความถูกต้องของความคิด ความรู้สึกและการกระทำของบุคคล) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ (เช่น การบอกความจริง การให้คำปรึกษา และการประเมินสถานการณ์ให้ทราบ) การให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุสิ่งของ (เช่น ช่วยเหลือด้านการเงิน ที่พักอาศัย และช่วยทำกิจกรรมต่าง ๆ) ตลอดจนมีเพื่อนคู่ใจ (เช่น แบ่งปัน มีเจตนาดี และให้ความเอาใจใส่ ห่วงใย) ในทางจิตวิทยาการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การได้รับการติดต่อสื่อสาร หรือการได้รับข้อมูลข่าวสารจากบุคคลที่รักมีความห่วงใย มีความเคารพนับถือ ยกย่อง เห็นคุณค่าในตัวเรา และเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายในการสื่อสาร และถือเป็นหน้าที่ที่ต้องทำร่วมกัน (งามตา วรินทร์. 2545) อีกความหมายหนึ่งการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีมีความมั่นคงปลอดภัย การได้รับความเสมอภาคทางสังคม การได้รับการยอมรับในความสามารถที่ได้รับ

คำแนะนำและข้อมูลข่าวสาร การได้รับความร่วมมือช่วยเหลือแบบไม่มีเงื่อนไข และการได้รับโอกาสในการเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน ตามความหมายในบทความของ ดุจเดือน พันธุมนาวิน (2547) ได้ให้นิยามการสนับสนุนทางสังคมไว้ 3 ด้านได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional support) เช่น การพูดปลอบโยน การพูดให้กำลังใจ ให้ความหวังใจ ความรัก ความอบอุ่น ความเห็นใจ หรือการยอมรับ เป็นต้น 2) การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information support) เช่น การช่วยเหลือในการแก้ปัญหา ช่วยหาทางออกที่ดี ให้คำแนะนำ คำปรึกษา เมื่อเกิดปัญหา การให้รางวัลหรือการลงโทษ การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อช่วยให้ความเข้าใจ หรือในการตัดสินใจที่ดี เป็นต้น และ 3) การสนับสนุนทางด้านวัสดุเครื่องใช้ รวมทั้งเงินและแรงงาน (Material support)

เนื่องจากความสัมพันธ์ของมนุษย์มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างหนึ่ง การสนับสนุนทางสังคม มีองค์ประกอบหลายมิติซึ่งมีผู้สนใจศึกษาอย่างกว้างขวาง อันได้แก่ องค์ประกอบด้านโครงสร้างการทำหน้าที่ และความพึงพอใจในแรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับ โดยส่วนโครงสร้างหรือ เครือข่ายทางสังคมหรือแหล่งสนับสนุนทางสังคม จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมที่มีการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยแต่ละองค์ประกอบอาจมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือส่งผลเสริมซึ่งกันและกัน เพนเดอร์ (Pender, 1987) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพ ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมลดภาวะเครียดในชีวิตประจำวัน 2) ส่งเสริมภาวะสุขภาพช่วยให้มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีพัฒนาการ และการเจริญเติบโตเต็มที่ 3) เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยและช่วยให้บุคคลปรับพฤติกรรมเพื่อผ่อนคลายระดับของอันตรายหรือความเครียดที่ประสบอยู่

สรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของบิดาว่าตนได้รับการดูแล เอาใจใส่ ได้รับการช่วยเหลือประคับประคองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) ได้แก่ การให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความเห็นอกเห็นใจ ยอมรับนับถือ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational support) เป็นการให้คำแนะนำข้อเท็จจริงแนวทางเลือก หรือแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ และ 3) การสนับสนุนวัตถุสิ่งของ การเงิน หรือแรงงาน (Instrumental support) เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของคน เช่น เงิน แรงงาน หรือ เวลา เป็นต้น

การวัด เครื่องมือที่ใช้วัดการสนับสนุนทางสังคมมีผู้สร้างและพัฒนาขึ้นมากมายตามค่านิยมและชนิดของการสนับสนุน เช่น ชูติมา เทศศิริ (2537) ได้สร้างแบบวัด การรับรู้ การสนับสนุนทางสังคมของบิดามารดาที่มีบุตรป่วยด้วยโรคธาลัสซีเมีย โดยกำหนดแหล่งให้การสนับสนุน 2 แหล่ง คือ คู่สมรส และบุคคลอื่น (เช่น เพื่อน ญาติ แพทย์ พยาบาล และผู้ปกครองที่มีบุตรป่วยด้วยโรคนี้เหมือนกัน) ส่วนสิ่งที่ได้รับการสนับสนุนแบ่งเป็น 2 ด้านใหญ่ ๆ คือ 1) ด้านรูปธรรม ได้แก่ วัตถุสิ่งของ แรงงาน และข้อมูลข่าวสาร และ 2) ด้านนามธรรม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์ เช่น ได้รับความรัก ความเห็นใจ และรับรู้ว่ามีคนที่ไว้วางใจได้ในยามทุกข์ยากคอยให้การ

ช่วยเหลือ เป็นต้น แบบวัดมี 15 ประโยค แต่ละประโยคมีมาตรวัด 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แบบวัดมีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .83 ระยะเวลา วรวรรณ อัสวกุล และคนอื่นๆ (2546) ได้สร้างแบบวัด การสนับสนุนของสามีในการดูแลสุขภาพของบุตรวัยก่อนวัยเรียน ซึ่งประกอบด้วย ประโยคบอกเล่า 15 ประโยค เกี่ยวกับการรับรู้ของมารดาว่าได้รับการสนับสนุนจากสามีในการดูแลสุขภาพของบุตรอย่างสม่ำเสมอเพียงใด ในด้านต่าง ๆ เช่น ข้อมูลข่าวสาร กำลังใจ คำแนะนำ เป็นต้น แต่ละประโยคมีมาตรวัด 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แบบวัดนี้มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อแบบค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมของทุกข้อระหว่าง .18 ถึง .75 และมีค่าความเชื่อมั่นได้แบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .89 ต่อมาในการศึกษาของอภิชาติ วังตระกูล (2550) ได้สร้างแบบวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างของมารดาที่อบรมเลี้ยงดูบุตรออทิสติก ซึ่งประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 14 ประโยค แต่ละประโยคมีมาตรวัด 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แบบวัดมีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .89 ในครั้งนี้ผู้วิจัยวัดการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ด้วยแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมของ ปิยนุช ดวงทางใต้ (2551) โดยวัดการสนับสนุนทางสังคม 3 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนทางสังคมด้านวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 12 ประโยค แต่ละประโยคมีมาตรวัด 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” แบบวัดมีความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .80

ผลงานวิจัยที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา การแสดงบทบาทเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมโดยตรงเนื่องจากเครือข่ายทางสังคมจะประกอบด้วยบทบาทต่างๆมากมาย นอกจากนี้บุคคลยังเปลี่ยนแปลงบทบาทได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป บทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมมีผลต่อการสนับสนุนทางสังคมทั้งด้านบวกและด้านลบ (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์. 2541: 45) จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่มีผู้ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาโดยตรง ผู้วิจัยจึงขอนำเสนองานวิจัยที่มีความคล้ายคลึงกัน เช่น เมอร์เซอร์ (Mercer. 1986: 11) พบว่าการแสดงบทบาทของมารดาขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวมารดา ปัจจัยที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องต่อการแสดงบทบาทมารดา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม มารดาที่ได้รับการสนับสนุนจากคู่สมรส และสมาชิกในครอบครัวจะเผชิญกับความเครียดในการปรับบทบาทได้ดี ไม่เกิดความขัดแย้งในบทบาท ทาร์คคาและพอนอน (Tarkka; & Paunonen. 1996: 70) พบว่าสามีและมารดาเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญที่สุดของมารดาในระยะหลังคลอดที่ช่วยส่งเสริมให้มารดามีความมั่นใจในการแสดงบทบาทการเป็นมารดา การศึกษาของชุดิมา เทศศิริ (2537) ในเรื่องลักษณะทางจิตสังคมและลักษณะทางพุทธศาสนาของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแลบุตรที่เจ็บป่วยเรื้อรังด้วยโรคธาลัสซีเมีย จำนวน 200 คน พบว่า บิดามารดาที่รับรู้ว่ามีบุคคลสำคัญรอบข้าง (คู่สมรส ญาติ เพื่อน แพทย์และพยาบาล) ให้การสนับสนุนทางสังคมทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรมมาก มีพฤติกรรมการดูแลบุตรที่ป่วยเรื้อรังได้เหมาะสมกว่าบิดามารดา

ที่รับรู้การสนับสนุนทางสังคมน้อยอย่างเชื่อมั่นได้ สอดคล้องกับศุภการณ์ สิริภรณ์ (2543) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ความสามารถในการเป็นมารดา กับการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่การเป็นมารดา โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงตั้งครรภ์ปกติครรภ์แรก จำนวน 150 ราย ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่การเป็นมารดา และยังพบว่า อายุ การรับรู้ความสามารถในการเป็นมารดา และการสนับสนุนทางสังคม สามารถทำนายการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่การเป็นมารดาได้ร้อยละ 46.4 ต่อมา วรวรรณ อัครกุล และคนอื่นๆ (2546) ทำการศึกษาวิจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรก่อนวัยเรียน โดยทำการศึกษามารดา (ที่มีบุตรอายุ 5 ปี) จำนวน 843 คน พบว่า การได้รับการสนับสนุนจากสามีในการดูแลสุขภาพของบุตร เป็นตัวทำนายในกลุ่มสภาพแวดล้อมในครอบครัว 1 ใน 2 ตัวแปรที่สามารถเข้าทำนายพฤติกรรมของมารดาในการรักษาความสะอาดช่องปากได้ร้อยละ 10 ($\beta = .14$) และสามารถทำนายพฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพของบุตรได้ร้อยละ 5 ($\beta = .15$) ส่วน มยุรี นภาพรณสกุล (2549) ได้ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของการรับรู้บทบาทการเป็นมารดาในการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นมารดาครั้งแรก โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาที่เพิ่งเป็นมารดาครั้งแรกหลังคลอด 1 เดือน จำนวน 200 คน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้บทบาทการเป็นมารดา ($\beta = .26, p < .001$) และมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับการเป็นบิดามารดา ($\beta = .42, p < .001$) นอกจากนี้ การสนับสนุนทางสังคมร่วมกับการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับการเป็นบิดามารดา ความสามารถในการเป็นมารดา และภาวะซึมเศร้าสามารถร่วมกันทำนายการแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้ร้อยละ 35 ($R^2 = .35, p < .001$)

กล่าวโดยสรุป การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติตามบทบาทของตน งานวิจัยนี้จึงคาดการณ์ได้ว่าบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก จะมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาที่มากกว่าผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย

ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ความหมาย สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าได้ได้รับความรัก การดูแลอย่างดี ในครอบครัวมีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย มั่นใจในตนเอง ถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่นในบ้าน สัมพันธภาพในครอบครัวมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลในการอยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าครอบครัวสมบูรณ์ด้วยระเบียบและคุณธรรมอันดีทุกประการแล้ว สมาชิกแต่ละคนก็จะอยู่ในสภาพสมาชิกที่ดีของสังคมที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับของความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่มากขึ้น สัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกแต่ละคน เพราะความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัวจะช่วยให้ความเป็นอยู่ในครอบครัวราบรื่น และทุกคนมีความสุขกาย สบายใจ และมีสุขภาพจิตดี สัมพันธภาพในครอบครัว อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องร่วมบิดามารดา

ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน ส่งผลต่อพฤติกรรมของทั้งคู่ งามตา วินิตานนท์ และคนอื่นๆ (2545) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ว่าเป็นการรายงานถึงการรับรู้ที่เกี่ยวข้องผูกพันทางด้านดีหรือไม่ดีระหว่างคู่สมรส ได้แก่ การเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือ การสนับสนุนกันทางด้านอารมณ์และด้านวัตถุสิ่งของ และการขัดแย้งกัน ความห่างเหิน ตลอดจนความไม่เข้าใจกันระหว่างสามีกับภรรยา เป็นต้น สัมพันธภาพที่ดีของครอบครัวจะเกิดขึ้นได้จากปัจจัยพื้นฐาน ดังนี้ (ศิริกุล อิศรานุรักษ์. 2542) 1) ชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว 2) มีเวลาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน 3) มีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของคนในครอบครัวร่วมกัน 4) มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างดี 5) มีศรัทธาต่อศาสนาจะช่วยให้มีสติ อดทน ให้อภัย ระวังความโกรธ และช่วยเหลือสังคม 6) มีสมรรถนะในการจัดการกับวิกฤตการณ์ของครอบครัวได้ดี ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดี จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกทุกคน ดังนี้ 1) ขาดความสุขในครอบครัว ไม่มีความปรองดอง ขาดความเป็นมิตรทำให้เกิดความห่างเหิน นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัว 2) มีผลเสียต่อบุคลิกภาพและสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว ทั้งด้านกายและจิต เกิดความรุนแรงในครอบครัว และการกระทำทารุณกรรมต่อผู้หญิงและเด็ก 3) สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น เที่ยวเตร่ ดิตสารเสพติด และเล่นการพนัน เป็นต้น การที่จะสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้ดีขึ้น บิดามารดาและบุตรจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รู้ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนเองให้เหมาะสม และยึดคุณธรรมเป็นสำคัญ (สมพร สุทัศนีย์. 2537: 318-320)

ครอบครัวเป็นพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนความรักโดยเริ่มต้นบิดามารดาเป็นผู้ให้และบุตรซึ่งเป็นผู้รับในระยะแรก ถ้าการแลกเปลี่ยนความรักเป็นไปในบรรยากาศที่พึงพอใจมีทั้งการให้และการได้รับในส่วนที่เหมาะสม พัฒนาการของบุคคลก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น เกิดเป็นความรู้สึกไว้วางใจระหว่างสมาชิกในครอบครัว เกิดเป็นความเอื้ออาทรต่อกันและกันพร้อมจะเสียสละให้แก่กัน แต่ถ้าสิ่งเหล่านี้ดำเนินไปอย่างไม่เหมาะสมก็จะเกิดความรู้สึกทุกข์ใจ คับข้องใจ ความขมขื่นและความเกลียดชังขึ้น (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2540) สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง บิดามารดาบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างปู่ย่า ตายายกับ ลูกหลาน รวมไปถึงความสัมพันธ์ในหมู่ญาติมิตร และเพื่อนฝูง โดยครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดีจะมีการสนทนาพูดคุยกันด้วยความรักใคร่ปรองดอง มีความห่วงใยซึ่งกันและกัน และปรึกษารื้อร่วมกันเมื่อมีปัญหาต่างๆเกิดขึ้น ส่วนครอบครัวที่มีสัมพันธภาพไม่ดีขึ้น จะมีลักษณะตรงกันข้าม คือ เกิดมีความห่างเหิน และนำไปสู่ปัญหาและความขัดแย้งกันมากที่สุด

จรรยา สุวรรณทัต (2523: 54-56) ให้ความเห็นว่า ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นในครอบครัวจะเป็นเครื่องมือในการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้สรุปถึงปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ดังนี้ 1) สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวใดที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ไม่ขัดสน ย่อมนำมาซึ่ง

ความสงบสุขของครอบครัว เกิดความกลมเกลียวสมัคสมานกัน ครอบครัว 2) การรู้จักบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนสามารถปฏิบัติภารกิจสอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของตน บิดามารดามีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนโดยใช้เหตุผล และบุตรเองก็มีหน้าที่เคารพเชื่อฟัง ให้การเลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อท่านเข้าสู่วัยชรา 3) การรู้จักลักษณะธรรมชาติและความต้องการมูลฐานของบุคคลแต่ละคนในครอบครัว บิดา มารดา ที่พยายามเข้าใจในลักษณะธรรมชาติของการเจริญเติบโต และมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือเด็กเมื่อเกิดปัญหา และบุตรหลานก็มีหน้าที่ให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุในบ้านให้ดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข 4) ความคงเส้นคงวาในการวางระเบียบวินัย ปัจจุบันนี้พบว่ามียุทธวิธีต่อบรรยากาศในครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส คือ การรายงานปริมาณความถี่ที่บิดาและคู่สมรสในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน ในทิศทางที่สอดคล้องกันในเรื่องต่างๆจากการใช้ชีวิตร่วมกัน

การวัด ในงานวิจัยของของจิราพร ชมพิกุล และคนอื่นๆ (2552) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวไทยได้วัดสัมพันธภาพในครอบครัว 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งหมายถึง การที่สมาชิกได้ทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันทั้งในบ้านและนอกบ้าน เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน การช่วยกันทำงานบ้าน การพักผ่อนหย่อนใจ การเล่นกีฬา การเยี่ยมญาติมิตรเพื่อน การร่วมพิธีกรรมงานบุญ หรือกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ การนั่งสมาธิ เป็นต้น 2) การพูดคุย ปรึกษาหารือ และตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมกันสนทนาพูดคุย แสดงความคิดเห็น ร่วมกันตัดสินใจและปรึกษาหารือกันในเรื่องเล็กและเรื่องใหญ่ เช่น การซื้อบ้าน การซื้อรถยนต์ การเปลี่ยนแปลงงานที่ดำเนินการอยู่ปัจจุบัน การเล่นหุ้นซึ่งต้องมีการช่วยกันตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดีในอนาคตร่วมกัน 3) การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรต่อกันทั้งทางกายวาจาใจ และ 4) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องรับรู้บทบาทของตนเองในการปฏิบัติตัว เช่น บทบาทหน้าที่ของความเป็นบิดา ก็ต้องหาเลี้ยงครอบครัว บทบาทผู้เป็นมารดา ก็ต้องทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว เป็นแม่บ้านแม่เรือน ทำงานทุกอย่างและดูแลความเรียบร้อยให้กับครอบครัว บทบาทการเป็นบุตร ต้องตั้งใจเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วต้องหางานทำเพื่อให้เกิดรายได้ในการดำรงชีพ (ปราณี สุทธิสุคนธ์. 2552: 6-7) นอกจากนี้ยังมีการวิจัยคุณภาพชีวิตสมรสของคนไทย งามตา วณิชทานนท์ และคนอื่นๆ (2545) ได้ศึกษาในสองพฤติกรรม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส และการปรับตัวระหว่างคู่สมรส พฤติกรรมแรกวัดโดยใช้แบบวัดที่ปรับปรุงมาจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ (2536) ส่วนการปรับตัวระหว่างคู่สมรสใช้แบบวัดของ สเปนเนียร์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และคนอื่นๆ. 2536; อ้างอิงจาก Spanier.1976) เมื่อเปรียบเทียบผลวิจัยที่ใช้ตัวแปร 2 ตัวแปรดังกล่าวเป็นตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรอิสระต่างๆที่ศึกษาสามารถทำนายตัวแปรความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสได้มากกว่าตัวแปรการปรับตัวระหว่างคู่สมรส ซึ่งวัดด้วยแบบวัดในแนว

ตะวันตก ในการวิจัยนี้จึงเลือกใช้ตัวแปรความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ซึ่ง งามตา วนิทนานนท์ และคนอื่นๆ (2545) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ปริมาณความสัมพันธ์ทางด้านดี หรือ ด้านไม่ดีระหว่างตนกับคู่สมรส ได้แก่ การเห็นอกเห็นใจ การช่วยเหลือ การสนับสนุนกันทาง ด้านอารมณ์และด้านวัตถุสิ่งของ และการขัดแย้งกัน ความห่างเหิน ตลอดจนความไม่เข้าใจกันระหว่างสามีและภรรยา แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส (วัดในผู้ใหญ่) เป็นแบบวัดที่ งามตา วนิทนานนท์ และคนอื่นๆ (2545) ปรับปรุงมาจากแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา (วัดการรับรู้ของวัยรุ่น) ของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ (2536) โดยได้สร้าง ข้อคำถามเพิ่มจากเดิม 10 ข้อเป็น 15 ข้อ ช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 15 ถึง 90 คะแนน เมื่อนำแบบวัดนี้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีอายุเฉลี่ย 35 ปี จำนวน 962 คน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้ออยู่ระหว่าง .54 ถึง .83 ค่าความเชื่อมั่นแบบ สัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .93 ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ดัดแปลงแบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสของงามตา วนิทนานนท์ และคนอื่นๆ (2545) มาใช้ในการวัดความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส

ผลงานวิจัยที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา กรณิศนันท์ วิลาวลัย (2546) ศึกษาการแสดงบทบาทของบิดาในการมีส่วนร่วมลดพฤติกรรมก้าวร้าวของบุตร พบว่า ถ้าบิดามีจำนวนคนที่อยู่ร่วมในครอบครัวมาก การรับรู้บทบาทในการเป็นบิดามีน้อยลง ส่วนสถานภาพการสมรสของบิดานั้น พบว่า มีความสัมพันธ์ต่อการรับรู้บทบาทในการเป็นบิดาในทางเดียวกัน กล่าวคือ บิดาที่อยู่ร่วมกับภรรยา ด้วยดีหรือมีสถานภาพสมรสที่สมบูรณ์นั้น จะมีการรับรู้บทบาทในการเป็นบิดาที่มากขึ้นด้วย จากการศึกษาของศักดิ์ชัย บุญเพ็ง (2542) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัวปัญหาอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และทัศนคติต่อแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยการทำตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ปัญหาอุปสรรคในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว คือ ปัญหาการถูกรบกวนด้านการเงินของครอบครัว และปัญหาผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ครอบครัวมีผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย ส่วนทัศนคติต่อแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความเห็นด้วยกับการปรับบทบาทระหว่างผู้นำและผู้ตามของคู่สมรส การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของคู่สมรส ความคิดเห็นที่คล้ายกันในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของคู่สมรส และการมีคุณธรรมในการดำรงชีวิตของคู่สมรส ในระดับสูงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาที่มีต่อกันในการดำรงชีวิตครอบครัวเกี่ยวกับการวางแผนร่วมกันการอบรมเลี้ยงดู การมีส่วนร่วมกันปฏิบัติงานภายในบ้าน การสนทนาติดต่อใกล้ชิดกัน การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกัน เป็นต้น การที่บิดามารดามีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันจะทำให้บิดามารดามีความผูกพันซึ่งกันและกัน มีความอบอุ่นเกิดขึ้นภายในครอบครัวและมีความพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตร ในทางตรงกันข้ามถ้าสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดามารดาล้มเหลวก็จะไม่พร้อมในการอบรมเลี้ยงดูบุตร (พงษ์สุดา รัตนมาตมงคล. 2533: 42-43) จูเรียลส์ และคนอื่นๆ (งามตา วนิทนานนท์; และคนอื่นๆ. 2545; อ้างอิงจาก Jouriles; et al. 1991)

ได้พยายามวัดความขัดแย้งระหว่างคู่สมรสในมิติเฉพาะด้านความขัดแย้งในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อพิสูจน์ว่าสัมพันธภาพในครอบครัวสามารถอธิบายพฤติกรรมมีปัญหาของบุตรได้ชัดเจนกว่าการวัดความขัดแย้งระหว่างคู่สมรสโดยทั่วไปที่เคยมีมาแล้วในอดีต กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาที่มีบุตรชาย 3 ขวบ จำนวน 200 คน อายุมารดาโดยเฉลี่ย 32.60 ปี ช่วงเวลาแต่งงานเฉลี่ย 9.70 ปี พบผลการวิจัยดัชนีความขัดแย้งระหว่างบิดามารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 21 ประโยค เกี่ยวกับข้อขัดแย้งในเรื่องต่างๆ (เช่น การเฝ้าดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด การบังคับบุตรให้เรียนมากเกินไปตั้งแต่ยังเล็ก ความไม่เสมอภาคกันในการช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตร การตัดสินใจลงโทษบุตรเร็วเกินไป การวิพากษ์วิจารณ์วิธีการเลี้ยงดูบุตรของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่ได้เข้าร่วมให้การช่วยเหลือ เป็นต้น) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุตรชายทุกด้าน 7 ด้าน (เช่น ดื้อดึง ไม่เชื่อฟัง และพูดหยาบคาย) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .35$) แต่ความขัดแย้งโดยทั่วไประหว่างสามีภรรยา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเป็นปัญหาของบุตร ซึ่งวันทนี วาลิกะสิน (2538) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ ระหว่างบิดามารดาเป็นกุญแจสำคัญต่อพฤติกรรมของบุตรถ้าบ้านมีสภาพขาดความรัก ขาดความอบอุ่น และขาดความเอาใจใส่ต่อกันระหว่างสมาชิกในบ้าน แนวโน้มของบุตรที่ขาดความอบอุ่นจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ประพฤติผิดหรือกลายเป็นเยาวชนอาชญากรได้ ซึ่งผลของความรู้สึกนี้อาจเป็นอันตรายต่อการพัฒนานิสัยและความรู้สึกในเรื่องเพศได้ เมื่อเด็กผู้ชายไม่ชอบบิดาหรือเด็กผู้หญิงไม่ชอบมารดา เด็กจะขาดบุคคลที่ตนยึดเป็นแบบอย่างเด็กจะไม่ยอมรับการเลียนแบบนิสัยคุณค่าการปฏิบัติของบิดามารดา อีกทั้งจะมีความต่อเนื่องไปจนถึงความสำเร็จในชีวิตสมรส ในกรณีที่ เป็นเด็กชายจะไม่ประทับใจในบทบาทการเป็นบิดาและบทบาทเพศชายที่ควรจะเป็นและอาจจะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อบทบาทการเป็นสามีด้วยการศึกษาของวิลาวณีย์ ศรีสุวัฒน์ (2531) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตรกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดาที่มาเยี่ยมบุตรและภรรยาที่หน่วยหลังคลอด โรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลมูลนิธิภาพสามัคคี จำนวน 100 คน ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .40, p < .001$) กล่าวคือ บิดาที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับคู่สมรสจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมาก ส่วนบิดาที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับคู่สมรสจะมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรน้อย และ พบว่าสัมพันธภาพของคู่สมรสสามารถใช้เป็นตัวทำนายบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาของบุตรคนแรก โดยสามารถทำนายได้ร้อยละ 16.42 สอดคล้องกับการศึกษาของปนัดดา จันผ่อง (2536) ที่ศึกษา ระดับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาของนักศึกษาชายระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของสมาชิก ในครอบครัว ซึ่งสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ทุกคน ทุกสถานภาพในครอบครัว และมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลในการอยู่ร่วมกัน และการ

แสดงออกซึ่งบทบาทที่เหมาะสมของตนด้วย ในการศึกษาครั้งนี้จึงคาดการณ์ได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทของการเป็นบิดา บุคคลที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีเยี่ยมเป็นผู้ที่สามารถแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้อย่างเหมาะสม

ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ความหมาย เบนจามิน บลูม (อักษร สวสตี. 2542: 26-28: อ้างอิงจาก Benjamin S. Bloom. 1975) ได้ให้ความหมายของ ความรู้ ว่าหมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะ วิธีการและกระบวนการต่าง ๆ รวมถึงแบบกระบวนของโครงการวัตถุประสงค์ในด้านความรู้ โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำ อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบ โดยก่อนหน้านั้นในปี ค.ศ. 1965 บลูม และคนอื่นๆ ได้เสนอแนวคิดที่ว่าพฤติกรรมแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. พฤติกรรมด้านการรับรู้หรือพุทธิพิสัย (Cognitive domain) ของคนว่าประกอบด้วยความรู้ตามระดับต่าง ๆ รวม 6 ระดับ ซึ่งอาจพิจารณาจากระดับความรู้ในขั้นต่ำไปสู่ระดับของความรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป โดยบลูมและคนอื่นๆ ได้แจกแจงรายละเอียดของแต่ละระดับไว้ดังนี้

- 1) ความรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึงความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อน และมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
- 2) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ ความจำ ให้กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับการสื่อความหมาย และความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
- 3) การนำไปปรับใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (Comprehension) ในเรื่องใด ๆ ที่มีอยู่เดิมไปแก้ไขปัญหาที่แปลกใหม่ของเรื่องนั้น โดยการใช้ความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการกับความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น
- 4) การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจ และการนำไปปรับใช้ โดยมีลักษณะเป็นการแยกแยะสิ่งที่จะพิจารณาออกเป็นส่วนย่อย ที่มีความสัมพันธ์กัน รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ เพื่อดูว่าส่วนประกอบปลีกย่อยนั้นสามารถเข้ากันได้หรือไม่ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง
- 5) การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อย ๆ หรือส่วนใหญ่ ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกัน การสังเคราะห์จะมีลักษณะของการเป็นกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อน อันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้
- 6) การประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์ (Criteria) เป็นฐานในการพิจารณาตัดสิน การประเมินผล จัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ (Characteristics of cognitive

domain) ที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปปรับใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกันเพื่อทำการประเมินผลสิ่งหนึ่งสิ่งใด

2. พฤติกรรมด้านจิตพิสัย (Affective domain) พฤติกรรมด้านนี้ได้แก่ ความสนใจ ความรู้สึก ทำที่ความชอบ เจตคติ การให้คุณค่า การรับ การเปลี่ยนหรือปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถืออยู่ พฤติกรรมด้านนี้ยากต่อการอธิบาย เพราะเกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลซึ่งจะต้องใช้เครื่องมือพิเศษในการวัด พฤติกรรมเหล่านี้ เพราะความรู้สึกภายในของคนนั้นยากต่อการที่จะวัดพฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอก อธิบายได้ว่า การรับรู้หรือการให้ความสนใจ (Receiving or Attending) ในตัวบุคคลซึ่งถูกกระตุ้นให้รับทราบเหตุการณ์หรือสิ่งเร้าบางอย่างปรากฏอยู่และบุคคลนั้น จะมีความยินดีหรือมีภาวะจิตใจที่พร้อมจะรับสิ่งเร้า หรือให้ความสนใจต่อสิ่งเร้านั้น การรับรู้หรือการให้ความสนใจนี้เป็นขั้นของ“สภาพจิตใจ” แรกที่จะนำไปสู่สภาพจิตใจขั้นต่อไปแต่เนื่องจากคนเรามี ประสบการณ์เดิม หรืออาจจะได้จากการเรียนรู้ชนิดเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ จากประสบการณ์เดิมนีเอง บุคคลนั้นอาจจะมีสภาพจิตใจในขั้นตอนการรับหรือการให้ความสนใจ อยู่พร้อมแล้วโดยไม่ต้องถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นได้ การตอบสนอง (Responding) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากพฤติกรรมในขั้นที่หนึ่งบุคคลจะให้ความสนใจอย่างเต็มที่มีความรู้สึกผูกมัดต่อสิ่งเร้า หรือสถานการณ์ที่มากระตุ้น เกิดค่านิยมเต็มใจ และพอใจที่จะตอบสนองต่อความรู้สึกผูกมัดนี้

3. พฤติกรรมด้านทักษะพิสัย (Psychomotor domain) เป็นพฤติกรรมที่ใช้ความสามารถในการแสดงออกของร่างกาย ซึ่งรวมถึง การปฏิบัติที่แสดงออกและสังเกตได้ในสภาวะการณ์หนึ่ง ๆ หรืออาจจะเป็นพฤติกรรมที่คาดคะเนว่าอาจจะปฏิบัติในโอกาสต่อไป พฤติกรรมการแสดงออกนี้เป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้าย ซึ่งต้องอาศัย พฤติกรรมระดับต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วเป็นส่วนประกอบ คือ ทางด้านความรู้ เจตคติ และเป็นพฤติกรรมที่สามารถประเมินผล

ลัตดาวัลย์ เกษมเนตร และประทีป จินนี (2541: 5-6) ได้กล่าวถึง บิดามารดา หรือ ผู้ปกครองที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กว่า ผู้ที่มีพื้นความรู้ด้านพัฒนาการของเด็กอย่างถูกต้อง จะทราบว่าเด็กอายุเท่าใดควรมีพัฒนาการทางกายและจิตใจอย่างไร ตัวอย่าง เช่น เด็กอายุยังน้อย ควรควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ให้รางวัลเมื่อทำดี และลงโทษแต่น้อย เมื่อเด็กเติบโตเป็นวัยรุ่น ควรฝึกให้ดูแลรับผิดชอบตนเองมากขึ้น เมื่อลูกดูแลตนเองได้ก็ชมเชยสนับสนุน ถ้าเด็กทำผิดพลาดไปไม่ซ้ำเติมแต่ให้กำลังใจ บอกวิธีที่ถูกต้อง และให้ลองพยายามดูแลตนเองใหม่ การที่บิดามารดา ผู้ปกครองจะเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นขึ้นอยู่กับว่า บิดามารดา ผู้ปกครองมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติต่อเด็ก และพัฒนาการของเด็กมากน้อยเพียงใด ซึ่งความรู้ดังกล่าว บิดามารดา ผู้ปกครองจะได้มาจากการอ่านหนังสือ ดูรายการโทรทัศน์ หรือฟังวิทยุ ที่มีรายการเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู และประสบการณ์ในสังคม บิดามารดาต้องตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการช่วยเหลือบุตรการเริ่มต้นลงมือ ช่วยเหลือบุตร ขั้นตอนแรกคือ จะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับบุตรในทุกด้านเพราะจะทำให้เข้าใจกระบวนการ วิธีการ และกิจกรรมในการพัฒนาบุตรให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น ความรู้ที่ควรศึกษาคือ ความรู้เกี่ยวกับลักษณะอาการของบุตร ความรู้

เกี่ยวกับวิธีการสอน วิธีการปรับพฤติกรรม วิธีการกระตุ้นพัฒนาการทางภาษาการสนทนาทักษะทางสังคม การสังเกตพัฒนาการ การประเมินพัฒนาการ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง การที่บิดามีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร บิดาจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการตามปกติของเด็กในแต่ละวัย หรือที่เรียกว่า ธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของเด็กว่าวัยไหน สามารถทำอะไรได้บ้าง จะได้ไม่คาดหวังในตัวเด็กมากเกินไป เกิดความมั่นใจในการเลี้ยงดู ไม่ตื่นตระหนกตกใจเมื่อเห็นสิ่งผิดปกติ หรือสิ่งเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก รู้จักจัดสิ่งแวดล้อมให้อ่อนแอวยต่อการพัฒนาการของเด็ก และสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม (สุธาสนี ทองลิ่ม. 2548: 60)

การวัด ดวงเดือน พันธมนาวิน และคนอื่นๆ (2528) สร้างแบบวัดโดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและผลการวิจัยเกี่ยวกับการลงโทษ ให้อภัย การควบคุม และการใช้เหตุผลกับเด็กในช่วงอายุต่าง ๆ และผลที่เกิดกับเด็ก แล้วนำความรู้เหล่านั้นมาเป็นหลักในการสร้างประโยคที่สอดคล้องและขัดแย้งกับความรู้เหล่านี้ รวมทั้งสิ้น 29 ประโยค นำมาทดลองใช้กับผู้ปกครองเด็กจำนวน 120 คน แล้วหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ได้เลือกค่าอำนาจจำแนกสูงอย่างน่าเชื่อถือได้ทางสถิติ จำนวน 15 ข้อ โดยมีค่าจาก 7.29 ถึง 2.69 ($t = 2.10$, $df = 59$, $p < .05$) เท่านั้นมาใช้ในแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวต่อเด็ก พบว่า แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ คือ .71 ในไม่นานมานี้มีงานวิจัยของ กัลยา วิริยะ (2539) แบบวัดในการรับรู้เกี่ยวกับโรคออทิสติกในมารดาที่มีบุตรออทิสติก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยใช้ข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ

ผลงานวิจัยที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา สำหรับการศึกษาที่เกี่ยวกับความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดายังไม่มีผู้ศึกษา ผู้วิจัยจึงทบทวนวรรณกรรมในตัวแปรที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงการ อาทิ เช่น ในงานวิจัยของ ดวงเดือน พันธมนาวิน และคนอื่นๆ (2528) ศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาในเวทีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย จำนวนบิดามารดา 662 คน พบว่า ตัวแปรความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรร่วมกับตัวแปรจิตลักษณะอีก 5 ตัว สามารถทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมโดยรวม ได้ร้อยละ 10 ในกลุ่มรวม โดยตัวแปรความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรเข้าทำนายเป็นลำดับที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยของ วรวรรณ อัสวกุล และคนอื่นๆ (2546) ศึกษาปัจจัยทางจิตที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรก่อนวัยเรียน จำนวน 843 คน พบว่า ตัวแปรความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพสามารถทำนายพฤติกรรมมารดาในการดูแล ทันตสุขภาพบุตรก่อนวัยเรียน (พฤติกรรมการดูแลรักษาความสะอาดช่องปากบุตร พฤติกรรมการดูแลการบริโภคของบุตรเพื่อทันตสุขภาพพฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพของบุตร) ตัวแปรความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพร่วมกับตัวแปรจิตลักษณะอีก 4 ตัว สามารถทำนาย ได้ร้อยละ 18 ในกลุ่มรวม โดยตัวแปรความใกล้ชิดบุตรสามารถทำนายเป็นลำดับที่ 3 ($\beta = .09$) นอกจากนี้ในงานวิจัยของ กัลยา วิริยะ (2539) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับโรคออทิสติก และการดูแลบุตรออทิสติกในมารดาที่มีบุตรออทิสติกจำนวน

มารดา 100 คน พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับโรคออทิสติกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดูแลเด็กออทิสติกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .36$)

จากการประมวลเอกสาร สรุปได้ว่า บิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมากนั้นเป็นผู้ที่สามารถแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้อย่างเหมาะสม ในงานวิจัยครั้งนี้ จึงคาดว่า บิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมากนั้นจะมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาเหมาะสมมากกว่าบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรน้อย

ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ความหมาย ประสบการณ์เดิม ได้แก่ ความรู้ ความคิด และการกระทำของบุคคลที่ได้เคยปรากฏแก่ผู้นั้นมาแล้วในอดีต ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากต่อการรับรู้ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะแตกต่างกันไปทั้งในด้านปริมาณและความถูกต้อง อันจะทำให้คนเรามีการรับรู้ที่แตกต่างกัน เซอร์ เชฟสกี ยาร์โร (สุวริน มิตรพัฒน์. 2542; อ้างอิงจาก Shereshefsky; & Yarrow. 1973) กล่าวว่า ความกดดันที่มนุษย์และสัตว์ได้รับมาจากในวัยเริ่มต้นของชีวิตจะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กเมื่อโตขึ้น สำหรับบทบาทการเป็นบิดาก็เช่นเดียวกัน ส่วนหนึ่งจะได้มาจากการเลียนแบบและนึกคิดจินตนาการจากบทบาทของบิดามารดา และบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด ดังนั้นประสบการณ์เดิมที่เคยได้รับรู้มาก่อนย่อมบันทึกอยู่ในความทรงจำและมีอิทธิพลต่อแสดงบทบาทเมื่อเขาโตขึ้น ผู้ที่เคยมีประสบการณ์เลี้ยงดูเด็กมาก่อน มักจะเข้าใจถึงความต้องการและพฤติกรรมการแสดงออกของเด็ก จึงเป็นการง่ายที่บุคคลผู้นั้นจะสามารถพัฒนาตนสู่บทบาทการเป็นบิดาได้มากกว่าผู้ไม่เคยมีประสบการณ์ดูแลเด็กมาก่อน ตามแนวคิดของ ลี ซอล์ก (สุวริน มิตรพัฒน์. 2542; อ้างอิงจาก Lee Solk. 1973) กล่าวว่า เด็กผู้ชายควรได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการป้อนข้าว อาบน้ำ และเปลี่ยนผ้าอ้อมให้บ่อย ตัวเด็กผู้นั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูลูกของตนเองในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน เมื่อเขาเติบโตในภายหลัง

จากหลักจิตวิทยาและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) พบว่า บิดามีอิทธิพลกับบุตรมาก ทั้งด้านความคิด และเป็นแบบอย่างในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเซียร์ แมคคอบบี้ และเลวิน (Sear, Maccoby; & Levin. 1987) กล่าวว่า ในการที่บุตรจะเลียนแบบบิดา ถ้าบิดาเลี้ยงดูบุตรตลอดจะทำให้บุตรมีโอกาสเรียนรู้ ลอกเลียนแบบบิดา มาเป็นแรงเสริมของตน ถ้าบิดาไม่เลี้ยงดูบุตร ก็จะทำให้บุตรไม่มีพฤติกรรมเหล่านั้นมากระตุ้น จากการศึกษาของแบรดแมน (นำทิพย์ ชูเวทย์. 2539: 30; อ้างอิงจาก Bradman. 1985) พบว่า ครอบครัวที่บิดาดื่มสุรามาก บิดาที่เข้มงวด และมีกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดต่อบุตรบิดาที่ก่ออาชญากรรม บิดาที่ป่วยทางจิต และครอบครัวที่ขาดบิดาโดยการตายจากไป หรือแยกกันอยู่กับมารดา พบว่า บุตรจะกลายเป็นเด็กมีปัญหาซึ่งต่างจากบิดาปกติจะมีบุตรที่มีสภาพจิตใจปกติไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าบิดามีความสำคัญ และมีอิทธิพลทางบวกแก่บุตร ทั้งช่วยให้บุตรมีพัฒนาการทางธรรมชาติที่ถูกต้องเหมาะสม ตามขั้นตอนที่ควรจะเป็นในทำนองเดียวกันนักจิตวิทยาเด็กได้กล่าวถึงความจำเป็นที่เด็กต้องมีบิดา ไว้ดังนี้ (ทวีรัศมี ธนาคม. 2524: 211) 1) เด็กหญิงชาย

จะต้องเห็นแบบอย่างของผู้ใหญ่ชายเพื่อจะได้รู้ว่าสามีหรือบิดานั้นเป็นอย่างไรมีความรับผิดชอบอย่างไรบ้าง 2) เด็กชายจะได้ทราบว่าเมื่อโตขึ้นเขาจะปฏิบัติตัวอย่างไร ลูกชายอยากเคารพนับถือและเลียนแบบบิดาเท่านั้น 3) เด็กหญิงจะได้รู้จักบทบาทของผู้ชาย และหัดปรับตัวให้เข้ากับบทบาทของผู้ชาย 4) บิดาอาจช่วยปลูกฝังลักษณะทั่วไปของชายให้แก่บุตรทั้งหญิงและชาย คือ ความเข้มแข็ง บึกบึน 5) บิดาที่สนิทสนมกับบุตรชาย มีโอกาสที่จะพูดคุยกันอย่างผู้ชายบุตรจะไม่กลัวบิดาและไม่รู้จักอายเมื่อเกิดความสงสัยในเรื่องเพศหรือเรื่องอื่น ๆ ก็จะได้ปรึกษาบิดาแทนที่จะไปแสวงหาคำตอบจากผู้ที่ไม่ให้คำตอบที่ถูกต้อง หรือทำให้เห็นเพศรสเป็นเรื่องขบขัน สกปรกหรือหยาบโลน 6) ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุตรชายกับบิดาจะช่วยให้บุตรได้เรียนรู้วิธีผูกมิตรไมตรีกับชายอื่นที่เขาจะต้องคบหาสมาคมด้วย 7) ความเข้มแข็งเป็นหัวหน้าครอบครัวยังเป็นผู้นำในเรื่องต่าง ๆ จะช่วยให้บุตรเกิดศรัทธา และอยากเลียนแบบเช่นนั้นบ้าง สำหรับนักจิตวิทยาที่ทำให้เห็นความสำคัญของบิดาอย่างชัดเจน คือ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ซึ่งตามทฤษฎีของฟรอยด์นั้น บิดาเป็นบุคคลสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดพัฒนาการที่สำคัญมากสองประการ คือ ประการที่หนึ่ง คือ การมีบิดาอยู่ด้วยก่อให้เกิดพัฒนาการทางศีลธรรม ประการที่สอง คือ การปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบิดา มารดา บุตร ทำให้เกิดเอกลักษณ์ทางเพศที่ถูกต้อง

บทบาทที่แสดงนั้นส่วนมากได้มาจากการดูแบบอย่าง ซึ่งเลียนแบบตามสังคมที่อาศัยอยู่ สังคมมักจะคาดหวังพฤติกรรมของคนๆหนึ่งว่าจะแสดงบทบาทต่อสมาชิกในกลุ่มอย่างไร การเรียนรู้บทบาทจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงบทบาทที่คาดหวังและวิธีที่จะทำให้บทบาทนั้นสมบูรณ์ด้วย ฉะนั้นการเรียนรู้บทบาทจำเป็นต้องเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มเข้ามาอยู่ในบทบาท โดยสร้างให้คนมีความเชื่อ เจตคติ คุณค่า และความชำนาญในบทบาทนั้น ความสัมพันธ์ของแต่ละคนจะช่วยให้เกิดการเลียนแบบบทบาทกันได้ การพูดคุยกับคนอื่น ๆ ในสังคมก็เป็นการพัฒนาบทบาทของตนเองได้ การพูดคุยกับคนอื่น ๆ ในสังคมก็เป็นการพัฒนาบทบาทของตนเองได้ ผู้เป็นบิดาได้แบบอย่างการเลี้ยงดูหรือบทบาทของการเป็นบิดามาจากบิดามารดาของตนส่วนใหญ่ และจะเก็บสะสมประสบการณ์ต่างๆ เหล่านี้ไว้ เพื่อจะแสดงได้เมื่อถึงเวลา นอกจากจะเรียนรู้จากบิดาของตนแล้ว เมื่อเด็กชายโตขึ้นยังสามารถรับรู้จากสื่อมวลชนต่างๆ จากเพื่อนแม้แต่จากลูกของตนเองได้ นอกจากนั้นการที่ผู้เป็นบิดาจะรับรู้บทบาทของตนเองได้มากน้อยแค่ไหนนั้น ยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง คือ บทบาทนั้นมีผลต่อตนเองเท่าใด เป้าหมายชีวิตของตนเองเป็นอย่างไร รวมทั้งพื้นฐาน ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมที่อยู่อาศัยอยู่ด้วย

การวัด การวัดประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาได้มีการวัดในบริบทที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับการวัดการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาหรือผู้อบรมเลี้ยงดูที่มีต่อบุตรนั้น ได้มีการวัดตัวแบบในบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น การวัดตัวแบบด้านจริยธรรม ศาสนา การชมโทรทัศน์ จากการสร้างเครื่องมือวัดการเป็นแบบอย่างของบิดามารดาตามจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลของมหาวิทยาลัยเมธัฒนะ (2547) มีจำนวน 10 ข้อ เป็นแบบประเมินรวมค่า 5 ระดับ จากไม่เคยเลย นานๆ ครั้ง บางครั้ง บ่อยๆ และเสมอมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .71 ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเน้นการได้รับการ

อบรมเลี้ยงดูจากบิดา ที่บิดารับรู้โดยเป็นแบบวัดเป็นประโยคแบบมาตราประเมินรวมค่า 6 หน่วย จาก จริ่งที่สุด ถึง ไม่จริงเลย รายละเอียดจะกล่าวในการนิยามปฏิบัติการตัวแปรและการสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรต่อไป

ผลงานวิจัยที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา บิดาที่เคยมีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามาก่อน มักเข้าใจความต้องการและพฤติกรรมต่างๆที่เด็กแสดงออก จึงเป็นการง่ายที่บิดาจะสามารถพัฒนาบทบาทบิดาได้มากกว่าบิดาที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน เช่น จากการศึกษาของเวนทูรา (พงษ์สุดา รัตนมาสมงคล. 2533; อ้างอิงจาก Ventura. 1982) ที่พบว่า บิดาที่มีบุตรคนแรกจะประสบปัญหาในการเลี้ยงดูบุตรเพราะไม่เข้าใจความต้องการของบุตร จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการของบุตรได้ถูกต้องซึ่งก็เนื่องมาจากการขาดประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันการมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรก็อาจทำให้บิดาเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเลี้ยงดูบุตรก็ได้ กรณิศนันท์ วิลาวลัย (2546). ศึกษาการแสดงบทบาทของบิดาในการมีส่วนร่วมลดพฤติกรรมก้าวร้าวของบุตร จากผลการศึกษาพบว่า ในด้านภูมิหลังของบิดากลุ่มตัวอย่าง บิดาได้รับการอบรมสั่งจากครอบครัวเดิมในระดับที่ดี มีการรับรู้บทบาทในการเป็นบิดาในระดับค่อนข้างมาก แสดงบทบาทบิดาในระดับที่ค่อนข้างมาก แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือ บิดาก็ได้รับการถูกกระทำจากครอบครัวเดิมมากเช่นกัน นอกจากนี้บิดายังขาดความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูบุตรบางประการ เช่น การแสดงความรักต่อบุตร การสื่อสารที่มีผลต่อสภาพจิตใจ การเลือกวิธีดีหรือดีเป็นวิธีการอบรมสั่งสอนบุตร

ปัจจัยทางจิตกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ปัจจัยทางจิต เป็นลักษณะจิตใจที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมหนึ่ง ๆ เป็นลักษณะที่สะสมมาในตัวบุคคลตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีลักษณะที่ค่อนข้างคงที่ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลของสถานการณ์ปัจจุบัน ในงานวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตประกอบด้วย ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา เจตคติต่อบทบาทบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวโดยผู้วิจัยได้ประมวลเอกสารตัวแปรต่างๆที่เป็นปัจจัยทางจิตกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดามีรายละเอียดดังนี้

เจตคติที่ดีต่อบทบาทการเป็นบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ความหมาย ดวงเดือน พันธุมนาวัน (2521: 12) กล่าวว่า เจตคติ คือ ความรู้สึกของเรามาต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกว่าชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ ต่อสิ่งต่างๆที่เราเกี่ยวข้องอยู่ เจตคติเป็นสิ่งที่ซับซ้อนทิศทางการแสดงออกของเรามาที่จะกระทำต่อสิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์ เจตคติจึงมีความสำคัญในการมีปฏิริยาโต้ตอบต่อสิ่งต่างๆ เจตคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความสอดคล้องกัน 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบทางการรู้คิด (Cognitive component) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อมนั้นว่าเลวหรือดี มีประโยชน์หรือมีโทษมากน้อยเพียงใดบุคคลส่วนใหญ่

มักจะมีความรู้เชิงประมาณค่าสิ่งของต่าง ๆ เพียงเล็กน้อย และอาจจะเป็นความรู้ที่ไม่ถูกต้องด้วย ทำให้เกิดคติหรือมีเจตคติต่อสิ่งนั้นๆ ไม่ตรงกับความเป็นจริงเป็นผลให้เกิดผลเสียต่อบุคคลหรือส่วนรวมได้และเนื่องจากความรู้เชิงประเมินค่านี้เป็นต้นกำเนิดของเจตคติของบุคคลดังนั้นการเปลี่ยน เจตคติที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การปรับองค์ประกอบความรู้เชิงประมาณค่า โดยการให้ความรู้ที่ตรงกับความจริงแก่บุคคลนั้น ๆ 2) องค์ประกอบทางความรู้สึก (Affective component) หมายถึง อารมณ์ของบุคคลเกี่ยวกับวัตถุทางเจตคตินั้น เช่นเดียวกับองค์ประกอบแรก ความรู้สึกของบุคคลก็ต้องมีทิศทางด้วย ซึ่งหมายถึง ความชอบ ความไม่ชอบสิ่งหนึ่ง หรือความพอใจไม่พอใจสิ่งหนึ่ง องค์ประกอบนี้ของเจตคติต่อสิ่งหนึ่งของบุคคลจะสอดคล้องกับทิศทางขององค์ประกอบแรกของเขาด้วย กล่าวคือ ถ้าบุคคลเชื่อว่าสิ่งใดดี มีประโยชน์ บุคคลก็จะชอบและพอใจสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลเชื่อว่าสิ่งนั้นเลวหรือมีโทษ บุคคลก็จะไม่ชอบไม่พอใจสิ่งนั้น 3) องค์ประกอบทางการพร้อมกระทำ (Action tendency component) เมื่อบุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่า และมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นแล้ว สิ่งที่สอดคล้องกันซึ่งติดตามมา คือ ความพร้อมที่จะกระทำการให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนต่อสิ่งนั้นด้วย ตัวอย่างเช่น การที่บุคคลมีความรู้ว่ามีหญิงคนหนึ่ง ป่วยเป็นโรคเอดส์ซึ่งเกิดขึ้นโดยมิใช่ความผิดของผู้ป่วยแต่ผู้ป่วยคนนี้เป็นผู้รับเคราะห์กรรมเพราะความประจวบเหมาะของสาเหตุหลายประการ เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วยโรคเอดส์เช่นนี้ ก็ย่อมจะลดความรู้สึกในทางที่ไม่ดีต่อคนที่ เป็นโรคนี้อย่างมากและอาจเกิดความรู้สึกในทางที่ดีต่อเขา เช่น เกิดความสงสารและเห็นใจเมื่อมีความรู้สึกในทางที่ดีขึ้นต่อผู้ป่วยโรคเอดส์ บุคคลก็ย่อมพร้อมที่จะบริจาคเงินหรือให้ความพร้อมในการปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจึงเป็นเครื่องสะท้อนให้เข้าใจเจตคติของบุคคลต่อสิ่งนั้นด้วย (งามตา วานิชานนท์. 2536)

การวัดเจตคติของบุคคลนั้น นักวิจัยควรวัดตามองค์ประกอบทั้ง 3 ของเจตคติโดยจะวัดที่องค์ประกอบเดียวหรือวัดมากกว่าหนึ่งองค์ประกอบก็ได้ในการวิจัยนี้ จึงกำหนดให้เจตคติที่ดีต่อบทบาทการเป็นบิดา มีความหมายเป็น 3 ส่วนคือ 1) การรู้คิดเชิงประเมินค่าของบิดาเกี่ยวกับบทบาทการเป็นบิดาว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาการของบุตรมากน้อยเพียงใด 2) ความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ ในบทบาทการเป็นบิดาของตน และ 3) ความพร้อมที่จะสนับสนุนหรือการหลีกเลี่ยงในการแสดงบทบาทการเป็นบิดาดังกล่าวมากน้อยเพียงใด

จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า เจตคติต่อบทบาทบิดา หมายถึง บิดาเกี่ยวกับการมองเห็นประโยชน์มากน้อยของบทบาทการเป็นบิดา มีความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบต่อบทบาทบิดา รวมทั้งความพร้อมที่จะส่งเสริม สนับสนุนในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

การวัดเจตคติ

วรวรรณ อัสวกุล และคนอื่นๆ (2546) ศึกษาปัจจัยทางจิตที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรก่อนวัยเรียน แบบวัดเจตคติต่อพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพของบุตร วัดใน 3 ส่วน คือ 1) ประโยชน์และโทษของพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพของบุตรก่อนวัยเรียน 2) ความรู้สึกต่อพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพ และ 3) การมุ่งกระทำต่อพฤติกรรมการดูแล

สุขภาพ ประกอบด้วยประโยคคำถาม 10 ข้อ แต่ละประโยคมีมาตรวัด 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีพิสัยอยู่ระหว่าง 10 – 60 คะแนน ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .49 - .63 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .79 จากการประมวลเอกสารมีผู้สร้างแบบวัดเจตคติที่ใกล้เคียงกับ การแสดงบทบาทการเป็นบิดา เช่น พงษ์สุตา รัตนมาศมงคล (2533) ได้สร้างแบบวัดขึ้นในลักษณะของแบบสอบถามอยู่ในรูปของการรับรู้การกระทำต่างๆของบิดาเกี่ยวกับบทบาทการเป็นบิดา 5 ด้าน คือ การเลี้ยงดู การแก้ปัญหาการหาเลี้ยงครอบครัว การเป็นตัวแทนทางสังคม และสันติภาพการ ด้านละ 10 ข้อ รวม 50 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราชรวม เท่ากับ .78 นอกจากนี้ อภิชาติ วงตระกูล (2550) ได้ปรับปรุงแบบวัดเจตคติของมารดาที่มีต่อบุตรออกทิสติกโดยปรับปรุงมาจากแบบวัดของดวงเดือน พันธมนาวิน และคนอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรับรู้ การคิดเชิงประเมินค่า และความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจในบุตรซึ่งเนื่องจากการรับรู้ว่ามีบุตรมีลักษณะน่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนาในปริมาณต่าง ๆ รวมถึงความพร้อมที่จะปฏิบัติต่อบุตรในการส่งเสริมในปริมาณต่าง ๆ แบบวัดประกอบด้วย 10 ประโยค ค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .82 สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดเจตคติที่ดีต่อบทบาทการเป็นบิดาขึ้นเอง โดยประกอบด้วยประโยคบอกเล่า ที่มีทั้งเนื้อหาตอบรับและปฏิเสธแต่ละข้อเป็นประโยคประกอบมาตร 5 หน่วย จาก “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามีความเจตคติที่ดีต่อบทบาทการเป็นบิดามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำ

ผลงานวิจัยที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างเจตคติต่อบทบาทการเป็นบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา จากหลักฐานทางการวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรม อาจกล่าวได้ว่าเจตคติเป็นจิตลักษณะที่มีผู้เห็นว่ามีเกี่ยวข้องโดยตรงมากที่สุดกับพฤติกรรม โดยเจตคติอาจทำนายพฤติกรรมได้มารดาตั้งแต่ร้อยละ 10 – 60 ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการวัดเจตคติ และพฤติกรรมที่ต้องการศึกษา อย่างไรก็ตาม เจตคติเพียงด้านเดียวย่อมทำนายพฤติกรรมได้ไม่เต็มที่ ควรพิจารณาจิตลักษณะอื่นๆของผู้กระทำพร้อมกันไปด้วย (ดวงเดือน พันธมนาวิน; และ คนอื่นๆ. 2528) ดังงานวิจัยที่จะกล่าวถึงดังนี้ วรวรรณ อัสวกุล และคนอื่นๆ (2546) ศึกษาปัจจัยทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรก่อนวัยเรียน จำนวน 920 คน พบว่าเจตคติต่อพฤติกรรมของมารดาในการดูแลทันตสุขภาพแก่บุตรกับพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ 1 ใน 2 ตัวแปรที่สามารถทำนายพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพของบุตรก่อนวัยเรียน แต่ละด้านใน 3 ด้าน โดยรวมได้ร้อยละ 24 ในกลุ่มรวม โดยมีบทบาทในการทำนายได้เป็นลำดับแรก ($\beta = .50$) นอกจากนี้ อภิชาติ วงตระกูล (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับจิตลักษณะและสถานการณ์ของมารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรออกทิสติกพบว่า กลุ่มจิตลักษณะและพฤติกรรมเดิม 3 ตัวแปร (ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อบุตร วิถีชีวิตแบบพุทธ และความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรออกทิสติก) และ กลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ 3 ตัวแปร (ได้แก่ ความเครียด ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ความเชื่ออำนาจในตนในการเลี้ยงดูบุตร และเจตคติที่ดีต่อบุตรออกทิสติก) รวมเป็น 9 ตัวแปร ร่วมกัน สามารถทำนายพฤติกรรมอบรม

เลี้ยงดูบุตรออกิสติกได้ชัดเจนในกลุ่มมารดาประเภทต่าง ๆ ปริมาณการทำนายอยู่ระหว่างร้อยละ 44.10 ถึง ร้อยละ 60.70 โดยมีค่าทำนายสำคัญเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ วิธีชีวิตแบบพุทธ การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคออทิสติก เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมเลี้ยงดูบุตรออกิสติก การรับรู้สนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และความเครียดในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

จากการประมวลเอกสาร สรุปได้ว่า บิดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองจะสามารถแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสม ฉะนั้นในงานวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่า บิดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทการเป็นบิดาจะสามารถแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีเจตคติต่อบทบาทการเป็นบิดาที่ตรงข้ามกัน

ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ความหมาย ความวิตกกังวลเป็นความรู้สึกของการเตรียมพร้อมเพื่อเผชิญหน้ากับสิ่งที่เกิดขึ้นและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ไม่คุ้นเคย ภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลตระหนักว่ามีอะไรบางอย่างที่เป็นอันตรายต่อตน แต่ยังไม่สามารถลงมือจัดการกับสิ่งนั้นได้ เนื่องจากยังไม่ได้เกิดขึ้นจริงๆ หากสิ่งนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว หรือบุคคลได้รับรู้มันอย่างแจ่มชัดแล้ว ความวิตกกังวลก็จะหมดไป เพราะไม่ต้องเตรียมพร้อมที่จะเผชิญปัญหาเหลืออยู่แค่การลงมือปฏิบัติจริง และภาวะอารมณ์ชนิดอื่นจะเข้ามาแทนที่ความวิตกกังวล เมื่อความวิตกกังวลเกิดกับสิ่งที่บุคคลไม่รู้จัก ย่อมแสดงว่าประสบการณ์ใหม่ทั้งหลายที่บุคคลไม่เคยผ่านพบมาก่อนสามารถก่อให้เกิดความวิตกกังวลได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าประสบการณ์นั้นจะน่าพอใจหรือไม่ (Rycroft. 1978)

การดำรงบทบาทการเป็นบิดามารดา ซึ่งเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไปพร้อมกับกระบวนการพัฒนาการของมนุษย์ (Bee; Legge; & Oetting. 1994) ในการดำรงบทบาทใหม่ บิดามารดาต้องใช้ศักยภาพและความสามารถระดับสูงในการปรับตัวทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ และสังคมต้องการเรียนรู้บทบาทที่ถูกต้องและเพียงพอในการผสมผสานความคาดหวังและการปฏิบัติบทบาทในสภาพที่เป็นจริง ทั้งบิดามารดาต้องเผชิญความจริงเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์ภาพกับบุตร เรียนรู้พฤติกรรมต่าง ๆ และตอบสนองต่อความต้องการของบุตรอย่างเหมาะสมในขณะเดียวกันต้องคงสภาพบทบาทหน้าที่เดิม ดำเนินสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างคู่สมรส (พนิดา วารานนท์. 2541) การปรับตัวต่อปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไประหว่างบุคคลในครอบครัวสังคม งานต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงในภารกิจประจำวัน บทบาทดังกล่าวบิดาจะต้องเรียนรู้ในการปรับตัวและตัดสินใจเพื่อเลือกปฏิบัติอย่างถูกต้อง (Pridham; & Chang. 1992) อย่างไรก็ตามสภาพครอบครัวในสังคมปัจจุบันเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นขาดแบบอย่างและการให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือในการดูแลทารกที่เพียงพอ บิดาที่มีบุตรคนแรกที่ขาดประสบการณ์เลี้ยงดูบุตรจึงต้องเรียนรู้บทบาทพฤติกรรมใหม่และฝึกทักษะในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และหากไม่สามารถสร้างความรู้สึที่ดีต่อบทบาทใหม่ได้มักจะเกิดความขัดแย้ง ความคับข้องใจ และความตึงเครียดในบทบาทตามมา (Mercer. 1985) ความวิตกกังวลเป็นภาวะหนึ่งของมนุษย์ซึ่งมักจะประสบอยู่เสมอ แม้ว่าจะเป็นอารมณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ แต่ความวิตกกังวลก็จัดเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นของชีวิต

ความวิตกกังวลจะก่อให้เกิดประโยชน์หรือโทษนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงและความเหมาะสมของสถานการณ์และเวลาในความหมายของความวิตกกังวล ชิกมันด์ ปรอยด์ (Rouhani. 1978: 25; อ้างอิงจาก Sigmund Freud) กล่าวถึง ความวิตกกังวลว่า เป็นภาวะหนึ่งของอารมณ์ เกิดจากกระบวนการของจิตใต้สำนึกที่เกิดจากความรู้สึกขัดแย้งในใจระหว่างการตอบสนองความต้องการของตนเองหรือโมโนติที่มีต่อตนเอง (Ego) และสภาพความต้องการโดยธรรมชาติ (Id)

สปีลเบอร์เกอร์ (เอมอร์ เอี่ยมสำอาง. 2551; อ้างอิงจาก Spielberg. 1966) กล่าวว่า ความวิตกกังวลเป็นปฏิกิริยาที่ตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นที่เรียกว่า ความเครียด ความวิตกกังวลไม่ใช่เป็นเพียงการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นที่เป็นความเครียดแต่เป็นผลจากเหตุการณ์เฉพาะ (Situational-specific condition) ด้วย โรเจอร์ (Rogers. 1951) ให้ความหมายว่า ความวิตกกังวล คือ การที่โครงสร้างของตนกับประสบการณ์ไม่สอดคล้องกัน ประสบการณ์รับรู้ว่าเป็นสิ่งที่คุกคาม โครงสร้างของตนจึงเกิดความวิตกกังวลขึ้น ซึ่งความวิตกกังวลนี้อาจแสดงออกเป็นการใช้พฤติกรรมป้องกันตนเอง หรือเป็นสภาวะไม่สมดุลทางจิตใจ ไม่สบายใจ หวาดหวั่น สอดคล้องกับทัศนะของ แมคเรย์โนลด์ (Epstein. 1972; อ้างอิงจาก McReynold. 1960) ที่มีความเชื่อว่า ความวิตกกังวลเกิด เพราะความล้มเหลวในการดูดซึมการรับรู้ กล่าวคือ โดยปกตินั้นมนุษย์มีแนวโน้มตามธรรมชาติอยู่แล้วที่จะซึมซับประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าไว้ในระบบการรับรู้ของตน เรียกว่า “กระบวนการรับรู้ประสบการณ์ (Perceptualization)” ซึ่งมนุษย์จะค่อย ๆ ถ่ายเทประสบการณ์เข้าสู่ระบบนี้ในระดับปกติ แต่หากมีประสบการณ์ใดที่ไม่สามารถดูดซึมเข้าสู่ระบบการรับรู้ได้อย่างเหมาะสมและสะสมมาก ๆ เข้าก็จะก่อให้เกิดความวิตกกังวลขึ้น

แนวคิดปัญญานิยม อธิบายว่า ภาวะความวิตกกังวล เป็นภาวะที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยตรงจากสถานการณ์ที่เข้ามากระทบบุคคล แต่เกิดจากการที่กระบวนการทางปัญญา (การคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ฯลฯ) ได้รับรู้ และประเมินสภาพการณ์ว่าจะทำให้เกิดอันตรายหรือคุกคามตนเอง ดังนั้นการเกิดความวิตกกังวลตามแนวคิดนี้จึงพิจารณาที่การรับรู้และการประเมินสถานการณ์ของกระบวนการทางปัญญาเป็นหลัก หรือเป็น หรือเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้เกิดความวิตกกังวลแล้วแสดงออกทางพฤติกรรม อารมณ์ รวมทั้งลักษณะทางสรีรวิทยาที่เป็นปัญหาขึ้น (Clerk. 1990) ลักษณะการเรียนรู้และการประเมินของกระบวนการทางปัญญาที่นำไปสู่ความวิตกกังวลมีลักษณะสำคัญซึ่งประมวลได้ว่า การรับรู้ และการประเมินสถานการณ์ว่าจะมีผลต่อตนเองในด้านลบ ประกอบกับประเมินศักยภาพของตนเองว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าความเป็นจริง (Scott. 1990; อ้างอิงจาก Buler. 1987) ซึ่งการรับรู้ และการประเมินสถานการณ์ในลักษณะนี้จะนำไปสู่ความวิตกกังวล แล้วส่งผลให้เกิดการโต้ตอบทางพฤติกรรม สรีระ และอารมณ์ โดยจะโต้ตอบออกมาในลักษณะหลัก หนึ่ง ระมัดระวังตัวมากกว่าปกติ ซึ่งอาจจะเป็นผลกลับไปทำให้เกิดความวิตกกังวลมากขึ้นได้ จากแนวคิดเกี่ยวกับความวิตกกังวลที่สัมพันธ์กับการรับรู้ของบุคคลนี้ สอดคล้องกับแนวความคิดของ เบค (Beck. 1972) ซึ่งได้ให้ทัศนะว่า สภาพการณ์ที่กดดันจะมีส่วนสร้างให้เกิดความวิตกกังวลได้น้อยกว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามการรับรู้ของบุคคล หากบุคคลรับรู้ถึงความกดดันนี้มากก็มีแนวโน้มจะเกิดความวิตกกังวลได้ง่ายกว่าบุคคลที่รับรู้ได้น้อยกว่า ดังนั้นแนวคิดนี้จึงเน้นที่

องค์ประกอบด้านความคิดมากกว่าสภาพการณ์ที่กดดันภายนอกที่แท้จริง การที่บุคคลให้ความหมายแก่ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวการทำให้สภาพการณ์ที่อาจไม่ร้ายแรงกลายเป็นสภาพการณ์ที่กดดันอย่างมาก โดยบุคคลจะประเมินอันตรายนั้นเกินสภาพความเป็นจริง ขณะเดียวกันก็จะประเมินความสามารถของตนที่จะจัดการกับสภาพการณ์กดดันนั้นต่ำกว่าความเป็นจริงด้วยทำให้ระดับความวิตกกังวลเกิดเพิ่มขึ้นต่อไปอีก

จากการทบทวนวรรณกรรม สรุปได้ว่า ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา หมายถึง ภาวะความไม่สบายใจ หวาดหวั่น ความเครียด ต่อเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการคาดการณ์สิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นล่วงหน้า ในที่นี้หมายถึง การปฏิบัติบทบาทในการเป็นบิดา

การวัด จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับความวิตกกังวลของหญิงมีครรภ์โดย เอมอร์ เอียมส์อาน (2551) ได้ศึกษา ความวิตกกังวลของสตรีตั้งครรภ์แรก โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ ซึ่งวัดความวิตกกังวลโดยใช้แบบวัดความวิตกกังวลฉบับภาษาไทย โดย นิตยา คชภักดี (เอมอร์ เอียมส์อาน. 2551; อ้างอิงจาก นิตยา คชภักดี. 2528) ได้แปลจาก The State-Trait Anxiety Inventory (STAI) ของสปิลเบอร์เกอร์ (เอมอร์ เอียมส์อาน. 2551; อ้างอิงจาก Spielberger. 1970) ซึ่งมี 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบวัดความวิตกกังวลแบบเผชิญ (STAI Form X-I) และ ชุดที่ 2 แบบวัดความวิตกกังวลแบบแฝง (STAI Form X-II) ซึ่งแบบวัดทั้งสองชุดแบ่งระดับการวัดเป็น 3 ระดับ คือ 1) ความวิตกกังวลเล็กน้อย (Mild anxiety) มีคะแนนระหว่าง 20-40 คะแนน หมายถึง ความวิตกกังวลระดับต่ำ 2) ความวิตกกังวลปานกลาง (Moderate anxiety) มีคะแนนระหว่าง 41-60 คะแนน หมายถึง ความวิตกกังวลระดับปานกลาง 3) ความวิตกกังวลสูง (Severe anxiety) และความวิตกกังวลสูงมาก (Panic) มีคะแนนระหว่าง 61-80 คะแนน หมายถึง ความวิตกกังวลระดับสูง ผู้วิจัยได้นำแบบวัดทั้งสองชุดไปทดสอบคุณภาพเครื่องมือโดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบราซ ได้ค่าความเชื่อมั่นในแบบวัดความวิตกกังวลแบบเผชิญเท่ากับ .87 และ แบบวัดความวิตกกังวลแบบแฝงเท่ากับ .86 นอกจากนี้ในงานวิจัยที่คล้ายคลึงกัน เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวลระหว่างหญิงมีครรภ์เป็นครรภ์แรกและครรภ์หลังในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ของ ถนิมวงษ์ ทับทิมประดับ (2528) โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดความวิตกกังวลขึ้นเอง ใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ ได้ทดสอบคุณภาพเครื่องมือซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ปรับแบบวัดความวิตกกังวลของถนิมวงษ์ ทับทิมประดับ (2528) โดยสร้างคำถามจากความวิตกกังวลต่อเหตุการณ์ที่มีผลต่อการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของการเป็นบิดา

ผลงานวิจัยที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา เคนเนลล์และเคลาส์ (Kennell and Klaus. 1976: 156) ได้ศึกษาถึงความวิตกกังวลในมารดาที่เพิ่งเคยคลอดบุตรเป็นครั้งแรกว่า มีความสับสนวิตกกังวลต่อบทบาทหน้าที่ใหม่ของตนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมารดาในครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) เนื่องจากไม่เคยมีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามาก่อน และมารดาส่วนใหญ่มักมีความ

วิตกกังวลว่า ทารกจะรอดหรือไม่ ตนสามารถเป็นมารดาที่ดีและสามารถดูแลทารกให้ปลอดภัย รวมทั้งให้ทารกและพอใจในการเลี้ยงดูของตนหรือไม่ (Longo; & William. 1976: 87) ในทำนองเดียวกัน มารดาที่เคยมีประสบการณ์ที่ยากลำบากในการตั้งครรภ์ การเจ็บครรภ์ และ การคลอด จะมีความรู้สึกสูญเสียความเชื่อมั่น (Self confidence) และความยอมรับนับถือตนเอง (Self esteem) ได้ งานวิจัยของ นาฏยพรรณ ภิญโญ (2545) ศึกษาความรู้สึกต่อการดูแลและความเครียดของ บิดามารดาของเด็กออทิสติกที่เข้ารับการรักษาในเด็กผู้ป่วยในโรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์ จำนวน 110 คน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับปัญหาพฤติกรรมของผู้ป่วยกับความเครียดของ บิดามารดาเด็กออทิสติกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ การศึกษาของ อภิชาติ วังตระกูล (2550) พบว่า เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรออทิสติก และความเครียดในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ตัวทำนายชุดที่ 2 (จิตลักษณะเดิม) รวม 3 ตัวแปร สามารถทำนายพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรออทิสติกได้ร้อยละ 32.30 ในกลุ่มรวม และ ร้อยละ 27.20 ในกลุ่มมารดามีการศึกษาน้อย

จากการทบทวนวรรณกรรมความวิตกกังวล มีผลต่อการแสดงบทบาทของบุคคล ดังนั้นจึง คาดการณ์ได้ว่า บิดาที่มีความวิตกกังวลน้อยหรือปานกลางมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้อย่างเหมาะสมกว่าบิดาที่มีความวิตกกังวลมาก

ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ความหมาย เนเตเมเยอร์ โบลส์ และแมคเมอร์เรียน (นวลฉวี ประเสริฐสุข. 2542; อ้างอิงจาก Netemeyer; Boles; & McMurrian. 1996: 401) ให้ความหมายความขัดแย้งระหว่างครอบครัว และการทำงานว่า เป็นความขัดแย้งระหว่างบทบาทซึ่งเป็นความต้องการของครอบครัว เวลาที่อุทิศให้กับครอบครัว และความตึงเครียดที่เกิดจากครอบครัว ไปรบกวนการทำงานซึ่งเป็นความรับผิดชอบในที่ทำงาน ส่วนกรีนเฮาส์ และบิวเทล (นวลฉวี ประเสริฐสุข. 2542; อ้างอิงจาก Greenhaus; & Beutell. 1985: 77) ให้ความหมาย ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวและการทำงานว่าเป็นระดับของความรับผิดชอบในบทบาทการทำงานและบทบาทในครอบครัวที่ไม่ไปด้วยกัน (Incompatible) นั่นคือ การมีส่วนร่วมในบทบาทในครอบครัวทำให้เกิดความยากลำบากในการมีส่วนร่วมในการทำงาน ความขัดแย้งในงาน-ครอบครัว เกิดจากการวางตัวหรือบทบาทที่เกิดจากความกดดันจากงานและครอบครัว ซึ่งเกิดความขัดแย้งกันความสัมพันธ์บางลักษณะ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ความขัดแย้งจากเวลา (Time – base conflict) คือ ในเวลาที่บุคคลต้องการแสดงบทบาทหนึ่ง เขาจำเป็นต้องแสดงอีกบทบาทหนึ่งด้วย 2) ความขัดแย้งจากความเครียด (Strain – base conflict) เกิดจากบทบาทหนึ่งเข้าไปรบกวนหรือสอดแทรกในอีกบทบาทหนึ่งด้วย 3) ความขัดแย้งทางพฤติกรรม (Behavior – base conflict) ในแต่ละพฤติกรรมจะมีบทบาทหนึ่งบทบาท แต่ต้องแสดงพฤติกรรมในบทบาทอื่นด้วย

ภายในวัฒนธรรมหนึ่งๆ แต่ละตำแหน่งก็จะมีบรรทัดฐาน ความคาดหวังในตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งความคาดหวังในตำแหน่งต่าง ๆ เหล่านี้เองเป็นตัวกำหนดให้เจ้าของตำแหน่งต้องมีพฤติกรรมกับ

บุคคลอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม และบุคคลอื่นก็มีการกระทำตอบสนองได้อย่างเหมาะสม เช่นกัน ดังนั้นคำว่า บทบาท จึงเป็นคำเชื่อมระหว่างความคาดหวังต่างๆ ในตำแหน่งเหล่านั้นและเมื่อความคาดหวังต่างๆ เหล่านี้ไม่สอดคล้องกันในเวลาหนึ่งเวลาใด ผู้เป็นเจ้าของบทบาทก็จะเกิดความขัดแย้งในบทบาทขึ้น แนวคิดเรื่องความขัดแย้งในบทบาทนี้เองที่ได้สะท้อนถึงแนวคิดของปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic interactionism) ที่ว่าบุคคลหนึ่งๆ ได้มีการนิยามสถานการณ์โดยยอมรับว่า การรับรู้บทบาทของตนเองจากการคาดหวังของคนอื่นก็ยังคงมีอยู่ ไม่ว่าการคาดหวังนั้นจะมีความถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ รวมทั้งยอมรับว่าการรับรู้ความคาดหวังต่างๆ เหล่านั้นมีสภาพบังคับให้ต้องทำด้วย ดังนั้นความขัดแย้งในบทบาทจึงเป็นเรื่องของการรับรู้ความคาดหวังของงานที่ไม่สอดคล้องกัน ซึ่งเป็นผลมาจากบุคคลมีตำแหน่งหน้าที่มาก ความขัดแย้งในบทบาทยังรวมไปถึงความคาดหวังที่ถูกต้องชอบธรรมกับไม่ถูกต้องชอบธรรมที่ผู้อื่นคาดหวังตัวเขาอีกด้วย (Gross; et al. 1973: 275-289)

สรุป ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดจากการทำบทบาทสองบทบาทของบิดา ได้แก่ บทบาทในครอบครัว และบทบาทของการทำงานในอาชีพ ซึ่งความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเมื่อการมีส่วนร่วมในบทบาทหนึ่งของบิดาส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการมีส่วนร่วมกับอีกบทบาทหนึ่ง

การวัด ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว ได้มีผู้ศึกษาและสร้างเครื่องมือไว้ ซึ่งสุพจน์ พันธุ์ยะ (2542) ได้สร้างเครื่องมือวัดโดยยึดแนวคิดมาจากโบเฮนและ วิเวโรส-ลอง (สุพจน์ พันธุ์ยะ. 2542; อ้างอิงจาก Bohem; & Viveros-Long. 1981) โดยสร้างเป็นชุดคำถาม 20 ข้อเกี่ยวกับประสบการณ์ความวิตกกังวลในงาน เวลาการทำงานที่มากเกินไป ตารางการทำงานที่ขัดแย้งกัน ความเหนื่อยล้า และการแสดงบทบาทในฐานะสามี-ภรรยา โดยให้ผู้ตอบเลือกคำตอบ 1 คำตอบ จากมาตราวัด 5 ระดับ จาก บ่อยที่สุด บ่อย ค่อนข้างบ่อย บางครั้ง และ ไม่เคยเลย และได้นำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างครูที่มีครอบครัวและบุตร จำนวน 105 คน โดยมีค่าความเชื่อมั่นที่ค่าความโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .89 และ นวลฉวี ประเสริฐสุข (2542) ได้สร้างเครื่องมือความขัดแย้งระหว่างครอบครัวและการทำงานโดยปรับจากเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นโดย เนเตเมเยอร์ โบลส์ และแมคเมอร์เรียน (นวลฉวี ประเสริฐสุข. 2542; อ้างอิงจาก Netemeyer; Bole; & McMurrian. 1996) ซึ่งผู้สร้างเครื่องมือวัดได้ทำการหาคุณภาพเครื่องมือวัดกับบุคคลหลายกลุ่มอาชีพ รวมทั้งผู้บริหารและเจ้าของธุรกิจด้วย พบว่า เครื่องมือมีความสอดคล้องภายในเท่ากับ .82 - .90 มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ เครื่องมือวัดมีจำนวน 8 ข้อ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดโดยปรับเครื่องมือวัดของ นวลฉวี ประเสริฐสุข (2542) วัดโดยใช้แบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่าแต่ละข้อเป็นประโยคประกอบมาตร 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย”

ผลงานวิจัยที่แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา งานวิจัยส่วนใหญ่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับงานในลักษณะที่เป็นความขัดแย้งกัน โดยศึกษาทั้งตัวพยากรณ์และผลลัพธ์ของความขัดแย้งระหว่างครอบครัวกับงาน และความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว ผลจากการวิจัยพบว่า การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากที่ทำงาน และการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนภาระครอบครัว และภาระงาน รวมทั้งความผูกพันในครอบครัวและงานต่างส่งผลต่อความขัดแย้ง (นวฉวี ประเสริฐสุข. 2542; อ้างอิงจาก สุพจน์ พันธุ์ยะ. 2542; อ้างอิงจาก Balmforth; & Gardner. 2006) และพบว่า ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวกับงานมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ เช่น การเพิ่มความเครียด ลดความพึงพอใจในชีวิต และลดความพึงพอใจในครอบครัว คาราทีป และเบคเทชี (อรพินทร์ ชูชม; อัจฉรา สุขารมณ; และอังคินันท์ อินทรกำแหง. 2553; อ้างอิงจาก Karatep; & Bekteshi. 2007) ได้เสนอรูปแบบแนวคิดความขัดแย้งและการเกี่ยวพันระหว่างครอบครัวและงาน โดยการสนับสนุนทางสังคมในการทำงานและครอบครัวเป็นปัจจัยเชิงเหตุของความขัดแย้งทั้งสองทิศทางระหว่างบทบาทของครอบครัวและงาน การสนับสนุนทางสังคมในที่ทำงานเป็นกลไกการจัดการปัญหาต่างๆ ที่มาจากแหล่งต่างๆ เช่น เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา จากการศึกษาพบว่า ถ้าผู้บังคับบัญชาสนใจในการช่วยแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและการทำงานแล้วพนักงานจะรู้สึกว่ามี ความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว และความขัดแย้งระหว่างครอบครัวกับงานน้อยลง คาราทีปและเบคเทชีได้ทดสอบรูปแบบแนวคิดความขัดแย้งและเกี่ยวพันระหว่างครอบครัว-งานในกลุ่มพนักงานโรงแรม จำนวน 107 คน ผลจากการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัย กล่าวคือ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับความขัดแย้งระหว่างงาน-ครอบครัว และครอบครัว-งาน การสนับสนุนทางสังคมจากงาน ส่งผลทางบวกต่อการเกี่ยวพันระหว่างงาน(ครอบครัว) และครอบครัว (งาน) ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวช่วยบรรเทาความขัดแย้งในงาน-ครอบครัว และเพิ่มการเกี่ยวพันครอบครัว-งาน นอกจากนี้ยังพบว่าพนักงานที่ได้รับการเกี่ยวพันระหว่างครอบครัว (งาน) กับงาน (ครอบครัว) มีผลการปฏิบัติงานสูง การเกี่ยวพันระหว่างงานกับครอบครัวยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต ผลการวิจัยยังระบุว่าความขัดแย้งระหว่างครอบครัว-งาน ลดความพึงพอใจในชีวิตลง รูปแบบที่นำเสนออธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 19 ในความขัดแย้งงาน-ครอบครัวร้อยละ 19 ในการเกี่ยวพันงาน-ครอบครัว และร้อยละ 31 ในความขัดแย้งครอบครัว-งาน งานวิจัยหลายเรื่องได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับงานในลักษณะที่เป็นความขัดแย้งระหว่างกัน ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างครอบครัวกับงาน (Family - Work conflict) และความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว (Work – Family conflict) พบว่าบุคคลมีประสบการณ์ความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัวมากกว่าความขัดแย้งระหว่างครอบครัวกับงาน และยังพบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุ เช่น การสนับสนุนจากการทำงาน การสนับสนุนจากครอบครัว ภาระงาน ภาระผู้ปกครอง และตัวแปรบุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่อความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว และหรือความขัดแย้ง

ระหว่างครอบครัวกับงาน และความขัดแย้งดังกล่าวนี้ยังส่งผลทางลบต่อผลการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในชีวิต ความพึงพอใจในการทำงาน และความพึงพอใจในครอบครัว (อรพินทร์ ชูชม; อัจฉรา สุขารมณ; และอังคินันท์ อินทรกำแหง. 2553; อ้างอิงจาก Agree; et al. 1994) เช่นเดียวกับการวิจัยของคาร์ลสัน และแคชมาร์ (อรพินทร์ ชูชม; อัจฉรา สุขารมณ; และอังคินันท์ อินทรกำแหง. 2553; อ้างอิงจาก Carlson; & Kacmar. 2000) เสนอรูปแบบพื้นฐานของกระบวนการขัดแย้งระหว่างครอบครัวและการทำงานในลักษณะที่ว่าสาเหตุที่หลากหลาย ได้แก่ ความคลุมเครือในบทบาท ความขัดแย้งในบทบาทข้อเรียกร้องเรื่องเวลา และความทุ่มเทในมิติของครอบครัวและการทำงาน นำไปสู่ความขัดแย้งความขัดแย้งเป็นผลมาจากทั้งการทุ่มเทของบุคคลและสถานการณ์ ตัวแปรสถานการณ์ ได้แก่ ความขัดแย้งในบทบาท ความคลุมเครือในบทบาท และข้อเรียกร้องเรื่องเวลา มีความสัมพันธ์โดยตรงทางบวกกับความขัดแย้งระหว่างครอบครัวและการทำงานและความขัดแย้งมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ เช่น ความไม่พึงพอใจในชีวิต การสมรส และการทำงานงานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและการทำงานในลักษณะที่เป็นความขัดแย้ง เช่น การศึกษาของสุพจน์ พันธนียะ (2542) ที่ได้ศึกษาเรื่องความขัดแย้งในงานและครอบครัวกับครูประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 580 คน พบว่า ความขัดแย้งในงาน ความขัดแย้งในครอบครัวส่งผลต่อความขัดแย้งในงานและครอบครัว โดยที่ความขัดแย้งในงานและครอบครัวมีอิทธิพลทางลบต่อความพึงพอใจในงาน ความพึงพอใจในครอบครัว และความพึงพอใจในชีวิต เช่นเดียวกับการวิจัยของ นวลฉวี ประเสริฐสุข(2542) ที่พบว่าความขัดแย้งระหว่างครอบครัวและการทำงานส่งผลทางลบต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารสตรีในธนาคารพาณิชย์ไทย โดยมีปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย สถานภาพการสมรส อายุในการทำงานอาชีพ และการศึกษา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ความทุ่มเทต่อครอบครัวและการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว มีอิทธิพลทางลบต่อความขัดแย้งระหว่างครอบครัวและการทำงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้คาดการณ์ได้ว่า บิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อยจะสามารถแสดงบทบาทได้ดีกว่าบิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวมาก

ลักษณะชีวิตสังคมและภูมิหลังกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

จากการประมวลงานวิจัยต่าง ๆ การที่บิดาจะแสดงบทบาทการเป็นบิดาต่างกันหรือไม่นั้นพบว่า ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านชีวิตสังคมและภูมิหลังบางประการมีส่วนร่วมในการอธิบายด้วย ได้แก่ อายุของบิดา ระดับการศึกษาของบิดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ประเภทครอบครัว

อายุของบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

อายุเป็นสิ่งที่บอกได้ถึงความพร้อมด้านวุฒิภาวะของบุคคล เป็นตัวบ่งชี้การเจริญเติบโตด้านร่างกาย และอารมณ์ของบุคคลในการที่จะยอมรับและเข้าใจบทบาทของตนเอง สังคมยอมรับว่าเป็นบทบาทที่เหมาะสมบิดาที่มีอายุมากย่อมผ่านการเรียนรู้ มีการสั่งสมประสบการณ์ รู้ถึงแหล่ง

ประโยชน์ต่างๆ มากกว่าบิดาที่มีอายุน้อย ดังนั้นบิดาที่มีอายุมากจึงน่าจะมีความรับผิดชอบ มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถปรับตัวและปฏิบัติบทบาทได้ดีกว่าบิดาที่มีอายุน้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญศรี พิชัยสนธิ และคนอื่นๆ (2531) ที่พบว่าบิดามารดาที่มีอายุมาก จะมีการปฏิบัติบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรดีกว่าบิดามารดาที่มีอายุน้อยกว่า และจากการศึกษาของโสพิณ สุวรรกุล (2535) ก็พบว่าอายุของบิดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

อายุในสังคมเป็นที่ยอมรับกันว่า บทบาทบิดาเป็นบทบาทที่มีความเหมาะสมสำหรับผู้ที่มีความเป็นผู้ใหญ่ โรบิสซอน (อัจฉรา สุขารมณ. 2534: 37; อ้างอิงจาก Robischon; & Scott. 1969: 55) ผู้ที่จะเป็นบิดาต้องมีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และมีวุฒิภาวะที่พร้อมจะรับภาระในครอบครัว อายุเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวุฒิภาวะได้ การศึกษาของ สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา (2527) ได้ศึกษาความพร้อมในการเป็นบิดามารดาน้อยกว่าบิดามารดาที่มีอายุ 21-30 ปี และสูงกว่า 30 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสำเนียง แยมสะอาด (2529) เรื่องบทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารกตามการรับรู้ของตนเอง โดยศึกษาบิดาที่พาบุตรอายุ 2 เดือน – 1 ปี มาตรวจสุขภาพที่คลินิกสุขภาพเด็ก ณ ศูนย์บริการสำนักงานสาธารณสุขของสำนักงานอนามัย กรุงเทพมหานคร 4 แห่ง ระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน – 30 สิงหาคม 2526 จำนวน 200 ราย พบว่า บิดาที่มีอายุมากกว่า 30 ปี มีการรับรู้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรดีกว่าบิดามารดาที่มีอายุน้อยกว่า รติพร ถึงฝั่ง (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาและพัฒนากการตามวัยของบุตร วัย 0-6 ปี พบว่า มีบิดาเพียงร้อยละ 3.3 ที่มีส่วนร่วมในการดูแลบุตรมาก ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุของบิดา โดยบิดาที่มีอายุมากขึ้น 1 ปี บิดาจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.00 และจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้นร้อยละ 1.20 เมื่อบุตรมีอายุเพิ่มขึ้น 1 เดือน

จากการประมวลผลงานวิจัยจะเห็นได้ว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาท การเป็นบิดา ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า บิดาที่มีอายุมากจะแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้มากกว่าบิดาที่มีอายุน้อย

ระดับการศึกษาของบิดากับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

การศึกษาเป็นกระบวนการในการสร้างความเจริญงอกงามให้เกิดขึ้นกับบุคคล ช่วยให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถมากขึ้น การศึกษาช่วยให้บุคคลรู้จักคิด ตัดสินใจ รู้จักใช้กระบวนการทางปัญญอย่างมีเหตุผล ตลอดจนช่วยให้บุคคลมีการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสเรียนรู้ พัฒนาความคิดและการปฏิบัติมากกว่าผู้มีการศึกษาต่ำ เรมี และโกเวน (Remey; & Gowen. 1980: 12) กล่าวว่า การศึกษาเป็นการพัฒนาคนให้เกิดปัญญาและสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ หากบิดามีการศึกษาที่ดีจะมีผลทำให้บุตรมีความสามารถด้านการเรียนรู้สูงด้วย มีรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของบิดาจากการศึกษาของ ประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล (2528) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาของสามีในขณะภรรยาตั้งครรภ์ พบว่า สามีที่มีการศึกษา

สูงจะมีการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทการเป็นบิดาเนื่องจากการศึกษาช่วยให้บุคคลรู้จักใช้กระบวนการทางปัญญาอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับ นุชรา บุญนก (2531) ที่ศึกษาเรื่องบทบาทของบิดาในการเสริมมารดาในการเลี้ยงดูทารกมากกว่าบิดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาของ เพ็ญศรี พิชัยสนธิ และคณะ (2531) เรื่อง การปฏิบัติของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียน พบว่า บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงมีการปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูบุตรดีกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาต่ำ การศึกษาของโสพิน สุวรรกุล (2535) เกี่ยวกับบทบาทบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก พบว่า ระดับการศึกษาของบิดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูน้ำทิพย์ ชูเวทย์ (2539) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของบิดาในการใช้เวลาอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า การใช้เวลาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนของบิดาที่มีการศึกษาต่างกันใช้เวลาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า บิดาที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีบทบาทการใช้เวลาสูงกว่า บิดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการประมวลผลงานวิจัยจะเห็นได้ว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าบิดาที่มีการศึกษาสูงจะแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้มากกว่าบิดาที่มีการศึกษาที่ตรงข้ามกัน

รายได้ของครอบครัวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

เศรษฐกิจที่ดีย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการเตรียมพร้อมในการเลี้ยงดูบุตร ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี หรือปานกลาง ย่อมสามารถจัดหาสิ่งต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการดูแลบุตร ครอบครัว เช่น หนังสือหรือตำราการเลี้ยงดูบุตรได้ดีกว่าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ และครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ บิดาอาจไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลบุตรมากนัก เนื่องจากต้องใช้เวลาในการทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เพ็ญศรี พิชัยสนธิ และคนอื่นๆ (2531) ที่ว่าบิดามารดาที่มีรายได้ของครอบครัวสูงมีการปฏิบัติบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรดีกว่า บิดามารดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำ และโสพิน สุวรรกุล (2535) พบว่า รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตร

จากการประมวลผลงานวิจัยจะเห็นได้ว่า รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวสูงจะมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้มากกว่าบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวที่ตรงกันข้าม

ประเภทครอบครัวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ปัจจุบันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้ความเป็นอยู่สมาชิกในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ในอดีตครอบครัวของสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยายจะมีญาติฝ่ายบิดาหรือมารดาอาศัยอยู่รวมกัน ดังนั้นเมื่อมีสมาชิกเกิดขึ้นใหม่ภายในครอบครัว ญาติในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในการครอบครัวจึงต้องส่วนร่วมในการเลี้ยงดูสมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ โดยเฉพาะถ้าญาติคือ ย่า หรือ ยาย ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์เลี้ยงดูบุตรมาก่อน ย่า หรือ ยาย ย่อมมีบทบาทในการช่วย

แบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูบุตร ผู้เป็นบิดาจึงมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อย ปัจจุบันครอบครัวมีแนวโน้มที่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เพราะคู่สามีภรรยาจำเป็นต้องโยกย้ายไปประกอบอาชีพยังถิ่นอื่น บางครอบครัวภรรยาต้องออกจากบ้านเพื่อประกอบอาชีพด้วยจึงทำให้บิดาต้องมีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น การศึกษาของสำเนียง แยมสะอาด (2529) พบว่า บิดาที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายมีการรับรู้บทบาทของตัวเองในการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน

จากการประมวลผลงานวิจัยจะเห็นได้ว่าลักษณะครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าบิดาที่อยู่ในครอบครัวขยายจะมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้มากกว่าบิดาที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว

นิยามปฏิบัติการ

การแสดงบทบาทการเป็นบิดา หมายถึง ปริมาณของทำหน้าที่บิดาหรือมีการเตรียมพร้อมและคาดว่าจะปฏิบัติ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดการแสดงบทบาทบิดา 4 ด้านได้แก่

1. **ด้านร่างกาย** บิดามีการส่งเสริมให้บุตรมีสุขภาพที่แข็งแรง มีการเจริญเติบโตของร่างกายที่เหมาะสม โดยจัดหาอาหารที่มีประโยชน์ ถูกหลักอนามัย ดูแลบุตรให้พักผ่อนอย่างเพียงพอ ป้องกันไม่ให้เกิดการเจ็บป่วย โดยการไม่พาบุตรไปในชุมชนแออัด จัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาด พาบุตรรับวัคซีนตามนัด ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายอย่างเพียงพอ ป้องกันการเกิดอุบัติเหตุภายในและภายนอกบ้าน

2. **ด้านจิตใจ** บิดามีการให้ความรักความเอาใจใส่บุตรโดยการพูดคุย หยอกล้อ กอดรัด อุ้มชู เพื่อรักษาสภาพจิตใจของบุตร ใช้คำพูดที่อ่อนโยน มีการควบคุมอารมณ์ ไม่หงุดหงิดง่าย ยิ้มแย้มแจ่มใส นอกจากนี้บิดายังต้องรับรู้ถึงความต้องการของบุตร มีการสังเกตการณ์แสดงออกเพื่อให้เกิดความเข้าใจในความต้องการของบุตร แสดงความรักต่อบุตรอย่างเหมาะสม ไม่ควรแสดงความรักเกินขอบเขต เช่น ตามใจทุกอย่างโดยไม่มีเหตุผล

3. **ด้านสังคม** บิดามีการอบรมสั่งสอนให้บุตรได้รู้จักกฎระเบียบของสังคม ศีลธรรม จริยธรรม มารยาทในสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านสังคม ความประพฤติ เอาใจใส่และรักษาคำพูด เป็นผู้พาบุตรออกสู่สังคมภายนอกให้ได้เรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ในสังคมได้ดี ส่งเสริมให้บุตรมีสัมพันธภาพกับผู้อื่นนั้นอาจเริ่มด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักเด็กคนอื่น นำให้เด็กมีการเล่นด้วยกัน ขณะที่บุตรเล่นอยู่กับเด็กคนอื่น ควรสังเกตพฤติกรรมพร้อมคอยแนะนำเมื่อเด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพื่อน และให้คำชมเชยเมื่อมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง

4. **ด้านสติปัญญา** บิดาควรจัดประสบการณ์พื้นฐานให้บุตรได้รับประสบการณ์ต่างๆ ทั้งจากการเล่นและประสบการณ์จริง จากการใช้ประสาทสัมผัสและจากสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเด็ก จัดหาอุปกรณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการให้บุตรได้เรียนรู้ทักษะต่างๆ เช่น กิจกรรมการวาดภาพ ระบายสี การประดิษฐ์ต่างๆ เป็นต้น ฝึกการใช้ภาษาให้บุตรอย่างถูกต้อง

วัดโดยใช้แบบวัดการแสดงบทบาทการเป็นบิดาที่สร้างขึ้นเองมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราคาเท่ากับ .92 ลักษณะแบบวัดเป็นประโยคบอกเล่าทั้งยอมรับและปฏิเสธรวมทั้งสิ้น 20 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมินรวมค่า 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 20 - 120 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง หมายถึง การรับรู้ของบิดาว่าตนได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับการช่วยเหลือประคับประคองในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) ได้แก่ การให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความเห็นอกเห็นใจ ยอมรับนับถือ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational support) เป็นการให้คำแนะนำข้อเท็จจริงแนวทางเลือก หรือแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ 3) การสนับสนุนวัตถุสิ่งของ การเงิน หรือแรงงาน (Instrumental support) เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยตรงต่อความจำเป็นของคน เช่น เงิน แรงงาน หรือ เวลา เป็นต้น

วัดโดยใช้แบบวัดของปิเยนุช ดวงทางใต้ (2551) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราคาเท่ากับ .80 ลักษณะแบบวัดเป็นประโยคบอกเล่าทั้งยอมรับและปฏิเสธรวมทั้งสิ้น จำนวน 12 ประโยค แต่ละข้อมีมาตรประเมินรวมค่า 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 12 - 72 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส หมายถึง ปริมาณการรายงานความสัมพันธ์ของบิดาทั้งทางด้านดีและไม่ดีเกี่ยวกับคู่สมรสของตน เช่น ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกัน หรือปริมาณการขัดแย้ง ห่วงเหิน ไม่เข้าใจกัน เป็นต้น วัดโดยใช้เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินค่าของ งามตา วณิชทานนท์ และคนอื่นๆ (2545) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราคาเท่ากับ .93 ลักษณะแบบวัดเป็นประโยคบอกเล่าทั้งยอมรับและปฏิเสธรวมทั้งสิ้น ประกอบด้วย 15 ประโยค แต่ละข้อมีมาตรประเมินรวมค่า 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 15 - 90 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงในการตอบแบบวัดเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง ปริมาณความรู้ที่บิดามีในเรื่องการเลี้ยงดูบุตร เช่น เรื่องสุขภาพ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสังคม ผู้วิจัยวัดโดยสร้างแบบวัดความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราคาเท่ากับ .70 จำนวน 9 ข้อ แต่ละประโยคมาร่วมกับแบบวัดมี 2 ตอน ตอนแรก เป็นมาตรวัดประเมินค่า “ถูก” หรือ “ผิด” ตามความเข้าใจของบิดาตอบถูกได้ 2 คะแนน ตอบผิดได้ 1 คะแนน และตอนที่สองตั้งแต่ “มั่นใจ” ถึง “ไม่มั่นใจ” โดยให้คะแนน 1 - 3 ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 9 - 54 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนสูงในแบบวัดนี้คือ ผู้ที่ได้คะแนนสูงในแบบวัดนี้คือผู้ที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา หมายถึง ปริมาณการรับรู้ของบิดาที่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาผู้วิจัยสร้างแบบวัดขึ้นเอง มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราคเท่ากับ .83 ลักษณะแบบวัดเป็นประโยคบอกเล่าทั้งยอมรับและปฏิเสธรวมทั้งสิ้น ประกอบด้วย 10 ประโยค แต่ละข้อมีมาตรประเมินรวมค่า 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 10 - 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา หมายถึง การรายงานของบิดาเกี่ยวกับการมองเห็นประโยชน์มากโทษน้อยของบทบาทการเป็นบิดา มีความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบต่อบทบาทบิดา รวมทั้งความพร้อมที่จะส่งเสริม สนับสนุนในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ผู้วิจัยวัดโดยสร้างแบบวัดขึ้นเอง มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราคเท่ากับ .87 ลักษณะแบบวัดเป็นประโยคบอกเล่าทั้งยอมรับและปฏิเสธรวมทั้งสิ้น ประกอบด้วย 12 ประโยค แต่ละข้อมีมาตรประเมินรวมค่า 5 หน่วย จาก “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 12 - 60 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่ามีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา หมายถึง การรายงานของบิดา ภาวะความไม่สบายใจ หวาดหวั่น ความเครียด ต่อเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นซึ่งเป็นการคาดการณ์สิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นล่วงหน้า ในที่นี้หมายถึง การปฏิบัติบทบาทในการเป็นบิดา ผู้วิจัยวัดโดยสร้างแบบวัดขึ้นเอง มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราคเท่ากับ .90 ลักษณะแบบวัดเป็นประโยคบอกเล่าทั้งยอมรับและปฏิเสธรวมทั้งสิ้น ประกอบด้วย 14 ประโยค แต่ละข้อมีมาตรประเมินรวมค่า 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 14 - 84 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่ามีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อยกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า ซึ่งแบ่งระดับความวิตกกังวลเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 14-28 คะแนน เป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดามาก ผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 29 - 56 คะแนนเป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาปานกลาง และผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 57-84 คะแนนเป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาน้อย

ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว หมายถึง ปริมาณการรับรู้ถึงความขัดแย้งที่เกิดจากการ ทำบทบาทสองบทบาทของบิดาในเด็กทารกแรกคลอด ได้แก่ บทบาทในครอบครัว และบทบาทของการทำงานในอาชีพ ซึ่งความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเมื่อการมีส่วนร่วมในบทบาทหนึ่งของบิดาส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการมีส่วนร่วมกับอีกบทบาทหนึ่ง ผู้วิจัยวัดโดยใช้แบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่าของ นวลณี ประเสริฐสุข (2542) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราคเท่ากับ .83 ลักษณะแบบวัดเป็นประโยคบอกเล่าทั้งยอมรับและปฏิเสธรวมทั้งสิ้น ประกอบด้วย 8 ประโยค แต่ละข้อมีมาตรประเมินรวมค่า 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 8 - 48 คะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนมากแสดงว่ามีความขัดแย้งระหว่างครอบครัวและการทำงานน้อยกว่าผู้ที่ได้คะแนนมากกว่า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

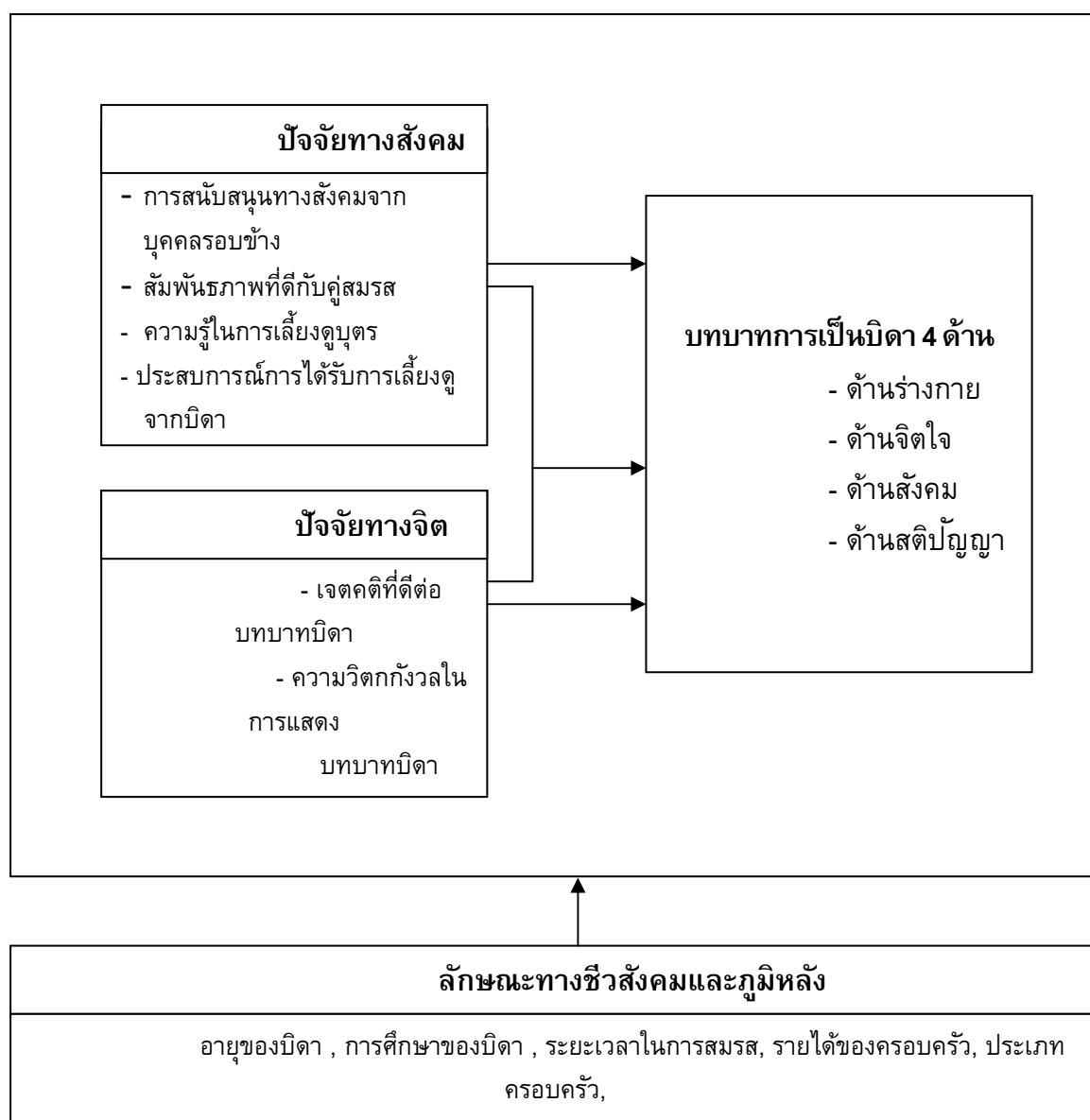
ในการศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของอีริกสันจากทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม (Erickson's psychosocial development theory) ซึ่งเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อพัฒนาการเด็ก เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะใช้ความสามารถของตนเองเพื่อช่วยเหลือตนเอง มีความต้องการเป็นอิสระ มีความอยากรู้อยากเห็น อีริกสันกล่าวว่า เด็กวัย 2-4 ปี มีความสัมพันธ์กับบิดามารดามากกว่าวัยทารก ซึ่งอยู่ในขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 โดย อีริกสัน (Erickson) ได้อธิบายว่า ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระ-ความสงสัยไม่แน่ใจตัวเอง (Autonomous vs. Shame and Doubt) อยู่ในวัยอายุ 2-3 ปี วัยนี้เป็นวัยที่เริ่มเดินได้ สามารถที่จะพูดได้ และความเจริญเติบโตของร่างกายช่วยให้เด็กมีความอิสระ พึ่งตัวเองได้ และมีความอยากรู้อยากเห็นอยากจับต้องสิ่งของต่างๆ เพื่อต้องการสำรวจว่าคืออะไร เด็กเริ่มที่อยากเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ฉะนั้นเด็กวัยนี้เริ่มจะต้องเรียนรู้พฤติกรรมหลายอย่างที่กำหนดโดยสังคม ฉะนั้น บิดา มารดา และผู้เลี้ยงดู จำเป็นจะต้องรักษาความสมดุล ช่วยเด็กให้เป็นอิสระ พึ่งตนเอง โดยต้องเป็นที่รู้จักใช้คำพูดอธิบายให้เด็กเข้าใจว่า สิ่งไหนทำได้ สิ่งไหนทำไม่ได้ พยายามเลี่ยงการดุเด็กเวลาที่ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่บางครั้งจำเป็นต้องปล่อยให้เด็กมีความอาย (Shame) และการสงสัยตัวเองว่าทำไม่ถูก (Doubt) เพราะเป็นสิ่งสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา เพราะว่าทุกคนควรจะต้องมีความละเอียดใจ ไม่กล้าทำสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับด้วย อย่างไรก็ตาม บิดา มารดา ควรจะเน้นการให้โอกาสเด็กพึ่งตนเอง มีความอิสระ ทำอะไรด้วยตนเอง มากกว่าการมีความรู้สึกอาย และสงสัยในตนเอง ส่วนขั้นที่ 3 การเป็นผู้ริเริ่ม – การรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt) วัยเด็กอายุประมาณ 3-5 ปี อีริกสัน เรียกวัยนี้ว่า เป็นวัยที่เด็กมีความคิดริเริ่ม อยากจะทำอะไรด้วยตนเอง จากจินตนาการของตนเอง การเล่นสำคัญมากสำหรับวัยนี้ เพราะเด็กจะได้ทดลองทำสิ่งต่างๆ จะสนุกจากการสมมติของต่างๆ เป็นของจริง เช่น อาจจะใช้ลังกระดาษเป็นรถยนต์ ขับริดยนต์เหมือนผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตาม เด็กก็ยังพยายามที่จะเป็นอิสระ พึ่งตนเอง อยากจะทำอะไรเองไม่พึ่งผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เด็กจะเลียนแบบจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการพูดและการกระทำ

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้พัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยโดยบูรณาการจากแนวคิดการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมตามแนวคิดของแบนดูรา (Bandura, 1997) เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อกันและกันระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคล (Internal personal factor) การแสดงพฤติกรรม (Represent behavior) และสิ่งแวดล้อมภายนอก (External environment) โดยปฏิสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ประกอบนี้มีลักษณะที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน (Reciprocal causation) ซึ่งอิทธิพลขององค์ประกอบแต่ละอย่างจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และกิจกรรมที่แตกต่างกัน ปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกในลักษณะที่สัมพันธ์กันคือปัจจัยภายในตัวบุคคลซึ่งได้แก่ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และลักษณะทางกายภาพ ร่วมกับปัจจัยภายนอกได้แก่ สภาพแวดล้อม อิทธิพลทางสังคม การให้ข้อมูลผ่านตัวแบบ และการเสริมแรงจากบุคคลอื่นจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรม

การกำหนดตัวแปรที่จะศึกษาจากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า กลุ่มปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา กลุ่มปัจจัยทางจิต ได้แก่ เจตคติต่อบทบาทบิดา ความวิตกกังวลในการแสดง

บทบาทการเป็นบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังที่สำคัญบางประการของบิดา เพื่อเป็นตัวแปรใช้ในการวิเคราะห์แยกกลุ่มย่อยอีกด้วย จากการประมวลเอกสารผลงานวิจัยต่างๆ การที่มารดามีพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรต่างกันหรือไม่นั้น พบว่าลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านชีวสังคมและภูมิหลังบางประการมีส่วนร่วมในการอธิบายด้วย ในที่นี้ ได้แก่ อายุของบิดา ระดับการศึกษาของบิดา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ประเภทครอบครัว

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. บิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างสูง มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในระดับปานกลาง และมีอายุมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ

2. บิดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก และมีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในระดับปานกลางแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ

3. บิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อย มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ

4. บิดาที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามาก มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ

5. ปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร (ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา) และปัจจัยทางจิต 3 ตัวแปร (ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว) รวม 7 ตัวแปรร่วมกัน สามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยได้มากกว่าตัวแปรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในบทนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ 1) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 2) รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล 3) การหาคุณภาพของเครื่องมือ 4) วิธีการเก็บข้อมูล และ 5) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ บิดาที่มีบุตรอย่างน้อย 1 คน และบุตรอยู่ในช่วงอายุ 2 – 5 ปี ในจังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดาที่มีบุตรอย่างน้อย 1 คน และบุตรอยู่ในช่วงอายุ 2-5 ปี ที่มาดำเนินการขึ้นทะเบียนบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้แก่บุตรแรกคลอดในโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา จำนวน 300 คน โดยสุ่มเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2555

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 9 ฉบับ ดังนี้

1. แบบวัดลักษณะชีวสังคมภูมิหลังของบิดา
2. แบบวัดการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
3. แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง
4. แบบวัดความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส
5. แบบวัดความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร
6. แบบวัดประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา
7. แบบวัดความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา
8. แบบวัดเจตคติต่อบทบาทบิดา
9. แบบวัดความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือวัดตัวแปรสำคัญต่างๆ มีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างการหาคุณภาพเครื่องมือวัด ดังต่อไปนี้

1. แบบวัดลักษณะชีวสังคมภูมิหลังของบิดา เป็นแบบสอบถามที่ถามข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะถามเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา ฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ประเภทครอบครัว

2. แบบวัดการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วัดการแสดงบทบาทบิดา 4 ด้านได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา แต่ละด้านประกอบด้วยประโยค บอกเล่าที่มีเนื้อหาทั้งตอบรับและปฏิเสธ รวมทั้งหมด 20 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .92 มีช่วงคะแนนระหว่าง 20 – 120 คะแนน

ตัวอย่างแบบวัดการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ด้านร่างกาย

(0) ขณะอยู่บ้านฉันดูแลให้ลูกได้นอนวันละประมาณ 10-12 ชั่วโมง

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ด้านจิตใจ					

(0) ฉันเข้าใจพฤติกรรมที่แสดงออกของลูกทุกครั้ง เช่น เมื่อลูกโกรธ ดีใจ เสียใจ เป็นต้น

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ด้านสังคม					

(0) ฉันสอนมารยาทต่างๆ ให้แก่ลูก เช่น การรับประทานอาหาร การฟัง การพูด การไหว้ การขอบคุณ การเข้าคิว เป็นต้น

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
ด้านสติปัญญา					

(0) ฉันจัดหาอุปกรณ์ที่จูงใจการขีดเขียน เช่น หนังสือ ปากกา ดินสอ ให้แก่ลูก

_____	_____	_____	_____	_____	_____
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดนี้จะให้คะแนน จาก 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 จาก จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงที่สุด ตามลำดับ การแปลความหมายคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ดีกว่า ผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

3. แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง วัดโดยใช้แบบวัดประเภทมาตรประเมินค่าของปิยะนุช ดวงทางใต้ (2551) ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าที่มีเนื้อหาทั้งตอบรับและปฏิเสธรวมทั้งหมด 12 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ.80 ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 12 – 72 คะแนน

ตัวอย่างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง

(0) คนในครอบครัวมักไม่เอาใจใส่เมื่อลูกป่วย

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดนี้จะให้คะแนน จาก 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 จาก จริงที่สุดจริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงที่สุด ตามลำดับ การแปลความหมายคะแนนผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

4. แบบวัดสัมพันธที่ดีกับคู่สมรส ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดัดแปลงแบบวัดของงามตา วนิทานนท์ และคนอื่นๆ (2545) ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าที่มีเนื้อหาทั้งตอบรับและปฏิเสธรวมทั้งหมด 15 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ.95 ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 15 – 90 คะแนน

ตัวอย่างแบบวัดสัมพันธภาพที่ดีกับคู่สมรส

(0) ภรรยาเป็นต้นเหตุให้ฉันเกิดความทุกข์ร้อน

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดนี้จะให้คะแนน จาก 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 จาก จริงที่สุดจริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงที่สุด ตามลำดับ การแปลความหมายคะแนนผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับคู่สมรสมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

5. แบบวัดความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร การวิจัยครั้งนี้วัดความรู้ในเรื่องเลี้ยงบุตรของบิดา โดยผู้วิจัยสร้างแบบวัดขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการของผู้วิจัย ประกอบประโยคบอกเล่า 9 ข้อ แต่ละข้อมีแบบวัด 2 แบบวัด แบบแรก เป็นมาตรวัดประเมินค่า “ถูก” หรือ “ผิด” ตามความเข้าใจของบิดาถ้าตอบถูกได้ 2 คะแนน ตอบผิดได้ 1 คะแนน และแบบที่สองเป็นมาตรวัดประเมินค่า ตั้งแต่ “มั่นใจมาก” ถึง “มั่นใจน้อย” โดยให้คะแนน 3 – 1 มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ.70 ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 9 – 54 คะแนน

ตัวอย่างแบบวัดความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร

(0) เด็กในวัย 2-5 ปี ชอบเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในครอบครัว เช่น การแต่งกาย การพูด เป็นต้น

.....✓.....		มั่นใจในคำตอบ			✓.....
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

(00) เมื่อลูกชักห้ามเอานิ้วใส่ปากควรจับหน้าตะแคงเพื่อไม่ให้สำลักสิ่งของที่อยู่ในปาก

.....	✓.....	มั่นใจในคำตอบ	✓.....		
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

เกณฑ์การให้คะแนนจากข้อคำถามตัวอย่าง

คำตอบข้อ (0) แสดงว่าผู้ตอบเห็นว่า ถูกและมั่นใจในคำตอบถูกนั้น ได้ $2 \times 3 = 6$ คะแนน

คำตอบข้อ (00) แสดงว่าผู้ตอบเห็นว่า ผิดและยังไม่มีมั่นใจว่าผิดจริง ได้ $1 \times 1 = 1$ คะแนน

การแปลความหมายคะแนนผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

6. แบบวัดประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเอง

ตามนิยามปฏิบัติการของผู้วิจัย ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าที่มีเนื้อหาทั้งตอบรับและปฏิเสธ รวมทั้งหมด 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .83 ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 10 – 60

ตัวอย่างแบบวัดประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา

(0) พ่อไม่ค่อยมีเวลาหรืออยู่ใกล้ชิดกับฉันมากนัก

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดนี้จะให้คะแนน จาก 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 จาก จริงที่สุด

จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงที่สุด ตามลำดับ การแปลความหมายคะแนนผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

7. แบบวัดเจตคติต่อบทบาทบิดา เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากแบบวัดของ

พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล (2533) ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าที่มีเนื้อหาทั้งตอบรับและปฏิเสธ รวมทั้งหมด 13 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 5 หน่วย จาก “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .88 ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง

ตัวอย่างแบบวัดเจตคติต่อบทบาทบิดา

- (0) ฉันคิดว่าพ่อไม่จำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของลูกเท่ากับแม่

เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดนี้จะให้คะแนน จาก 5, 4, 3, 2 และ 1 จาก เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ตามลำดับ การแปลความหมายคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

8. แบบวัดความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดขึ้นเองตามนิยามปฏิบัติการของผู้วิจัย ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าที่มีเนื้อหาทั้งตอบรับและปฏิเสธ รวมทั้งหมด 13 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .90 ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 13 – 78

ตัวอย่างแบบวัดความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา

- (0) ภาระในการเลี้ยงลูกทำให้ฉันลำบากใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดนี้จะให้คะแนน จาก 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 จาก จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงที่สุด ตามลำดับ การแปลความหมายคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อยกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

9. แบบวัดความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว ผู้วิจัยวัดโดยใช้เครื่องมือวัดของ นวลฉวี ประเสริฐสุข (2542) ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าที่มีเนื้อหาทั้งตอบรับและปฏิเสธ รวมทั้งหมด 8 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .83 ช่วงคะแนนมีค่าระหว่าง 8 – 48

ตัวอย่างแบบวัดความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว

- (0) ข้าพเจ้าต้องขอผิดผ่อนที่จะทำงานบางอย่างในที่ทำงาน เนื่องจากต้องให้เวลากับครอบครัว

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดนี้จะให้คะแนน จาก 6, 5, 4, 3, 2 และ 1 จาก จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงที่สุด ตามลำดับ การแปลความหมายคะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดทั้งที่สร้างเองและปรับปรุงมาจากผู้อื่นแล้วทำการหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

ขั้นแรก การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของแบบวัดโดยนำแบบวัดที่สร้างขึ้นตามนิยามปฏิบัติการในแต่ละตัวแปรให้อาจารย์และกรรมการ ผู้ควบคุมการทำปริญญานิพนธ์พิจารณาให้มีเนื้อหาครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษาและมีความเหมาะสมกับกลุ่มประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างหรือไม่เพียงพอ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบวัดที่สมบูรณ์ จากนั้นได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 3 ท่าน

ขั้นที่สอง ทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน

ขั้นที่สาม การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ผู้วิจัยนำแบบวัดแต่ละฉบับมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – Total Correlation) แล้วเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไว้ใช้เป็นข้อคำถามในแบบวัด

ขั้นสุดท้าย การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) นำข้อความที่คัดเลือกในขั้นสุดท้ายมาหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบวัดตัวแปรแต่ละตัว นำมาหาค่าความเชื่อมั่นชนิดความสอดคล้องภายในด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อติดต่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราชที่คัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ตามกำหนดเวลาที่ได้นัดหมายกับทางโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช
3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดแล้วเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์เพื่อจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำกับข้อมูลที่รวบรวมมาได้ตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วบันทึกข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและจำแนกตามลักษณะชีวสังคมดังต่อไปนี้

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรต่างๆ เพื่อหาค่าเฉลี่ย(Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง (Three – Way Analysis of Variance) ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1, 2, 3 และ 4 ถ้าพบผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะนำคะแนนเฉลี่ยไปเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe')

3. ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณแบบมีลำดับ (Hierarchical Multiple Regression Analysis) ในสมมติฐานที่ 5 เพื่อทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดา จาก การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา เจตคติต่อบทบาทบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยตามลักษณะชีวสังคม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมาย ของการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอ ออกเป็น 2 ตอน ตามลำดับ ดังนี้ ตอนที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการทดสอบสมมติฐาน ตอนที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของบิดาที่แสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อย

ตอนที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้มุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างของบิดา ที่มาดำเนินการขึ้นทะเบียนบัตรทองให้แก่บุตรทารกแรกคลอด โดยบิดาเหล่านี้บุตรมาแล้วอย่างน้อย 1 คน และบุตรอยู่ในช่วงอายุ 2-5 ปี จำนวน 300 คน โดยมีลักษณะเบื้องต้นดังนี้ (ตาราง 1)

ตาราง 1 ค่าสถิติพื้นฐานที่จำแนกตามลักษณะชีวทางสังคมและภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		$\bar{X}$	S.D	จำนวน	ร้อยละ
อายุ	น้อย	32.78	7.71	155	51.7
	มาก			145	48.3
ระยะเวลาในการสมรส	น้อย	7.20	5.50	202	67.3
	มาก			98	32.7
รายได้ของครอบครัว	ต่ำ	14,695.33	11,148.96	173	57.7
	สูง			127	42.3
จำนวนบุตร	น้อย	2.29	1.01	220	73.3
	มาก			80	26.7
การศึกษา	น้อย	-	-	147	48.8
	มาก			153	51.2
ลักษณะงาน	ทำงานเป็นเวลานาน	-	-	105	35.0
	ทำงานไม่เป็นเวลา			171	57.0
	ทำงานต่างจังหวัด			24	8.0

ตาราง 1 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		$\bar{X}$	S.D	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทครอบครัว	เดี่ยว	-	-	149	49.7
	ขยาย		-	151	50.3
ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		$\bar{X}$	S.D	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่	บิดา	-	-	10	3.3
	มารดา		-	124	41.3
	บิดาและมารดา		-	116	38.7
	บุคคลอื่นในครอบครัว		-	47	15.7
	อื่นๆ(สถานรับดูแลเด็ก)		-	3	1.0

หมายเหตุ สำหรับตัวแปรที่คะแนนมีค่าต่อเนื่อง ใช้ค่าเฉลี่ยในการแบ่งกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ

บิดาที่มีอายุอยู่ระหว่าง 18-58 ปี อายุเฉลี่ย 32.78 ปี (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.71) แบ่งเป็นกลุ่มอายุน้อย (18 - 33 ปี) จำนวน 155 คน (ร้อยละ 51.7) และกลุ่มอายุมาก (34-58 ปี) จำนวน 145 คน (ร้อยละ 48.3) ระยะเวลาในการสมรส อยู่ในช่วง 1-30 ปี ระยะเวลาในการสมรส เฉลี่ย 7.20 ปี (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.50) กลุ่มที่มีระยะเวลาในการสมรส น้อย (1 - 7 ปี) จำนวน 202 คน (ร้อยละ 67.3) และกลุ่มที่มีระยะเวลาในการสมรส มาก (9 - 30 ปี) จำนวน 98 คน (ร้อยละ 32.7) รายได้ของครอบครัวมีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 14,695.33 (ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐานเท่ากับ 11,148.96) ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 173 คน (ร้อยละ 57.7) และกลุ่มที่มีรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 127 คน (ร้อยละ 42.3) จำนวนบุตรของบิดาเฉลี่ย 2.29 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.01) กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย (1-2 คน) จำนวน 220 คน (ร้อยละ 73.3) กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรมาก (3 คนขึ้นไป) จำนวน 80 คน (ร้อยละ 26.7) ระดับ การศึกษาของบิดา กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาน้อย (ไม่ได้เรียนหนังสือ- ระดับมัธยมศึกษา) จำนวน 147 คน (ร้อยละ 48.8) กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษามาก (สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา) จำนวน 153 คน (ร้อยละ 51.2) ลักษณะงานแบ่งเป็นกลุ่มที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน จำนวน 105 คน (ร้อยละ 35.0) กลุ่มที่ทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน จำนวน 171 คน (ร้อยละ 57.0) และกลุ่มที่ทำงานต่างจังหวัด จำนวน 24 คน (ร้อยละ 8.0) ส่วนประเภทครอบครัว แบ่งเป็นกลุ่มครอบครัวเดี่ยว จำนวน 149 คน (ร้อยละ 49.7) แบ่งเป็นกลุ่มครอบครัวขยาย จำนวน 151 คน (ร้อยละ 50.3) ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ ขณะอยู่บ้าน กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรเอง จำนวน 10 คน (ร้อยละ 3.3) กลุ่มที่มารดาเป็นผู้ดูแลบุตร จำนวน 124 คน (ร้อยละ 41.3) กลุ่มที่บิดาและมารดาเป็นผู้ดูแลบุตร จำนวน 116 คน (ร้อยละ 38.7) (ตาราง 1)

ตาราง 2 พิสัยของคะแนน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปร	จำนวนข้อ	พิสัยคะแนนที่ได้	$\bar{X}$	S.D
การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	20	54 - 116	93.32	10.16
การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	12	26 - 72	57.57	8.27
ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	15	42 - 90	67.36	12.71
ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	9	5 - 24	17.68	3.26
ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	10	29 - 106	44.92	6.92
เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	13	40 - 69	56.05	8.00
ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	10	11 - 59	38.14	10.16
ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	8	11 - 48	30.73	8.71

จากตาราง เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรที่ศึกษาด้วยสถิติพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 2 ว่า การแสดงบทบาทการเป็นบิดา มีคะแนนอยู่ระหว่าง 54 ถึง 116 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 93.32 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.16 การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง มีคะแนนอยู่ระหว่าง 26 ถึง 72 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 57.57 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.27 ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส มีคะแนนอยู่ระหว่าง 42 ถึง 90 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 67.36 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 12.71 ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร มีคะแนนอยู่ระหว่าง 5 ถึง 24 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 17.68 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.26 ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา มีคะแนนอยู่ระหว่าง 29 ถึง 106 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 44.92 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.92 เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา มีคะแนนอยู่ระหว่าง 40 ถึง 69 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 56.05 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.00 ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาต่อบทบาทบิดา มีคะแนนอยู่ระหว่าง 11 ถึง 59 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 38.14 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.16 ความขัดแย้งต่อบทบาทในงานและครอบครัว มีคะแนนอยู่ระหว่าง 11 ถึง 48 คะแนน มีค่าเฉลี่ย 30.73 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.71

ตอนที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการทดสอบสมมติฐาน

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนต่อไปเป็นการเสนอผลตามสมมติฐานตามลำดับดังนี้ 1) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three-Way Analysis of Variance) ของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามปัจจัยสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ปัจจัยทางจิตใจ ได้แก่ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และปัจจัยลักษณะชีวิตสังคม ได้แก่ อายุ 2) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three-Way Analysis of Variance) ของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และปัจจัยทางจิตใจ ได้แก่ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา 3) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three-Way Analysis of Variance) ของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

พิจารณาตามปัจจัยทางจิตใจ ตัวแปรความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว ตัวแปรเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา และปัจจัยทางสังคม ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง 4) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three-Way Analysis of Variance) ของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามปัจจัยทางสังคมตัวแปรบิดาที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และปัจจัยทางจิตตัวแปร เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา และ 5) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีลำดับ (Hierarchical Multiple Regression Analysis) ตัวแปรการแสดงบทบาทการเป็นบิดา โดยใช้ตัวทำนายปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร (ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา) และปัจจัยทางจิต 3 ตัวแปร (ได้แก่ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว)

4.2.1 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 “บิดาที่รับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลคนรอบข้างสูง มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในระดับปานกลาง และมีอายุมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ”

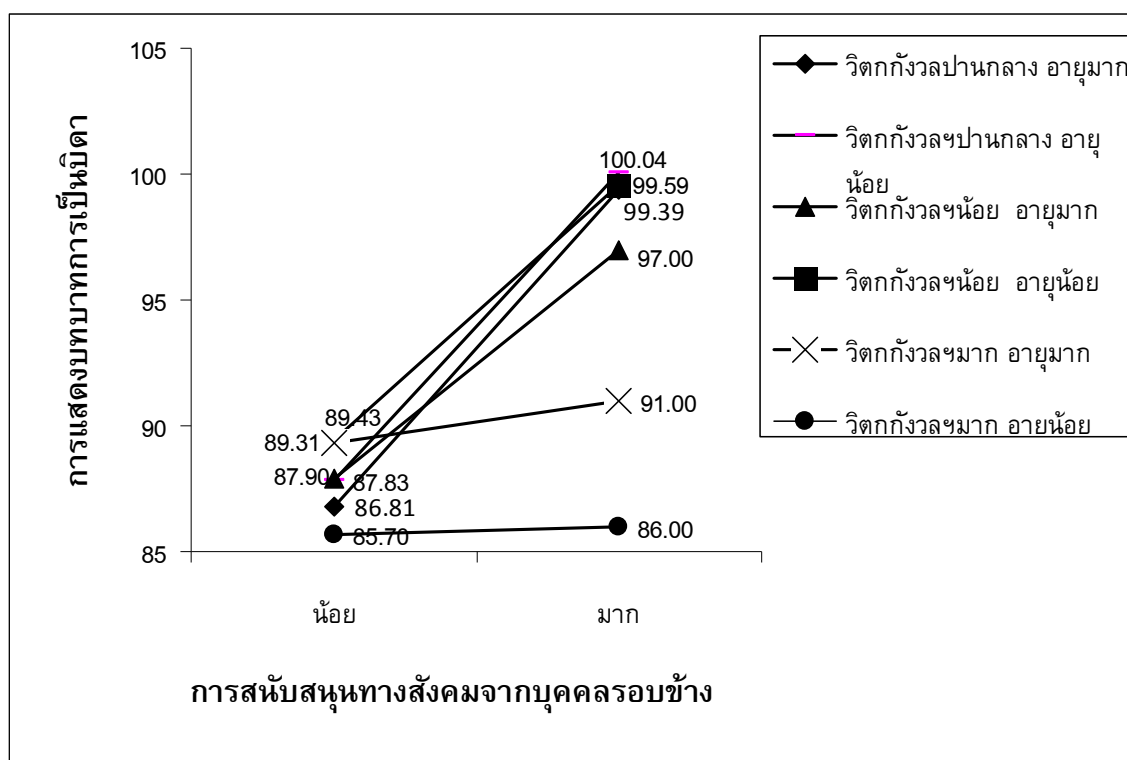
การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา โดยพิจารณาตามตัวแปรอิสระ 3 ด้าน คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดาโดยวิเคราะห์ปรากฏในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามระดับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ระดับความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดาแตกต่างกันในกลุ่มรวม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
การสนับสนุนทางสังคมฯ (ก)	1	5789.73	5789.73	78.63***
ความวิตกกังวลฯ (ข)	2	8.90	4.45	< 1
อายุ (ค)	1	209.24	209.24	2.84
ก x ข	2	111.23	55.61	< 1
ก x ค	1	211.93	211.93	2.88
ข x ค	2	298.98	149.49	2.03
ก x ข x ค	2	841.47	420.77	5.71*
ภายในเซลล์	271	19953.80	73.63	
รวม	283	2499126.00		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา โดยพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละ 3 ตัวแปร ในกลุ่มบิดาโดยรวม พบว่าผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ 1 (ตาราง 3) คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา มีผลร่วมกันต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเส้นกราฟตัดกันแบบไม่เป็นลำดับ (disordinal interaction) ดังแสดงในภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ที่ส่งผลต่อความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มรวม

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดาในกลุ่มรวม

การสนับสนุนทางสังคม	ความวิตกกังวล	อายุ	รหัส	N	$\bar{X}$	S.D.	(222)	(212)	(211)	(232)	(111)	(132)	(112)	(121)	(122)	(131)
							99.59	99.39	97.00	91.00	89.43	89.31	87.90	87.83	86.81	86.00
มาก	กลาง	น้อย	(221)	46	100.04	8.32	0.45	0.65	3.04	9.04*	10.61*	10.73*	12.14*	12.21*	13.23*	14.04*
มาก	กลาง	มาก	(222)	39	99.59	7.29	-	0.20	2.59	8.59*	10.16*	10.28*	11.69*	11.76*	12.78*	13.59*
มาก	น้อย	มาก	(212)	13	99.39	8.93	-	-	2.39	8.39*	9.96*	10.08*	11.49*	11.56*	12.58*	13.39*
มาก	น้อย	น้อย	(211)	25	97.00	7.04	-	-	-	6.00	7.57	7.69	9.10*	9.17*	10.19*	11.00*
มาก	มาก	มาก	(232)	11	91.00	6.93	-	-	-	-	1.57	1.69	3.10	3.17	4.19	5.00
น้อย	น้อย	น้อย	(111)	14	89.43	6.25	-	-	-	-	-	0.12	1.53	1.60	2.62	3.43
น้อย	มาก	มาก	(132)	38	89.31	7.86	-	-	-	-	-	-	1.41	1.48	2.50	3.31
น้อย	น้อย	มาก	(112)	21	87.90	13.52	-	-	-	-	-	-	-	0.07	1.09	1.90
น้อย	กลาง	น้อย	(121)	35	87.83	9.43	-	-	-	-	-	-	-	-	1.02	1.83
น้อย	กลาง	มาก	(122)	16	86.81	9.76	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.81
น้อย	มาก	น้อย	(131)	19	86.00	7.55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

จากตารางเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของ 12 กลุ่ม ที่แบ่งตามระดับของกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งสามมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ พบผลว่า 1) กลุ่มบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมมาก อายุน้อย และมีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลางแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่ากลุ่มบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย = 100.04) 2) กลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลางหรือน้อย ไม่ว่าจะมีความอายุน้อยหรือมากก็ตาม ถ้ามีการสนับสนุนทางสังคมมาก บิดาแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่ากลุ่มบิดาที่มีลักษณะเดียวกันแต่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างน้อย

สำหรับกลุ่มย่อยพบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 ตัว ที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสสั้น กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย กลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน กลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก และกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา (ตาราง 10 ภาคผนวก ข) เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของการแสดงบทบาทการเป็นบิดาที่จำแนกตามตัวแปรอิสระทั้งสามมาเปรียบเทียบกับกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ พบว่า 1) กลุ่มบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลาง และมีอายุน้อย แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะเดียวกัน แต่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างน้อย พบผลเช่นนี้ในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสสั้น กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย และกลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก (ตาราง 12 ,14 และ 16 ภาคผนวก ข) 2) กลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลาง ไม่ว่าจะมียายุมากหรือน้อยก็ตาม และมีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะเดียวกันแต่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างน้อย พบผลเช่นนี้ในกลุ่มบิดาที่มีบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน(ตาราง 13 และ 15 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละ 2 ตัว พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ในกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา และกลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก (ตาราง 10 ภาคผนวก ข) เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งสองมาเปรียบเทียบกับกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า 1) กลุ่มบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก และมีอายุน้อย แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ พบผลเช่นนี้ในกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา (ตาราง 17, 18 และ 19 ภาคผนวก ข) 2) กลุ่มบิดาที่มีอายุมาก ไม่ว่าจะมีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทมากหรือน้อยก็ตาม แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทมาก พบผลเช่นนี้ในกลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก (ตาราง 18 ภาคผนวก ข)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละตัว พบว่า คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระที่ละตัวอย่างเชื่อมั่นได้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่แบ่งตามระดับตัวแปรอิสระนี้ พบว่า 1) กลุ่มบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างแตกต่างกัน มีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 โดยพบว่าบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมน้อย ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวมและทุกกลุ่มย่อย 2) กลุ่มบิดาที่มีอายุแตกต่างกัน มีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกันอย่างเชื่อมั่นได้ พบว่าบิดาที่มีอายุน้อยแสดงบทบาทการเป็น บิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีอายุมาก ผลเช่นนี้พบในกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย กลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานเป็นเวลาไม่แน่นอน และกลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำ (ตาราง 11 ภาคผนวก ข)

4.2.2 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

“บิดาที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสที่ดี มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก และมีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในระดับปานกลางแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ”

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาโดยวิเคราะห์ปรากฏในตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาท

การเป็นบิดา พิจารณาตามระดับความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มรวม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส (ก)	1	2916.65	2916.65	36.67***
ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร (ข)	1	899.92	899.92	11.31**
ความวิตกกังวลฯ (ค)	2	434.47	217.23	2.73
ก x ข	1	< 1	< 1	< 1
ก x ค	2	327.60	163.80	2.06
ข x ค	2	110.01	55.01	< 1
ก x ข x ค	2	302.67	151.33	1.90
ภายในเซลล์	244	19406.12	79.53	
รวม	256	2254743.00		

มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละ 3 ตัวแปร คือ ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ในกลุ่มบิดาโดยรวมไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

แต่สำหรับกลุ่มที่แยกย่อยตามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง ในกลุ่มบิดาที่มีรายได้สูงพบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดามีผลร่วมกันต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (ตาราง 21 ภาคผนวก ข) แต่กลุ่มตัวอย่างไม่เพียงพอในการนำมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่

เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละ 2 ตัวแปร พบว่า ในกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม คือ กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสมาก กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน และกลุ่มบิดาที่มารดาดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่ มีคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสและความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาอย่างเชื่อมั่นได้ เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรตามที่จำแนกตามกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งสองมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ พบว่า 1) กลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมที่สุด (ตาราง 23, 24, 25 และ 26 ภาคผนวก ข) 2) กลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลาง และมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรมาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรน้อย พบผลเช่นนี้ในกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ (ตาราง 27 ภาคผนวก ข)

เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละตัว พบว่า คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระที่ละตัวอย่างเชื่อมั่นได้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่แบ่งตามระดับตัวแปรอิสระนี้ พบว่า 1) กลุ่มบิดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสแตกต่างกันมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกัน โดยบิดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสน้อยผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวมและทุกกลุ่มย่อย ยกเว้นกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ 2) กลุ่มบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกันมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกันโดยบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรน้อย ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาในการสมรสมากและน้อย กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอนและไม่แน่นอน กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษามาก กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มบิดาที่มีระดับรายได้ของครอบครัวสูง และกลุ่มบิดาที่มีอายุมาก และ 3) กลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาแตกต่างกัน มีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกัน โดยบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลางและระดับน้อยแสดงบทบาทการเป็นบิดาเหมาะสมกว่าบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดามาก ผลเช่นนี้พบในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาในการสมรสน้อย กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาไม่แน่นอน กลุ่มบิดาที่มารดาดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่ และ กลุ่มบิดาที่มีระดับรายได้ของครอบครัวต่ำ (ตาราง 21 ภาคผนวก ข)

4.2.3 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 “บิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อย มีการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ”

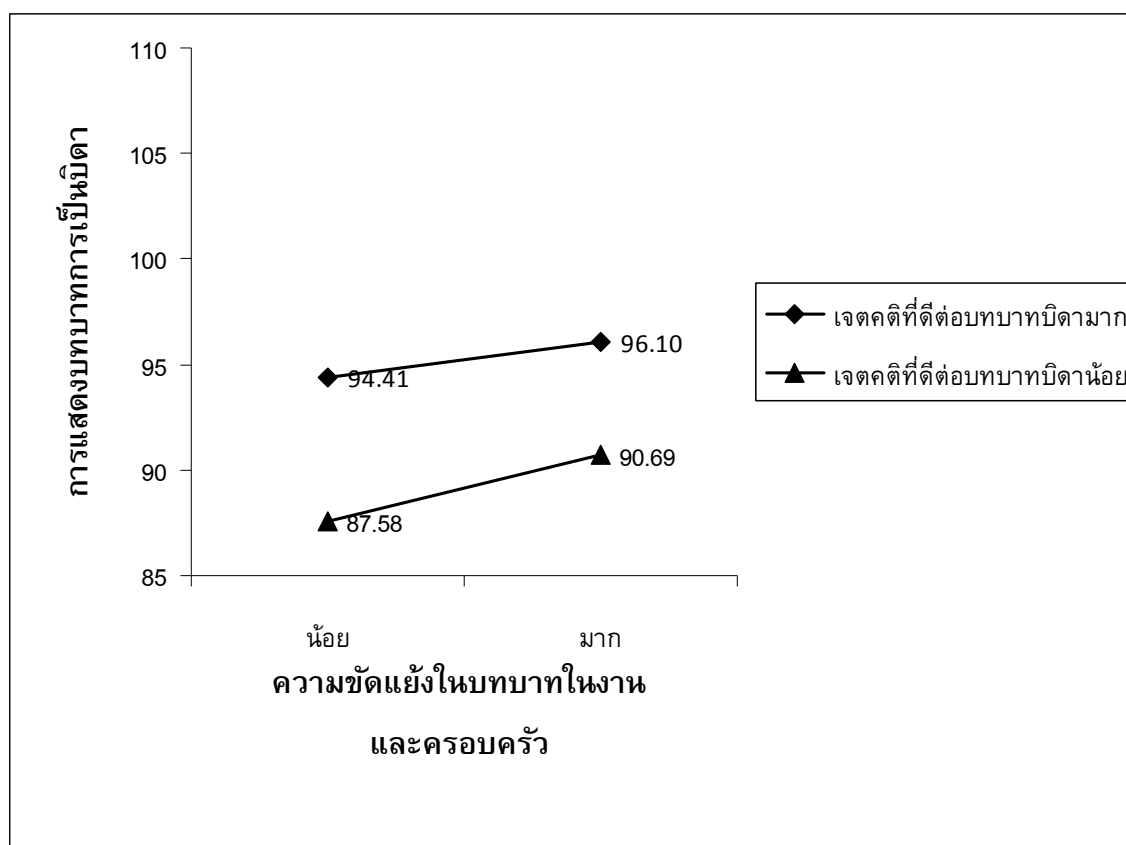
การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างและมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาโดยวิเคราะห์ปรากฏในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามระดับความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มรวม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความขัดแย้งในบทบาท (ก)	1	165.60	165.60	2.24
การสนับสนุนทางสังคม (ข)	1	5215.81	5215.81	70.63***
เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา (ค)	1	446.25	446.25	6.04*
ก x ข	1	13.15	13.15	< 1
ก x ค	1	371.99	371.99	5.04*
ข x ค	1	1.33	1.33	< 1
ก x ข x ค	1	188.10	188.10	2.55
ภายในเซลล์	271	20012.35	73.85	
รวม	279	2462343.00		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละ 3 ตัวแปร คือ ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างและมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ในกลุ่มบิดาโดยรวม พบว่า คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาไม่แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละ 3 ตัว แต่เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละ 2 ตัว พบว่า คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งมีลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นแบบเป็นลำดับ (ordinal interaction) ดังแสดงในภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 4 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ที่ส่งผลต่อความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มรวม

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาในกลุ่มรวม

ความขัดแย้ง	เจตคติที่ดีต่อ					(22)	(21)	(11)
ในบทบาท	บทบาท	รหัส	N	$\bar{X}$	S.D.	94.41	90.69	87.58
น้อย	มาก	(12)	128	96.10	10.45	1.69	5.41*	8.52*
มาก	มาก	(22)	32	94.41	9.86	-	3.72	6.83
มาก	น้อย	(21)	100	90.69	9.33	-	-	3.11
น้อย	น้อย	(11)	19	87.58	12.32	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งสองมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ พบว่า กลุ่มบิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อย และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดา ที่มีลักษณะอื่นๆ โดยเฉพาะ กลุ่มบิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวมากและมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาน้อย และ กลุ่มบิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อยและมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาน้อย

ส่วนในกลุ่มที่แยกย่อยตามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสามตัวเช่นกัน แต่เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระทีละ 2 ตัวอย่างเชื่อมั่นได้ แต่กลุ่มตัวอย่าง ไม่เพียงพอในการนำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งสองมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (ตาราง 28 ภาคผนวก ข)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระทีละตัว พบว่า คะแนนการแสดงบทบาท การเป็นบิดาแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัวอย่างเชื่อมั่นได้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่แบ่งตามระดับตัวแปรอิสระนี้ พบว่า 1) กลุ่มบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างแตกต่างกันมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกัน ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวม และทุกกลุ่มย่อย 2) กลุ่มบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกัน โดยบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรน้อย ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อย 3) กลุ่ม ได้แก่งกลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาไม่แน่นอน และกลุ่มบิดาที่มีอายุมาก และ 3) กลุ่มบิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวแตกต่างกันมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกัน โดยบิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อยแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวมาก ผลเช่นนี้ พบในกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาไม่แน่นอน และกลุ่มบิดาที่มีอายุน้อย (ตาราง 29 ภาคผนวก ข)

4.2.4 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 “บิดาที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามาก มีความรู้ในการเลี้ยงดูเด็กมาก และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ”

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามตัวแปรอิสระ 3 ตัว คือ ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
พิจารณาตามระดับประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร มีเจตคติที่ดี
ต่อบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มรวม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดู (ก)	1	75.25	75.25	< 1
ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร (ข)	1	864.80	864.80	9.38**
เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา (ค)	1	831.57	831.57	9.02**
ก x ข	1	26.68	26.68	< 1
ก x ค	1	5.21	5.21	< 1
ข x ค	1	1.55	1.55	< 1
ก x ข x ค	1	21.02	21.02	< 1
ภายในเซลล์	249	22950.35	92.17	
รวม	257	2263515.00		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละ 3 ตัวแปร คือ ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ทั้งกลุ่มบิดาโดยรวม พบว่าผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน (ตาราง 6) คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาไม่แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละ 3 ตัว และ 2 ตัว แต่เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละตัว พบว่า คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระที่ละตัว อย่างเชื่อมั่นได้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่แบ่งตามระดับตัวแปรอิสระนี้ พบว่า 1) กลุ่มบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกันแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรน้อย 2) กลุ่มบิดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแสดงบทบาทการเป็นบิดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยบิดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาน้อย (ตาราง 30 ภาคผนวก ข)

ในกลุ่มย่อยไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งความแปรปรวนแบบ 3 ตัวแปร และ 2 ตัวแปรเช่นกัน แต่พบว่าคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระที่ละตัวอย่างเชื่อมั่นได้ กลุ่มย่อย 10 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสน้อย กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่ทำงานต่างจังหวัด กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว กลุ่ม

บิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาน้อยและมาก กลุ่มบิดาที่มีระดับรายได้ของครอบครัวสูง กลุ่มบิดาที่มีอายุน้อยและมาก พบผลเช่นนี้ ในกลุ่มย่อย 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสสั้น กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน กลุ่มบิดาที่มีมารดาเป็นผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาน้อยและมาก กลุ่มบิดาที่มีระดับรายได้ของครอบครัวต่ำ กลุ่มบิดาที่มีอายุมาก และ 3) กลุ่มบิดาที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่ากลุ่มบิดาที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาน้อย ผลเช่นนี้ พบในกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน และกลุ่มบิดาที่มีระดับรายได้ของครอบครัวสูง (ตาราง 31 ภาคผนวก ข)

4.2.5 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 “ปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร (ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา) และปัจจัยทางจิต 3 ตัวแปร (ได้แก่ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว) รวม 7 ตัวแปรด้วยกัน สามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย”

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ตัวแปรหลายกลุ่มร่วมกัน ในการอธิบายพฤติกรรมของบุคคล และบ่งชี้ถึงลำดับความสำคัญของกลุ่มตัวแปรทางจิตและตัวแปรทางสังคม ด้วยวิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีลำดับ (Hierarchical Multiple Regression Analysis) การจัดลำดับเข้าทำนายเป็น 2 ลำดับขั้น ลำดับแรกคือ **กลุ่มตัวแปรปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร (ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา)** เมื่อควบคุมอิทธิพลของกลุ่มตัวแปรทางจิต ลำดับที่สอง คือ **กลุ่มตัวแปรปัจจัยทางจิต 3 ตัวแปร (ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว)** เมื่อควบคุมอิทธิพลของกลุ่มตัวแปรทางสังคม นอกจากนี้ยังนำตัวแปรทั้งสองปัจจัยเข้าทำนายร่วมกันเพื่อทดสอบความสามารถในการเพิ่มปริมาณการทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ เพียงใด ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้กระทำทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 18 กลุ่ม ที่แบ่งตามลักษณะชีวิตสังคมและภูมิหลัง (ตาราง 1) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เมื่อนำคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา มาวิเคราะห์ด้วยวิธีถดถอยพหุคูณแบบเป็นลำดับขั้น โดยใช้ตัวทำนายปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา โดยควบคุมตัวแปรปัจจัยทางจิต (ตาราง 7) พบว่า **ในกลุ่มรวม** สามารถร่วมกันทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในปริมาณการทำนายร้อยละ 39.9 มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ($\beta = .56$) ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ($\beta = .28$) หมายความว่า ถ้าหาก

บิดามีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมากเท่าใด บิดามีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้อย่างเหมาะสมมากขึ้นเท่านั้น พิจารณาการทำนายของตัวทำนายปัจจัยทางสังคม 18 กลุ่ม พบผลว่า ตัวทำนายชุดที่ 1 สามารถร่วมกันทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มย่อยต่างๆ ได้ในปริมาณการทำนายระหว่าง ร้อยละ 25.8 ถึง ร้อยละ 57.3 โดยทำนายได้สูงสุดในกลุ่มบิดาที่มีอายุน้อย มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ($\beta = .61$) ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ($\beta = .35$) และความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร ($\beta = .16$) ปริมาณการทำนายรองลงมา คือ กลุ่มบิดาที่บุคคลอื่นในครอบครัวดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่ มีปริมาณการทำนายร้อยละ 53.6 ตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ($\beta = .43$) และ ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ($\beta = .34$) และตัวทำนายชุดที่ 1 สามารถร่วมกันทำนายได้ต่ำสุด ในกลุ่มบิดาที่มีลักษณะทำงานเป็นเวลาดำเนินงาน ปริมาณการทำนายร้อยละ 25.8 มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ($\beta = .48$) ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ($\beta = .34$) การแปลผลในกลุ่มเหล่านี้เป็นเช่นเดียวกันกับในกลุ่มรวม

พิจารณาตัวทำนายปัจจัยทางจิต 3 ตัวแปร ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาและความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวโดยควบคุมปัจจัยทางสังคม (ตาราง 7) พบว่า **ในกลุ่มรวม** ตัวปัจจัยทางจิตสามารถร่วมกันทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้อย่างชัดเจน ด้วยปริมาณการทำนายร้อยละ 2.4 มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ($\beta = -.15$) หมายความว่า บิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดามากแล้ว บิดาจะมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาอย่างเหมาะสมน้อยตามไปด้วย พิจารณาการทำนายใน**กลุ่มย่อย** 18 กลุ่ม พบผลว่า ปัจจัยทางจิตสามารถร่วมกันทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มย่อยต่างๆ ได้ในปริมาณการทำนายระหว่าง ร้อยละ 1.2 ถึง ร้อยละ 8.1 โดยทำนายได้สูงสุดในกลุ่มบิดาที่มีอายุมาก มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ($\beta = .39$) ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ($\beta = -.32$) ปริมาณการทำนายรองลงมาอยู่ในกลุ่มบิดาที่มารดาเป็นผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ พบปริมาณการทำนายร้อยละ 6.1 มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ($\beta = -.25$) และ กลุ่มที่มีปริมาณการทำนายได้ต่ำสุดเป็นกลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาสูงซึ่งไม่พบตัวทำนาย การแปลผลในกลุ่มเหล่านี้เป็นเช่นเดียวกันกับในกลุ่มรวม

พิจารณาตัวทำนายรวมกันระหว่างปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางจิต รวม 7 ตัวแปร ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว (ตาราง 7) พบว่า **ในกลุ่มรวม** สามารถร่วมกันทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้อย่างชัดเจน ด้วยปริมาณการทำนายร้อยละ 51.6 มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ($\beta = .56$) ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ($\beta = .28$) และ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ($\beta = -.15$)

หมายความว่า การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมากเท่าใด ในขณะที่เดียวกันความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาอยู่ในระดับปานกลางจะทำให้บิดามีการแสดงบทบาทการเป็นบิดามากเท่านั้น พิจารณาการทำนาย ในกลุ่มย่อย 18 กลุ่มพบผลว่า ปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางจิตสามารถร่วมกันทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มย่อยต่างๆ ได้ในปริมาณการทำนายระหว่าง ร้อยละ 41.1 ถึง ร้อยละ 65.5 โดยทำนายได้สูงสุดในกลุ่มบิดาที่มีบุคคลอื่นในครอบครัวดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่ มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก ($\beta = .43$) ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ($\beta = .43$) ปริมาณการทำนายรองลงมาอยู่ในกลุ่มบิดาที่มีอายุน้อย มีปริมาณการทำนายร้อยละ 59.8 ตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ($\beta = .61$) ความสัมพันธ์ที่ดีกับ คู่สมรส ($\beta = .37$) และ ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร ($\beta = .16$) และเจตคติที่ต่อบทบาทบิดา ($\beta = -.22$) และกลุ่มที่มีปริมาณการทำนายได้ต่ำสุดเป็นกลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน ปริมาณการทำนายร้อยละ 41.1 มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ($\beta = .48$) ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ($\beta = .34$) การแปลผลในกลุ่มเหล่านี้เป็นเช่นเดียวกันกับในกลุ่มรวม

ตาราง 9 ผลการทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีลำดับ เมื่อใช้ตัวแปรปัจจัยทางสังคม
ตัวแปรปัจจัยทางจิต แต่ละกลุ่มเป็นตัวทำนาย ตามลำดับ

กลุ่ม	จำนวน	ปัจจัยทางสังคม(1-4)			ปัจจัยทางจิต (5-7)			ปัจจัยทางสังคม+ปัจจัยทางจิต รวม(1-7)		
		เมื่อควบคุมปัจจัยทางจิต			เมื่อควบคุมปัจจัยทางสังคม					
		% ทำนาย	ตัว ทำนาย sig	β	% ทำนาย	ตัว ทำนาย sig	β	% ทำนาย	ตัว ทำนาย sig	β
รวม	300	39.9	1,2	.56, .28	2.4	6	-.15	51.6	1,2,6	.56, .28, -.15
ระยะเวลาการสมรสน้อย	202	38.5	1,2,3	.52, .28, .14	1.7	ไม่พบตัวทำนาย		50.2	1,2,3	.51, .28, .14
ระยะเวลาการสมรสมาก	98	42.8	1,2	.64, .28	4.7	ไม่พบตัวทำนาย		55.8	1,2	.64, .28
จำนวนบุตรน้อย	220	44.5	1,2	.60, .20	1.6	ไม่พบตัวทำนาย		52.7	1,2	.60, .20
จำนวนบุตรมาก	80	26.8	1,2	.50, .41	2.5	ไม่พบตัวทำนาย		52.1	1,2	.50, .41
ครอบครัวเดี่ยว	149	34.1	1	.56	2.3	5	.24	50.4	1,5	.56, .24
ครอบครัวขยาย	151	46.1	1,2	.58, .41	5.0	6	-.21	58.3	1,2,6	.58, .41, -.214
ทำงานเป็นเวลาแน่นอน	105	25.8	1,2	.48, .34	3.1	ไม่พบตัวทำนาย		41.1	1,2	.48, .34
ทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน	171	44.2	1,2	.62, .22	2.0	ไม่พบตัวทำนาย		56.0	1,2	.62, .22
ระดับการศึกษาน้อย	147	36.0	1,2	.57, .34	2.8	ไม่พบตัวทำนาย		55.2	1,2	.57, .34
ระดับการศึกษามาก	153	40.0	1,3	.52, .22	1.2	ไม่พบตัวทำนาย		49.7	1,3	.52, .22
มารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	124	35.6	1,2	.57, .32	6.1	6	-.25	59.6	1,2,6	.57, .32, -.25
บิดาและมารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	116	26.9	1,3	.47, .17	2.5	ไม่พบตัวทำนาย		45.6	1,3	.47, .17
บุคคลอื่นในครอบครัวดูแลบุตรส่วนใหญ่	47	53.6	1,2	.43, .34	3.2	ไม่พบตัวทำนาย		65.5	1,2	.43, .43

ตาราง 9 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน	ปัจจัยทางสังคม(1-4)			ปัจจัยทางจิต(1-4)			ปัจจัยทางสังคม+ปัจจัยทางจิต รวม(1-7)		
		เมื่อควบคุมปัจจัยทางจิต			เมื่อควบคุมปัจจัยทางสังคม					
		% ทำนาย	ตัว ทำนาย	β	% ทำนาย	ตัว ทำนาย	β	% ทำนาย	ตัว ทำนาย	β
รายได้ต่ำ	173	34.9	1,2	.54, .28	3.7	6	-.25	52.1	1,2,6	.54, .28, -.25
รายได้สูง	127	42.8	1,2	.56, .30	1.8	ไม่พบตัวทำนาย		51.6	1,2	.56, .30
อายุน้อย	155	57.3	1,2,3	.61, .35, .16	2.9	5	-.22	59.8	1,2,3,5	.61, .37, .16, -.22
อายุมาก	145	28.5	1,4	.49, .20	8.1	5,6	.39, -.32	54.7	1,4,5,6	.49, .20, .39, -.32

หมายเหตุ

1 หมายถึง	การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	2 หมายถึง	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส
3 หมายถึง	ความรู้ในการเลี้ยงบุตร	4 หมายถึง	ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา
5 หมายถึง	ทัศนคติต่อบทบาทบิดา	6 หมายถึง	ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา
7 หมายถึง	ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว		

ตอนที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาลักษณะและภูมิหลังของบิดาที่แสดง บทบาทการเป็นบิดาน้อย

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็น
บิดาพิจารณาตามอายุ และการศึกษาของบิดา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
อายุของบิดา (ก)	1	90.52	90.52	>1
การศึกษาของบิดา (ข)	1	696.76	696.76	7.11*
ก x ข	1	1109.60	1109.60	11.33**
ภายในเซลล์	284	27815.60	97.94	
รวม	287	29626.65		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 10 พบว่า คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา และคะแนนการสนับสนุนทางสังคม
จากบุคคลรอบข้าง แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างอายุบิดา และการศึกษาของบิดา อย่างมี
นัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งสองมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ด้วย
วิธีการของเซฟเฟ่ พบว่า กลุ่มบิดาที่มีอายุมากและมีการศึกษาน้อยแสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อยที่สุด
(ตาราง 32 ภาคผนวก ข)

ตาราง 11 ค่าของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา คะแนนการแสดงบทบาทการเป็น
บิดาของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดียวพิจารณาตามการศึกษาของบิดา

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย	
		การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	
การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	การศึกษา	มาก = 94.73	น้อย = 91.62

จากตาราง 11 เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละตัว พบว่า คะแนนการแสดงบทบาท
การเป็นบิดา แปรปรวนไปตามระดับของการศึกษาอย่างเชื่อมั่นได้ที่ระดับนัยสำคัญ .01 กล่าวคือ
บิดาที่มีการศึกษาน้อยแสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อยกว่าบิดาที่มีการศึกษา

ตาราง 12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
พิจารณาตามประเภทครอบครัว และจำนวนบุตร

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ประเภทครอบครัว (ก)	1	399.67	399.67	3.93*
จำนวนบุตร (ข)	1	7.77	7.77	>1
ก x ข	1	634.49	634.49	6.24*
ภายในเซลล์	284	28881.28	101.70	
รวม	287	29626.65		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 12 พบว่า คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเภทครอบครัว และจำนวนบุตร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งสองมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายและมีบุตรจำนวนมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้น้อยที่สุด (ตาราง 33 ภาคผนวก ข)

ตาราง 13 ค่าของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดาของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดียว
พิจารณาตามประเภทครอบครัว

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย	
		การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	
การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	ประเภทครอบครัว	เดี่ยว = 94.63	ขยาย = 92.00

จากตาราง 13 เมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละตัว พบว่า คะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา แปรปรวนไปตามประเภทครอบครัวอย่างเชื่อมั่นได้ที่ระดับนัยสำคัญ โดยกลุ่มบิดาที่อยู่ในครอบครัวขยายแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้น้อยกว่ากลุ่มบิดาที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว

บทที่ 5

การสรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาของบิดาที่มีบุตรอายุ 2-5 ปี ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” เป็นงานวิจัยประเภทศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ (Correlation – Comparative Study) มีความมุ่งหมายของการวิจัย 3 ประการคือ **ประการแรก** เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา **ประการที่สอง** เพื่อศึกษาว่าปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคมของบิดาร่วมกันสามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้มากเพียงใดในกลุ่มบิดาประเภทต่าง ๆ และ**ประการที่สาม** เพื่อค้นหาลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของบิดาที่แสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อย ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร 2) ปัจจัยทางจิต ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว และ 3) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว จำนวนบุตร ระยะเวลาในการสมรส ลักษณะงาน ประเภทครอบครัว ผู้ดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่ ส่วนตัวแปรตาม คือ การแสดงบทบาทการเป็นบิดา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บิดาที่มีบุตรอยู่ในช่วงอายุ 2-5 ปี และมีบุตรมาแล้วอย่างน้อย 1 คน ซึ่งบิดาเหล่านี้ได้มาดำเนินการขึ้นทะเบียนสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า ให้แก่บุตรแรกคลอดในโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช จำนวน 300 คน โดยสุ่มเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมีนาคม ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2555 เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวัดจำนวน 9 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบวัดลักษณะชีวสังคมภูมิหลังของบิดา 2) แบบวัดการแสดงบทบาทการเป็นบิดา 3) แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง 4) แบบวัดความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส 5) แบบวัดความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร 6) แบบวัดประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา 7) แบบวัดความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา 8) แบบวัดเจตคติต่อบทบาทบิดา และ 9) แบบวัดความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง (Three – Way Analysis of Variance) ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1, 2, 3 และ 4 และวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณแบบมีลำดับชั้น (Hierarchical Multiple Regression Analysis) ในสมมติฐานที่ 5

บทนี้จะกล่าวถึงการสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน การสรุปและอภิปรายนอกเหนือสมมติฐาน สรุปผลเกี่ยวกับลักษณะของบิดากลุ่มเสี่ยง สรุปปัจจัยเชิงเหตุและผลที่สำคัญ ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัย ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนา และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน

จากการประมวลทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการแสดงบทบาทการเป็นบิดาทำให้สามารถตั้งสมมติฐานในงานวิจัยนี้ได้จำนวน 5 ข้อ ซึ่งทดสอบโดยการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในบทที่ 4 และสามารถสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปผลตามสมมติฐานในแต่ละข้อได้ดังนี้

1.1 การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 1

สมมติฐานที่ 1 กล่าวว่า “บิดาที่รับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในระดับปานกลาง และมีอายุมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ”

การสรุปผลตามสมมติฐานในข้อนี้ มาจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางระหว่างตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ 1) การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก และกลุ่มบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างน้อย 2) ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาระดับมาก กลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาระดับปานกลาง และกลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาระดับน้อย และ 3) อายุของบิดา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีอายุมาก และกลุ่มบิดาที่มีอายุน้อย ส่วนตัวแปรตาม คือ การแสดงบทบาทการเป็นบิดาล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ พบผลที่เป็นไปตามความคาดหมายดังนี้ 1) บิดาที่มีอายุน้อยหรือน้อยก็ตาม มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับน้อยถึงปานกลาง และมีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่ากลุ่มบิดาที่มีลักษณะเดียวกัน แต่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างน้อย ในกลุ่มรวม กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาในการสมรสน้อย กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย ในกลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน และในกลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำ (ภาพประกอบ 5)

ภาพประกอบ 5 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสามทางของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

ในกลุ่มรวม กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาในการสมรสสั้น กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย ในกลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน และในกลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำ

2) กลุ่มบิดาที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก และมีอายุน้อย แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ พบผลเช่นนี้ในกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา (ภาพประกอบ 6)

ภาพประกอบ 6 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และอายุของบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา

3) กลุ่มบิดาที่มีอายุมาก ไม่ว่าจะมีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทในระดับปานกลางหรือน้อยก็ตาม แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทมาก พบผลเช่นนี้ในกลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก (ภาพประกอบ 7)

ภาพประกอบ 7 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มบิดาที่มีการศึกษามาก

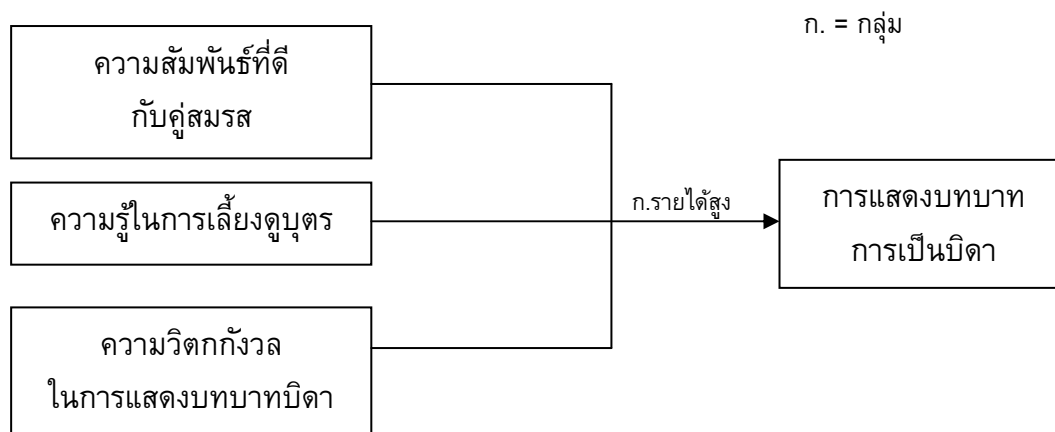
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ 1 อย่างชัดเจน ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็น “บิดาที่มีอายุมากหรือน้อยก็ตาม ที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลางหรือน้อย และมีการสนับสนุนทางสังคมมากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาประเภทอื่นๆ” ทำให้ทราบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา มีความสำคัญต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาการที่พบผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะความวิตกกังวลต่อการเป็นบิดาเป็นปัจจัยส่งผลต่อความสามารถในการแสดงบทบาทของบิดา ในขณะที่เดียวกันการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างจะทำหน้าที่เสมือนแหล่งประโยชน์ที่จะช่วยเหลือบุคคลในการปรับตัวต่อสถานการณ์ รวมทั้งทำหน้าที่เสมือนตัวบรรเทาความวิตกกังวลที่เกิดขึ้น งานวิจัยที่พบผลสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ เช่น มยุรี นภาพรรณสกุล (2549) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้บทบาทการเป็นมารดา และมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ของมารดาเกี่ยวกับการเป็นบิดามารดา ศุภการณ์ สิริภรณ์ (2543) พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่การเป็นมารดา ส่วนสำเนียง แยมสะอาด (2529) พบว่า บิดาที่มีอายุมากกว่า 30 ปี มีการรับรู้บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรดีกว่าบิดามารดาที่มีอายุน้อยกว่า รติพร ถึงผั่ง (2541) พบว่า อายุมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งบิดาที่มีอายุมากขึ้น 1 ปี บิดาจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6

1.2 การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 2

สมมติฐานที่ 2 กล่าวว่า “บิดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมาก มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก และมีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในระดับปานกลาง สามารถแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ”

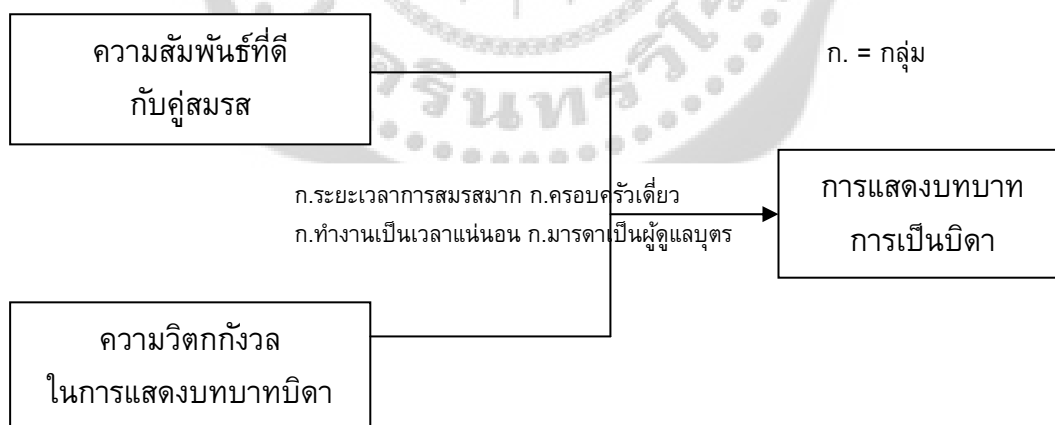
การสรุปผลตามสมมติฐานในข้อนี้ มาจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางระหว่างตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ 1) ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมาก และกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสน้อย 2) ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก และกลุ่มที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรน้อย และ 3) ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาระดับมาก กลุ่มที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาระดับปานกลาง และกลุ่มที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาระดับน้อย ส่วนตัวแปรตาม คือ การแสดงบทบาทการเป็นบิดา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ พบผลที่เป็นไปตามความคาดหมาย 3 ประการ คือ 1) ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดามีผลร่วมกันต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (ภาพประกอบ 8)

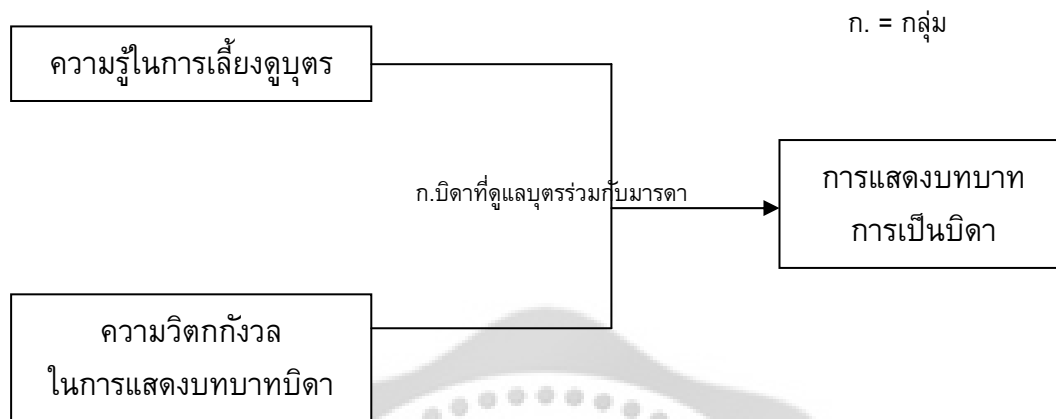
ภาพประกอบ 8 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสามทางของตัวแปรความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวสูง

2) กลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสมาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมที่สุด ในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสมาก กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว กลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานเป็นเวลาแน่นอนและกลุ่มบิดาที่มารดาเป็นผู้ดูแลส่วนใหญ่ (ภาพประกอบ 9)

ภาพประกอบ 9 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสมาก กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว กลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานเป็นเวลาแน่นอน และกลุ่มบิดาที่มารดาเป็นผู้ดูแลส่วนใหญ่

3) กลุ่มบิดาที่มีความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาในระดับปานกลาง และมีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่ากลุ่มบิดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรน้อย ในกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา (ภาพประกอบ 10)

ภาพประกอบ 10 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดาที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดาในกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ 2 ในกลุ่มบิดาที่มีการรายได้ของครอบครัวสูง ซึ่งที่พบผลเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากคู่สมรสมีการสื่อความหมายกันอย่างเปิดเผยและมีประสิทธิภาพ จะช่วยขจัดความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างกันได้โดยง่าย ซึ่งถ้าหากทั้งสองฝ่ายเปิดโอกาสในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันแสดงถึงการยอมรับซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแก่คู่สมรส การได้ใช้เวลาว่างร่วมกันในเรื่องต่างๆ จะเป็นการทำให้คู่สมรสมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ซึ่งสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสที่ดีนั้นก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความอดทน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีการปรับตัวในการดำเนินชีวิตครอบครัว อันส่งผลให้บิดามีความรู้สึกกระตือรือร้น สนใจที่รับรู้และเรียนรู้บทบาทของตนเองที่พึงมีต่อภรรยาบุตร ในฐานะหัวหน้าครอบครัวมากขึ้น บิดาที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับคู่สมรสจะมีความเอาใจใส่และห่วงใยภรรยา คอยช่วยเหลือภรรยาในการแบ่งเบาภาระงานบ้านคอยช่วยเหลือภรรยาในการเลี้ยงดูบุตร สนใจที่จะร่วมแก้ปัญหาเกี่ยวกับบุตรร่วมกับภรรยา จึงมักพบว่า บิดาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับภรรยา จะมีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ดี มีความมั่นใจในการช่วยเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น และบิดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร มีพื้นความรู้ด้านพัฒนาการของเด็กอย่างถูกต้อง จะทราบว่าเด็กอายุเท่าใดควรมีพัฒนาการทางกายและจิตใจอย่างไร ตัวอย่าง เช่น เมื่อลูกดูแลตนเองได้ก็ชมเชยสนับสนุน ถ้าเด็กทำผิดพลาดไปไม่ซ้ำเติมแต่ให้กำลังใจ บอกวิธีที่ถูกต้อง และให้ลองพยายามดูแลตนเองใหม่ การที่บิดาเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นขึ้นอยู่กับว่า มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติต่อเด็ก และพัฒนาการของเด็กมากน้อยเพียงใด ถ้าหากบิดามีความรู้ที่ดี

มีสัมพันธภาพที่ดีกับคู่สมรส จะทำให้ความวิตกกังวลของบิดาอยู่ในระดับปานกลาง ก็จะส่งผลให้บิดาแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสม จันทรา ว่องวัฒนกุล (2552) พบว่า ความวิตกกังวลมีทั้งประโยชน์และโทษต่อบุคคล คือ ถ้าบุคคลมีความวิตกกังวลระดับเล็กน้อยปานกลางจะทำให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์แก่บุคคลนั้น โดยจะเป็นตัวกระตุ้นให้มีการตื่นตัว สามารถแก้ปัญหาและกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดีขึ้น แต่สำหรับบุคคลที่มีความวิตกกังวลระดับสูงและรุนแรงนั้น จะเป็นตัวขัดขวางกิจกรรมความสามารถต่างๆ จนอาจถึงขั้นเจ็บป่วยทางจิตประสาทได้ มีผลงานวิจัยที่พบผลสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ งานวิจัยของ วรวรรณ อัสวกุล (2546) พบว่า มารดาที่มีความรู้ในเรื่องทันตสุขภาพต่อบุตรมาก จะมีพฤติกรรมรักษาความสะอาดช่องปากบุตรมาก มีการดูแลการบริโภคของบุตรเพื่อทันตสุขภาพมาก ทั้งยังเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพของบุตรมากกว่า มารดาที่มีความรู้ในเรื่องทันตสุขภาพต่อบุตรน้อย จารุวรรณ ชูปวา (2541) พบว่า บิดา มีความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส และการแสดงบทบาทการเป็นบิดาโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี วิลาวัณย์ ศรีสุวัฒน์ (2531) พบว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก

1.3 การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 3

สมมติฐานที่ 3 กล่าวว่า “บิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อยมีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาสามารถแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ”

การสรุปผลตามสมมติฐานในข้อนี้ มาจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางระหว่างตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ 1) ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวมาก และกลุ่มที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อย 2) การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบมาก และกลุ่มที่มีการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างน้อย และ 3) เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามาก และกลุ่มที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาน้อย ตัวแปรตาม คือ การแสดงบทบาทการเป็นบิดา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ พบผลที่เป็นไปตามความคาดหมายบางส่วน คือ บิดาที่มีความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัวน้อย และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามาก แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่ากลุ่มบิดาที่มีลักษณะตรงข้ามกัน ในกลุ่มรวม กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรมาก กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว และกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา (ภาพประกอบ 11)

ภาพประกอบ 11 ผลปฏิสัมพันธ์แบบสองทางของตัวแปรความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มรวม กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรมาก กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว และกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ 3 ในบางส่วน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า การกระทำหรือพฤติกรรมของคนเราส่วนหนึ่งเกิดมาจากเจตคติของบุคคล นั่นคือ สิ่งที่อยู่ภายในใจของบุคคลที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไปในทางทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เมื่อบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดแล้ว การรับรู้รวมถึงการแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อสิ่งนั้นจะเป็นไปในทางที่ดีด้วย และเป็นไปได้ว่าผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามาก ทำให้ความขัดแย้งต่อบทบาทในงานและครอบครัวลดลง จึงทำให้สามารถแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ดีมากยิ่งขึ้น มีงานวิจัยที่พบผลที่คล้ายคลึงกัน เช่น ดวงเดือน พันธมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และ งามตา วณิชทานนท์ (2528) พบว่า จิตลักษณะด้านเจตคติต่อบุตรร่วมกับจิตลักษณะอื่นอีก 5 ด้าน สามารถทำนายวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนของมารดาในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 17 โดยเจตคติต่อบุตรเป็นตัวทำนายลำดับแรก ($r = .35$) ยิ่งกว่านั้นเจตคติต่อบุตรของมารดาพร้อมกับจิตลักษณะอื่น ๆ อีก 5 ด้าน ทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนของมารดาได้สูงสุดร้อยละ 29 ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง โดยเจตคติต่อบุตรเข้าทำนาย ได้เป็นลำดับแรก งานวิจัยของงามตา วณิชทานนท์ (2536) พบว่า เจตคติต่อบุตรร่วมกับตัวแปรจิตลักษณะอีก 2 ตัวสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตร และสุธาสินี ทองลิ้ม (2548) พบว่า เจตคติต่อบุตรร่วมกับจิตลักษณะอื่นอีก 2 ตัว สามารถทำนายพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครองในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 20.1 โดยเจตคติต่อบุตรเข้าทำนาย ได้เป็นลำดับแรก ($\beta = .25$) ยิ่งกว่านั้น เจตคติต่อบุตรร่วมกับตัวแปรจิตลักษณะและสถานการณ์อื่นรวม 10 ตัวแปรสามารถทำนายพฤติกรรมดังกล่าวของผู้ปกครองกลุ่มที่มีการศึกษาสูงได้ร้อยละ 33.7 โดยเจตคติต่อบุตรเข้าทำนายได้เป็นลำดับแรก ($\beta = .27$)

1.4 การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 4

สมมติฐานที่ 4 กล่าวว่า “บิดาที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามาก มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก และมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาสามารถแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ดีกว่าบิดาที่มีลักษณะอื่นๆ”

การสรุปผลตามสมมติฐานในข้อนี้ มาจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง ระหว่างตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ 1) ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามาก และกลุ่มที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาน้อย 2) ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก และกลุ่มที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรน้อย และ 3) เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามาก และกลุ่มที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาน้อย ตัวแปรตาม คือ การแสดงบทบาทการเป็นบิดา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ไม่พบผลที่สนับสนุนสมมติฐานที่ 4 เนื่องจากไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แต่พบว่า การแสดงบทบาทบิดาแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระแต่ละด้าน ซึ่งเป็นไปตามความคาดหมายบางส่วน 3 ประการ 1) บิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมากเป็นผู้ที่แสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรมาก ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อย 10 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสน้อย กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานต่างจังหวัด กลุ่มบิดาที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาน้อยและมาก กลุ่มบิดาที่มีระดับรายได้ของครอบครัวต่อเดือนมาก กลุ่มบิดาที่มีอายุน้อยและมาก 2) บิดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดามากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่าบิดาที่มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาน้อย พบผลเช่นนี้ ในกลุ่มย่อย 8 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสน้อย กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน กลุ่มบิดาที่มีมารดาเป็นผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาน้อยและมาก กลุ่มบิดาที่มีระดับรายได้ของครอบครัวต่อเดือนน้อย กลุ่มบิดาที่มีอายุมาก และ 3) บิดาที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามากแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้เหมาะสมกว่า บิดาที่มีประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาน้อย ผลเช่นนี้ พบในกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอนและกลุ่มบิดาที่มีระดับรายได้ของครอบครัวต่อเดือนมาก

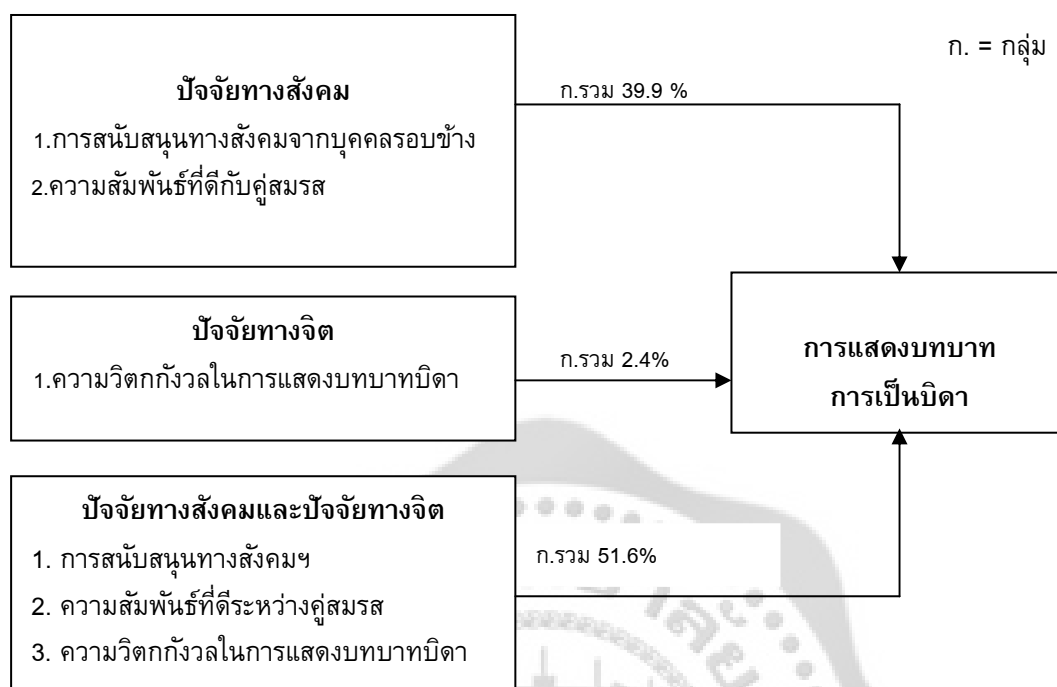
ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ 4 ในบางส่วน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า การที่บุคคลได้รับการเรียนรู้มาตั้งแต่ในวัยเด็กเป็นสำคัญ เซริเชฟสกี และยาร์โร (Shereshefsky & Yarrow. 1973 อ้างใน ดาวรินทร์ พรสวัสดิ์. 2553) กล่าวว่าความกดดันที่มนุษย์และสัตว์ได้รับมาจากในวัยเริ่มต้นของชีวิต จะมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กเมื่อโตขึ้น การแสดงบทบาทของบุคคลก็เช่นเดียวกัน ส่วนหนึ่งจะได้มาจากการเลียนแบบและจินตนาจากบทบาทของบิดา

มารดา และบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด ประสบการณ์เดิมที่เคยได้รับรู้มาก่อนย่อมบันทึกอยู่ในความทรงจำ และอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทของเขาเมื่อโตขึ้น ความรู้ ความคิด การกระทำ ที่ผู้นั้นเคยประสบมาแล้วในอดีต มีความสำคัญมากสำหรับช่วยในการตีความหรือแปลความหมายของอาการสัมผัสได้โดยแจ่มชัด ความรู้หรือประสบการณ์เดิมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากต่อการรับรู้ของแต่ละบุคคล กล่าวคือ ถ้าบิดามีความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่ดี มีความประทับใจในบทบาทการเป็นบิดาอย่างที่ควรจะเป็น ก็จะมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาด้วย และจะช่วยให้การแสดงบทบาทเป็นไปในทางที่ดีด้วย

1.5 การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 5

สมมติฐานที่ 5 กล่าวว่า “ปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร (ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา) และปัจจัยทางจิต 3 ตัวแปร (ได้แก่ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา เจตคติต่อบทบาทบิดา และความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว) รวม 7 ตัวแปรร่วมกัน สามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้”

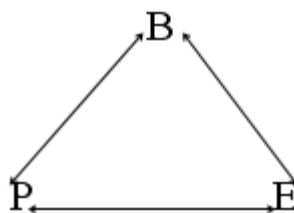
เมื่อนำคะแนนของการแสดงบทบาทการเป็นบิดามาทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีลำดับขั้น (Hierarchical Multiple Regression Analysis) โดยนำกลุ่มตัวแปรปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร เป็นกลุ่มตัวทำนายลำดับที่ 1 โดยควบคุมตัวแปรปัจจัยทางจิต (ตาราง 7) ปรากฏว่าปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร ทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 39.9 มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรสในกลุ่มย่อยทำนายได้ระหว่างร้อยละ 25.8 ถึง 57.3 โดยทำนายได้สูงสุดในกลุ่มบิดาที่มีอายุน้อยมีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร เมื่อนำตัวทำนายกลุ่มปัจจัยทางจิต 3 ตัวแปร เข้ามาเพิ่มเป็นกลุ่มตัวทำนายลำดับที่ 2 โดยควบคุมตัวแปรปัจจัยทางสังคม (ตาราง 7) พบว่าปัจจัยทางจิตทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ในกลุ่มรวม ได้ร้อยละ 2.4 โดยมีตัวทำนายที่สำคัญ คือ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ในกลุ่มย่อย ทำนายได้ระหว่างร้อยละ 1.2 ถึง 8.1 โดยทำนายได้สูงสุดในกลุ่มบิดาที่มีอายุมาก มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา เมื่อพิจารณาตัวทำนายรวมกันระหว่างปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางจิต (ตาราง 7) พบว่า ในกลุ่มรวมสามารถร่วมกันทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้อย่างชัดเจน ด้วยปริมาณการทำนายร้อยละ 51.6 มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และ ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ในกลุ่มย่อยพบว่าปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางจิตสามารถร่วมกันทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ในปริมาณการทำนายระหว่าง ร้อยละ 41.1 ถึง ร้อยละ 65.5 โดยทำนายได้สูงสุดในกลุ่มบิดาที่มีบุคคลอื่นในครอบครัวดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่ มีตัวทำนายที่สำคัญ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างมาก ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส (ภาพประกอบ 14)

ภาพประกอบ 12 ผลการทํานายและตัวทํานายที่สำคัญของการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
โดยใช้กลุ่มปัจจัยทางสังคมและ กลุ่มปัจจัยทางจิต เป็นตัวทํานาย ในกลุ่มบิดาโดยรวม

สรุปได้ว่า ปัจจัยทางสังคม 4 ตัวแปร สามารถทํานายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ในปริมาณหนึ่ง และเมื่อนำปัจจัยทางจิต 3 ตัวแปร เข้าทํานายก็สามารถทํานายได้เพิ่มขึ้นอีกอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่ากลุ่มตัวแปรปัจจัยทางจิต เป็นกลุ่มตัวแปรที่สำคัญเนื่องจากสามารถเพิ่มอำนาจในการทํานายการแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้ ซึ่งผลดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่าสนับสนุนสมมติฐานที่ 5 ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา ดังเช่นในงานของวรวรรณ อร่ามพงศ์ (2551) ตัวแปรทางจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของสัตวแพทย์ และ นพมาศ แซ่เลี้ยว (2550) ที่ทําศึกษาการปรับตัวทางจิตสังคมและลักษณะสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่วัยกลางคน

ผลวิจัยในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าเป็นผลที่สนับสนุนการใช้ตัวแปรเชิงสาเหตุหลายปัจจัยตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura, 1989) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมเกิดขึ้นเพราะตัวเราและสิ่งแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน แบนดูราได้สร้างทฤษฎี Triadic reciprocal determinism แบนดูราได้ให้ความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าการเรียนรู้เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมโดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน แบนดูราได้ถือว่าทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรมและได้อธิบายการปฏิสัมพันธ์ ดังนี้

B = พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล (Behavior) P = บุคคล (Person)
(ตัวแปรที่เกิดจากผู้เรียน เช่น ความคาดหวังของผู้เรียน ฯลฯ) E = สิ่งแวดล้อม (Environment)

การที่บิดาจะสามารถรับและกระทำบทบาทการเป็นบิดาได้นั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆตัวของบิดาและตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเป็นบิดาซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีดังนี้ 1) ปัจจัยด้านสังคม เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อความสามารถของบิดาในการกระทำบทบาทการเป็นบิดา ได้แก่ ความเครียดจากเหตุการณ์ต่างๆ การสนับสนุนทางสังคม และความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส 2) ปัจจัยด้านจิตใจ เป็นลักษณะพื้นฐานด้านจิตใจของบุคคลที่มีผลต่อการกระทำบทบาทการเป็นบิดา ได้แก่ สภาพจิตใจของบิดา คุณลักษณะภายในตัวบิดา ความขัดแย้งและความตึงเครียดในบทบาท ซึ่งตัวแปรที่เข้าเป็นตัวทำนายลำดับแรก คือ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะว่า การสนับสนุนทางสังคมช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้น โดยพยายามแก้ไขปัญหามีความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ดังนั้นในการแสดงบทบาทของบิดาการสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นแหล่งประโยชน์ที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้บิดาปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งช่วยพัฒนาความมั่นใจของบิดาในการแสดงบทบาทด้วย

สรุปผลการวิเคราะห์การแสดงบทบาทการเป็นบิดาข้างต้นได้ว่าสมมติฐานที่ 5 ได้รับการสนับสนุนทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย จากการศึกษาที่พบว่าปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางจิตร่วมกัน 7 ตัวแปรสามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ได้มากกว่าตัวทำนายชุดที่ 1 ชุดที่ 2 เพียงลำพัง เป็นผลที่สนับสนุนรูปแบบการแสดงพฤติกรรมโดยใช้ตัวแปรเชิงสาเหตุทั้งปัจจัยภายนอกปัจจัยภายในซึ่งสามารถอธิบายพฤติกรรมเป้าหมายได้มากกว่า การใช้ตัวแปรเชิงสาเหตุเพียงด้านเดียว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ให้การสนับสนุนสมมติฐานที่ 5 ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา ที่การใช้ตัวแปรหลายปัจจัยในการทำนายการเกิดพฤติกรรม เช่น งานวิจัยของจันทร์หา ว่องวัฒนกุล (2552) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ความวิตกกังวล และการสนับสนุนทางสังคม ต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในมารดาที่ทารกแรกเกิดมีภาวะตัวเหลืองและได้รับการส่องไฟ และ พบว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยเดียวที่สามารถทำนายการแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้ และ มยุรี นภาพรรณสกุล (2549) ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นมารดาครั้งแรก พบผลสอดคล้องกันว่าตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม เป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับแรก ในการทำนายการแสดงบทบาท

2. การสรุปและอภิปรายผลเพิ่มเติม

ในส่วนนี้จะได้สรุปผลจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางโดยใช้ลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังเป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งพบผลที่สำคัญที่บ่งชี้กลุ่มบิดาตามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังที่มีการแสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อยในงานวิจัยนี้ หรือที่เรียกว่าบิดากลุ่มเสี่ยง ซึ่งควรได้รับการพัฒนาโดยเร่งด่วน รวมทั้งจะได้เสนอแนะปัจจัยปกป้องที่ได้จากผลการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ ดังนี้

บิดาที่แสดงบทบาทการเป็นบิดาน้อย ได้แก่ กลุ่มบิดาอายุมากและมีการศึกษาน้อย และยังพบในกลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายและมีบุตรจำนวนมาก ปัจจัยเชิงเหตุ (ปัจจัยปกป้อง) สำคัญของการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา

3. ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัย

3.1 ข้อดีของการวิจัย

ประการแรก การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบบูรณาการด้วยการนำเอาปัจจัยเชิงสาเหตุทั้งปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางจิตเป็นตัวแปรอิสระและ / หรือตัวแปรประสาน ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงของแต่ละบุคคลที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมาจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในทำให้สามารถชี้ให้เห็นชัดเจนได้ว่าการมีลักษณะภายในด้านต่าง ๆ ในปริมาณที่มากน้อยต่างกัน และอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้บิดาแสดงบทบาทได้เหมาะสมแตกต่างกัน

ประการที่สอง มีการหาคุณภาพแบบวัดทั้งแบบรายข้อและทั้งฉบับ พบว่าแบบวัดเหล่านี้มีค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดรายข้อ (Item-total correlation) อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และมีคุณภาพแบบวัดทั้งฉบับแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ถึงระดับสูง (ภาคผนวก ก) ทำให้ผลการวิจัยนี้มีผลที่น่าเชื่อถือ

ประการที่สาม จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีลำดับ จะเห็นได้ว่าการนำตัวแปรปัจจัยทางสังคมและปัจจัยทางจิตสามารถเพิ่มปริมาณการทำนายได้มากขึ้น (ตาราง 7) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีลำดับขั้น ให้ข้อมูลที่แตกต่างไปจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมาตรฐานและแบบเป็นขั้นเนื่อง จากสามารถเห็นอิทธิพลของตัวแปรสุดท้ายที่เข้าไปเพื่อเป็นการยืนยันว่านอกเหนือ จากตัวแปรในชุดปัจจัยทางสังคมที่มีความสำคัญแล้ว ตัวแปรในชุดปัจจัยทางจิตก็มีความสำคัญต่อการแสดงบทบาทการเป็นบิดามากเช่นกัน ข้อมูลนี้จึงให้การสนับสนุนการใช้ตัวแปรทางสังคมและตัวแปรทางจิตเพื่ออธิบายพฤติกรรมของบุคคล

3.2 ข้อจำกัดของการวิจัย

ประการแรก ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางในกลุ่มที่แยกย่อยตามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง พบว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันมากในบางกลุ่มทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ผลในบางกลุ่มได้

ประการที่สอง การวิจัยนี้เป็นการศึกษาประเภทความสัมพันธ์และเปรียบเทียบ (Correlational – Comparative Study) ดังนั้น ข้อมูลที่พบจึงเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามเท่านั้น ผลของการวิจัยยังไม่ได้มีการพิสูจน์เพื่อยืนยันความเป็นสาเหตุของการแสดงบทบาทในงานวิจัยนี้ได้ เพื่อเป็นการยืนยันผลที่พบนี้ ควรมีการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีการสร้างสาเหตุตามปัจจัยสำคัญและประเมินผลที่เกิดขึ้นว่าตรงกับผลงานวิจัยที่พบหรือไม่

ประการที่สาม การทำการวิจัยในมนุษย์นั้นในแต่ละโรงพยาบาลที่ขอความร่วมมือนั้น จะต้องเข้าประชุมทั้งด้านของเนื้อหา และผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่างทางด้านจริยธรรม โรงพยาบาลในแต่ละแห่งมีมาตรฐานต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกลุ่มบิดาที่มาดำเนินการขึ้นทะเบียนบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าแก่บุตรแรกคลอด ที่มีบุตรมาแล้วอย่างน้อย 1 คนและอยู่ในช่วงอายุ 2-5 ปี ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงทำให้การเก็บข้อมูลจึงค่อนข้างใช้เวลานาน

4. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนา

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ สามารถกำหนดข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาบิดาให้มีการแสดงบทบาทที่เหมาะสมมากขึ้นดังต่อไปนี้

ประการที่แรก ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจัยทางสังคม (ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร) เป็นกลุ่มตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญในการทำนายการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ปัจจัยดังกล่าวนี้ จึงเป็นลักษณะสำคัญที่ควรส่งเสริมให้มีมากขึ้นในบิดาโดยทั่วไป สำหรับปัจจัยทางจิตควรศึกษาเพิ่มเติมในลักษณะต่างๆ เพื่อค้นหา และพัฒนาการแสดงบทบาทให้เหมาะสมต่อไป

ประการที่สอง ปัจจัยปกป้อง(ปัจจัยที่ช่วยลดผลเสียที่อาจเกิดขึ้น) ที่สำคัญสำหรับบิดากลุ่มเสี่ยง ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส เจตคติที่ดีต่อบทบาทการเป็นบิดา และความวิตกกังวลต่อบทบาทบิดา ปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้เป็นลักษณะสำคัญที่ควรส่งเสริมให้มีมากขึ้นในบิดาโดยทั่วไป และใช้ข้อมูลเหล่านี้เป็นประโยชน์ในการวางแผนกำหนดทิศทางการพัฒนาบิดา โดยเฉพาะบิดาในกลุ่มเสี่ยง (กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาน้อย หรือ บิดาที่มีลักษณะการทำงานเป็นเวลาแน่นอน บิดาที่มีระดับเศรษฐกิจของครอบครัวน้อย บิดาที่ดูแลบุตรร่วมกันมารดาเป็นส่วนใหญ่)

5. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ประการแรก ควรทำการวิจัยเชิงทดลอง ในกลุ่มปัจจัยทางสังคมสำคัญที่พบในที่นี้ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และกลุ่มปัจจัยทางจิต ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา ต่อไปให้แก่บิดากลุ่มเสี่ยง (ได้แก่ กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาน้อย หรือ บิดาที่มีลักษณะการทำงานเป็นเวลาแน่นอน บิดาที่มีระดับเศรษฐกิจของครอบครัวน้อย บิดาที่ดูแลบุตรร่วมกันมารดาเป็นส่วนใหญ่) ไปสร้างเป็นต้นแบบกิจกรรมพัฒนาลักษณะเหล่านี้ให้เหมาะสมกับ

กลุ่มบิดา และทำการวิจัยทดลองประเมินประสิทธิผลต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเหล่านี้ ก่อนนำไปพัฒนาบุคคลประเภทที่ใกล้เคียงนี้ต่อไปในวงกว้าง

ประการที่สอง ในกลุ่มบิดาบางกลุ่ม เช่น กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน และกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา (ตาราง 7) เป็นต้น ซึ่งตัวแปรที่ใช้ทำนายในการวิจัยครั้งนี้ อธิบายพฤติกรรม การแสดงบทบาทการเป็นบิดาได้น้อยกว่ากลุ่มย่อยกลุ่มอื่นๆ จึงควรจะให้ความสนใจศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุอื่นๆ ในกลุ่มย่อยประเภทนี้ โดยทำการประมวลเอกสารเพื่อคัดเลือกตัวแปรเชิงสาเหตุที่สำคัญที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

- กรณีศนันท์ วิลาวลัย. (2546). การแสดงบทบาทในการมีส่วนร่วมลดพฤติกรรมก้าวร้าวของบุตร. วิทยานิพนธ์ สส.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- กรมสุขภาพจิต. (2551, 11 ธันวาคม). บทบาทพ่อที่หายไปเกิดอะไรขึ้นกับเด็กไทย. คมชัดลึก. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2553, จาก http://www.dmh.go.th/sty_libnews/news/view.asp?id=10563.
- กัลยา วิริยะ. (2539). การรับรู้เกี่ยวกับโรคออทิสติกและ การดูแลบุตรออทิสติกในมารดาที่มีบุตรป่วยเป็นออทิสติก. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลแม่และเด็ก). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- กุสุมาลี ไชยเมือง. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1 – 3 ปีกับสัมพันธภาพระหว่างบิดาและบุตรตามการรับรู้ของมารดา. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลครอบครัว). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ข่าวประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2551). กุมารแพทย์ชี้บทบาทพ่อหายไป-เด็กเกิดเพศที่สาม. ใน หนังสือพิมพ์คมชัดลึก. กรุงเทพฯ: ศูนย์สารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทรา ว่องวัฒนกุล. (2552). อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ความวิตกกังวลและการสนับสนุนทางสังคมต่อการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในมารดาที่ทารกแรกเกิดมีภาวะตัวเหลืองและได้รับการส่องไฟ. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลแม่และเด็ก). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- จารีศรี นิราช. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการบุตรวัยก่อนเรียนการเรียนรู้บทบาทบิดากับการปฏิบัติตามบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลครอบครัว). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- จารุวรรณ ชูปวา. (2541). ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสและการแสดงบทบาทการเป็นบิดาของคู่สมรสมารดาวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลแม่และเด็ก) นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- จิราพร ปริบุญญ. (2541). ความวิตกกังวลของหญิงตั้งครรภ์ต่อการปรับตัวสู่บทบาทการเป็นมารดา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- จิราพร ชมพิกุล; และคนอื่นๆ. (2552). รายงานการวิจัย (ฉบับสมบูรณ์) สัมพันธภาพในครอบครัวไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จำเนียร ช่างโชติ; และคณะ. (2528). จิตวิทยาการรับรู้และการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: กิ่งจันทร์การพิมพ์.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2523, มิถุนายน). ครอบครัวสัมพันธ์. *คุรุปริทัศน์*. 6: 52 – 57.
- ; และคณะ. (2529). ทศนคติของปู่ย่าตายาย และบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก. ใน รายงานการวิจัย ฉบับที่ 33 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2532). รายงานการสัมมนาระดับชาติเรื่องบทบาทของครอบครัวในการพัฒนาเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- งามตา วนินทานนท์. (2536). ลักษณะทางพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ; และคณะ. (2545). การวิเคราะห์ดัชนีเชิงเหตุผลของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจลิยว บุรีภักดี; และคณะ. (2526). พ่อในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ชุตินา เทศศิริ. 2537. ลักษณะทางพุทธศาสนา และจิตลักษณะของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแลบุตรเจ็บป่วยเรื้อรังด้วยโรคธาลัสซีเมีย. ปรินูญานพนธ์ วท.ม (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชื่นสุข ฤกษ์งาม. (2537). บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของพ่อในมุมมองของวัยรุ่น: ศึกษากรณีนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พบ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ถนิมวงษ์ ทับทิมประดับ. (2528). การศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวลระหว่างหญิงมีครรภ์เป็นครรภ์แรกและครรภ์หลังในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. ปรินูญานพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีร์สมัย ธนาคม. (2524). ตำราครอบครัวสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- ทัศนาศา บุญทอง. (2525, ตุลาคม-ธันวาคม). ทฤษฎีบทบาท : แนวคิดและการนำไปใช้ในวิชาชีพพยาบาล. *วารสารพยาบาล*. 31(4): 93-102.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน; อรพินธ์ ชูชม; และงามตา วนินทานนท์. (2528). ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และงามตา วนินทานนท์. (2536). ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่น ที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.

- ดุจเดือน พันธมนาวิน. (2547). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้า ในสถานื่อนามัยตำบล. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์. (2541). การสังคมสงเคราะห์กับการให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ; และคณะ. (2546). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพศศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นาฏยพรรณ ภิญโญ. (2545). ความรู้สึกต่อภาวะการดูแลและความเครียดของบิดามารดาเด็กออกัสติกที่เข้ารับการรักษาในตึกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยปถัมภ์. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นวลจวี ประเสริฐสุข. (2542). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของผู้บริหารสตรีในธนาคารพาณิชย์ไทย. วิทยานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นวลละอ อสุภาผล. (2527). ทฤษฎีบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2520). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นุชรา บุญกนก. (2531). บทบาทของบิดาในการเสริมมารดาในการเลี้ยงดูทารก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิทยาการระบาด). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- บั้งอร สุภาวิฑฒนา. (2536). ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาบุคลิกของบิดา การสนับสนุนจากคู่สมรสกับพฤติกรรมการเลี้ยงดูบุตรของบิดา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ปนัดดา จันผ่อง. (2541). การรับรู้บทบาทการเป็นบิดาของนักศึกษาชายระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาขารณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. (2526). สถานภาพและบทบาท. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล. (2528). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาของสามีในขณะภรรยาตั้งครรภ์. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลแม่และเด็ก) นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ปราณี สุทธิสุนทร. (2552). สัมพันธภาพในครอบครัวกับการดูแลสุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล. พี.เอ.อี.
- ปริยารัตน์ ตักดิณรงค์. (2534). การแสดงบทบาทการเป็นบิดาของสามีที่มีภรรยาครรภ์แรกมาฝากครรภ์ ศึกษา ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อนามัยครอบครัว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล. (2533). ทศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพด้านการปรับตัวของบุตรวัยรุ่น. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชรา พันธุ์พัฒนกุล. (2527). การเปรียบเทียบความสำนึกในบทบาทของตนเองและสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดพะเยา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พินิดา วารานนท์. (2541). การสนับสนุนจากคู่สมรสและการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ของมารดาในระยะหลังคลอด. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- พรทิพย์ วงศ์วิเศษศิริกุล. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส แรงสนับสนุนทางสังคม ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นมารดา กับอาการวิตกกังวล และซึมเศร้าภายหลังคลอด ในมารดาที่มีบุตรคนแรก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรรณเพ็ญ เครือไทย. (2552). ครอบครัวสายสไตร์ลันนา พ.ศ. 2551 วิถีชีวิตและการดูแลสุขภาพหนุ่มสาว. เชียงใหม่: กลุ่มธุรกิจแมกซ์.
- สุวาทิน มิตรพัฒน์. (2542). ผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อการรับรู้บทบาทการเป็น บิดาของเยาวชนชาย ในสถานพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์. วท.ม. (อนามัยครอบครัว). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพ็ญศรี พิชัยสนิห; และคนอื่นๆ. (2531, กรกฎาคม-กันยายน). การปฏิบัติบทบาทของพ่อและแม่ในการอบรมเลี้ยงดูก่อนวัยเรียน. วารสารสมาคมกุมารแพทย์. 27: 42-51.
- ภิญโญ สาร. (2516). หลักบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มนัส วณิชชานนท์. (2550, มกราคม - มีนาคม). ความอบอุ่นของครอบครัวไทย ความสุขที่ยั่งยืน. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 1(44): 26-33.
- มณฑนาดี เมธาพัฒนา (2547) ประสบการณ์ในสถานศึกษาแบบอย่างด้านจริยธรรมจากบิดามารดา และลักษณะทางจิตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานอย่างมีจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในเขตภาคกลาง. ปรินิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มยุรี ณาพรณสกุล. (2549). โมเดลเชิงสาเหตุของการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นมารดาครั้งแรก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- มาสินี ไพบูลย์. (2538). การแสดงบทบาทการเป็นบิดาของนักศึกษาชาย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลครอบครัว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- รติพร ถึงฝั่ง. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาและ พัฒนาการตามวัยของบุตรวัย 0-6 ปี. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (วิจัยประชากรและสังคม). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). พจนานุกรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ; และคนอื่นๆ. (2547). เด็กไทยวันนี้เป็นอยู่อย่างไร. กรุงเทพฯ: ลิขิตราเตอร์การพิมพ์.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และประทีป จินนี. 2541. การอบรมเลี้ยงดู: รูปแบบและผลที่เกิดกับลูกรัก ซึ่งทางสร้างเยาวชนไทยในทศวรรษหน้า. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรวรรณ อัสวกุล และคณะ. (2546). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมารดาในการดูแล ทัศนสุขภาพของลูกก่อนวัยเรียน. รายงานการวิจัย. ทูลสนับสนุนประเภทการวิจัยและ พัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ถ่ายเอกสาร.
- วันทนี วาสิกะสิน. (2538). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันเพ็ญ พิศาลพงศ์. (2536). การถ่ายทอดทางสังคมกับพัฒนาการของมนุษย์. (เอกสารประกอบ คำสอน). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิลาวัณย์ ศรีสุวัฒน์. (2531). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพของคู่สมรส เจตคติของบิดาต่อบุตร กับบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาที่มีบุตรคนแรก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ชัย บุญเพ็ง. (2542). ทิศนะต่อแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบังคับการตำรวจนครบาล 6. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริกุล อิศรานุรักษ์. (2542). หลักการวางแผนงานอนามัยครอบครัว. กรุงเทพฯ: เจริญดีการพิมพ์.
- ศรีทัตติม พาพิชพันธ์. (2527). สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว: ประมวลบทความวิทยุ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภการณ์ สิริकरणะ. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลการสนับสนุนทางสังคม การรับรู้ ความสามารถการเป็นมารดา การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่การเป็นมารดา. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลแม่และเด็ก). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- สรินดา น้อยสุข. (2545). การสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุที่รับบริการในคลินิกจิตเวช. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การพยาบาลครอบครัว). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สมพร สุทัศน์ย์. (2537). มนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธาสินี ทองลิม. (2548). จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบ บุตรในวัยเรียนของผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ ศส.ม. (พัฒนาศักดิ์). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุพจน์ พันธุ์ยะ. (2542). อิทธิพลของความขัดแย้งในงานและครอบครัวที่ต่อความพึงพอใจในชีวิตของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพัตรา สุภาพ. (2525). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุวรรณณี ศรีจันทร์อาภา. (2527). ความพร้อมในการเป็นบิดามารดาของบิดามารดาในภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- โสพิณ สุวรรณกุล. (2535). ศึกษาบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- โสภา ชูพิชัยกุล. จิตวิทยาสังคมประยุกต์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2522
- สำเนียง แยมสะอาด. (2529). บทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารกตามการรับรู้ของตนเอง วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการพยาบาล). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อภิชาติ วังตระกูล. (2550). จิตลักษณะและสถานการณ์ของมารดาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอบรมเลี้ยงดูบุตรออกัสติก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2521). พฤติกรรมมนุษย์. ในโครงการศึกษาทั่วไปเรื่องมนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ภิณู. (2533). ความรู้ เจตคติ และบทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรวัย 1-3 ปี. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (พยาบาลศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินทร์ ชูชม อัจฉรา สุขารมณ และ อังศินันท์ อินทรกำแหง. (2553, กรกฎาคม). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว-งานกับคุณภาพชีวิต. วารสารพฤติกรรมศาสตร์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. 2(16): 32-49.

- อักษร สวัสดิ์. (2542). ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์
ปริญญา พบ.ม. (พัฒนาศักดิ์). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉรา สุขารมณ. (2544, พฤษภาคม). บทบาทของบิดาต่อการอบรมเลี้ยงดูลูก. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. 7(1): 35-41. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอมอร เอี่ยมสำอาง. (2551). ความวิตกกังวลของสตรีตั้งครรภ์แรกโรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิม
พระเกียรติ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- อำไพ วรรณเชษฐอัสรา. (2537). การแสดงบทบาทการเป็นบิดากับการปฏิบัติตามบทบาทของบิดา
ในการเลี้ยงดูบุตรคนแรกวัย 0 – 2 เดือน. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อนามัยครอบครัว).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2540). จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้าพรินติ้ง.
- Bandura, A. (1989). Social cognitive theory. In R. Vasta (Ed.), *Annals of child development*.
Vol.6. *Six theories of child development* (pp. 1-60). Greenwich, CT: JAI Press.
- Beak, A.T. (1972). *Cognition, Anxiety and Psychological Disorder*. In C.D. Spielberger *Anxiety*
Current Trends in Theory and Research. V.2. P. 343-357. New York: Academic.
- Bee, A. M., Legge, D.; & Oetting, S. (1994). Maternal role attainment. In A. Marriner-Tomey
(Ed.), *Nursing theorists and their work* (3rd ed., pp. 390-405). St. Louis: Mosby-
Year Book.
- Bem, S.L. (1974, April). The Measurement of Psychological Androgyny. *Journal of*
Consulting and Clinical Psychology. 42: 155-162.
- Bowlby, J. (1986). Citation Classic: Maternal Care and Mental Health. Retrieved
November 15, 2011, from
<http://www.garfield.library.upenn.edu/classics1986/A1986F063100001.pdf>
- Brandt, P. A.; & Weinert, C. (1981). The PRQ-A social support measure. *Nursing Resea*.
30, 227-280.
- Burbach, A. D.; Fox, R. A.; & Nicholson, B. C. (2004). Challenging behaviors in young
children: The father's role. *The Journal of Genetic Psychology*, 165, 169-183.
- Carolyn, E.C. (1999). *Social in Couple*. New York: Sage Publication.
- Clark S. (1990). Nursing Diagnosis: Ineffective Coping I A Theoretical Framework. *Heart*
and Lung. 16(11): 670-674.
- Coleman, J.C.; & A.G. Glaros. (1983). *Contemporary Psychology and Effective Behavior*.
(5ed.) Glenview, Illinois: Scott, Foresman and Company.

- Cronenwett, L.R. (1985, March-April). Network Structure, Social Support and Psychological Outcome of Pregnancy. *Nursing Research*. 34: 93-99.
- Duvall, Evelyn Millis. (1971). Family development. Michigan: Lippincott.
- Epstine, S. (1972). *The nature of anxiety*. in C.D. Spielberger current trends in theory and research. 2 nd ed. New York: Academic Press.
- Fishbein, Martin; & Icek Ajzen. (1975). *Belief Attitude Intention and Behavior: An introduction and Research*. New York: Addison Wesley.
- Jones, W.L. (1975). The emotional needs of the new family. *Nursing Mirror* 23 (October): 49-52.
- Kennell, John H.; & Klaus, Marshall H. (1976). *Parent-Infant Bonding*. London: The C.V. Mosby Company.
- Kendler, Howard H. (1974). *Basic Psychology*. California: W.A. Benjamin Inc.
- Lazarus, R. S.; & Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal, and Coping*. New York: Springer.
- Logsdon, M.C.; Mc.Bride, A.B.; & Birkimer, J.C. (1994). Social support and postpartum depression. *Research in Nursing & Health*. 17(12): 499-457.
- Longo, Dianne; & William, Rag Arthur. (1976). *Clinical Practice in Psychosocial Nursing Assessment and Intervention*. New York: Appleton Century Croft.
- Mercer, R.T. (1985). The process of maternal role attainment over the first year. *Nursing Research*. 34(4): 198-204.
- Mercer, R. T. (1986). *Predictors of maternal role attainment at one year post-birth*. Western
- Parson, T.; & Bales, R.F. Family. (1955). *Socialization and Interaction Process*. Glencoe, IL: Free Press.
- Parsons, T. (1960). Family structure and the socialization of the child. In T.Parsons and R.F. Bales (Eds.). *Family, Socialization and Interaction process*. p. 35-131.
- Pender,N.J. (1987). *Health promotion in nursing practice*. (2 nd ed.) California: Appleion & Lange.
- Pridham, K. F.; & Chang, A. S. (1992). Transition to being the mother of a new infant in the first 3 months: Maternal problem solving and self-appraisals. *Journal of Advanced Nursing*. 17: 204-216.
- Rouhani, Aalice S. (1978, March). Understanding Anxiety. *Nursing Mirrow*. 148(13): 25-27.
- Roy, S.C.; & Andrews, H.A. (1999). *The Roy adaptation model*. 2 nd ed. Connecticut: Appleton & Lange.
- Rycroff, C. (1971). *Anxiety and Neurosis*. London: Allen-lane the Penquin press.
- Sears, R. R.; Maccoby; Eleanor E.; & Lavin, H. (1957). *Patterns of child rearing*. Evanston: Row, Person.

- Single-Rushton, W. (2005). Young fatherhood and subsequent disadvantage in the United Kingdom. *Journal of Marriage and Family*. 67: 735-753.
- Spaneir GB. (1976). *Measuring dyadic adjustment : New scale for assessing the quality of marriage and similar dyads*. *J Marriage and family*. 58: 8-15.
- Tarkka, M.T.; & Paunonen, M. (1996). Social support and its impact on mother's experiences of childbirth. *Journal of Advanced Nursing*. 23(1): 70-75)
- Thurstone, L.L. *Theory and Measurement*. New york: John Willey and Sons.

ภาคผนวก

คุณภาพของเครื่องมือวัดการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

แบบวัดที่ 1 การแสดงบทบาทการเป็นบิดา

คำถาม	Item – Total Correlation
การแสดงบทบาทการเป็นบิดาด้านร่างกาย	
1. ฉันพาบุตรไปรับวัคซีนตามนัดทุกครั้ง (+)	.578
2. หากบริเวณที่อยู่อาศัยชำรุด ฉันจะซ่อมแซมบริเวณนั้นทันทีเพื่อมิให้เกิด อันตรายต่อลูก เช่น ซ่อมแซมพื้นบ้านที่มีรูโหว่ ซ่อมแซมบันได ทำที่กัน ประตู เป็นต้น (+)	.648
3. ฉันไม่ค่อยมีเวลาติดตามการเจริญเติบโตด้านส่วนสูง น้ำหนักของลูก (-)	.347
4. ขณะอยู่บ้านฉันดูแลให้ลูกได้นอนวันละประมาณ 10-12 ชั่วโมง (+)	.650
5. ฉันคอยดูแลลูกเมื่อลูกเล่นตลอดเวลา (+)	.641
การแสดงบทบาทการเป็นบิดาด้านจิตใจ	
6. ฉันแสดงความรักต่อลูกด้วยการโอบกอด อุ้มชู จับมือ ลูบศีรษะ อย่างสม่ำเสมอ (+)	.681
7. ฉันเข้าใจพฤติกรรมที่แสดงออกของลูกทุกครั้ง เช่น เมื่อลูกโกรธ ดีใจ เสียใจ เป็นต้น (+)	.636
8. ฉันชมเชยลูกทุกครั้งเมื่อลูกทำกิจกรรมได้สำเร็จ เช่น การเก็บของเข้าที่การ สวมใส่เสื้อผ้าได้เอง เป็นต้น (+)	.663
9. ฉันมักทำให้ลูกร้องไห้โดยไม่ได้ตั้งใจ (-)	.358
10. ฉันตอบคำถามของลูกทุกครั้งด้วยความเต็มใจเมื่อลูกถามบ่อยๆ (+)	.619
การแสดงบทบาทการเป็นบิดาด้านสังคม	
11. ฉันสอนมารยาทต่างๆ ให้แก่ลูก เช่น การรับประทานอาหาร การฟัง การพูด การไหว้ การขอบคุณ การเข้าคิว เป็นต้น (+)	.743
12. ฉันสอนลูกไม่ให้รังแกคนและสัตว์ (+)	.679
13. ฉันมักจะยกย่อง กล่าวชมลูกเมื่อลูกทำความดี เช่น การแบ่งปันสิ่งของให้ ผู้อื่น เป็นต้น (+)	.795
14. หลายครั้งที่ฉันไม่ทำตามสัญญาที่พูดไว้กับลูก เช่น การซื้อของเล่นให้ หรือ การพาไปเที่ยว เป็นต้น (-)	.259
15. ฉันมักพาลูกไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น วันหยุดปีใหม่ วันหยุดสงกรานต์ หรือวันหยุดสุดสัปดาห์ เป็นต้น (+)	.441
การแสดงบทบาทการเป็นบิดาด้านสติปัญญา	

คำถาม	Item – Total Correlation
16. ฉันจัดหาอุปกรณ์ที่จูงใจการขีดเขียน เช่น หนังสือ ปากกา ดินสอ ให้แก่ลูก (+)	.684
17. ฉันจัดหาของเล่นประเภทภาพต่อง่ายๆ 8-10 ชิ้น หรือบล็อกต่างๆ ให้บุตรเล่น (+)	.655
18. ฉันไม่ค่อยยกตัวอย่าง หรือเล่าเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อช่วยตอบคำถามเมื่อลูกสงสัย (-)	.460
19. ฉันสอนให้ลูกพูดและใช้ภาษาที่ถูกต้อง ชัดเจน (+)	.676
20. ฉันจัดหาและส่งเสริมให้ลูกได้อ่านหนังสือที่เหมาะสมและมีประโยชน์ (+)	.717
Cronbach's Alpha	.918

แบบวัดที่ 2 การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง

คำถาม	Item – Total Correlation
1. คนในครอบครัวมักไม่เอาใจใส่เมื่อลูกป่วย (-)	.217
2. คนในครอบครัวมักจะปลอบโยนให้ฉันคลายความกังวลใจเมื่อลูกป่วย (+)	.506
3. ญาติและฉันมักปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของลูกฉัน (+)	.651
4. คนในครอบครัวมักเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของลูก (+)	.610
5. คนในครอบครัวช่วยฉันดูแลให้ลูกรับประทานอาหาร (+)	.555
6. ฉันสามารถได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในเรื่องการดูแลสุขภาพของลูกจากเพื่อน (+)	.329
7. ฉันสามารถให้वान ญาติให้ไปซื้อข้าวของเครื่องใช้/อาหารของลูก เช่น นมผง (+)	.306
8. ลูกของฉันหายจากการป่วยได้เร็วขึ้น เป็นเพราะคนในครอบครัวช่วยฉันดูแล (+)	.712
9. ญาติของฉันสามารถเป็นที่พึ่งเกี่ยวกับการดูแลลูกของฉันได้ (+)	.722
10. คนในครอบครัวสามารถช่วยเหลือฉัน เมื่อฉันไม่สบายใจในการดูแลลูก (+)	.679
11. เพื่อนและฉันมักปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของลูกฉัน (+)	.690
12. ฉันเชื่อว่าญาติบางคนสามารถช่วยเหลือฉันได้ยามคับขัน (+)	.737
Cronbach's Alpha	.859

แบบวัดที่ 3 ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส

คำถาม	Item – Total Correlation
1. ภรรยาเป็นต้นเหตุให้ฉันเกิดความทุกข์ร้อน (-)	.592
2. ภรรยาและฉันมีความคิดเห็นขัดแย้งกันหลายเรื่อง (-)	.568
3. ฉันสามารถพึ่งพาภรรยาได้ (+)	.365
4. ฉันไม่ได้พบหน้าและพูดคุยกับภรรยามากนัก (-)	.486
5. ฉันมักหลีกเลี่ยงไม่yakพบหน้าเขา (-)	.559
6. ภรรยาให้กำลังใจฉันเสมอ (+)	.767
7. ฉันมีเรื่องกลุ้มใจหลายครั้ง เพราะภรรยาเป็นต้นเหตุ (-)	.693
8. ฉันต้องเสียใจ เพราะภรรยาบ่อยครั้ง (-)	.845
9. ฉันมีความสุขในครอบครัว (+)	.711
10. ภรรยาและฉันเอาใจใส่ทุกข์สุขของกันและกัน (+)	.750
11. ภรรยาพูดปลอบใจฉัน เมื่อฉันมีเรื่องกลุ้มใจ (+)	.804
12. ถ้าหากมีวิกฤติการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นกับฉัน ภรรยาจะเป็นผู้ช่วยเหลือฉันอย่างเต็มกำลังความสามารถ (+)	.714
13. ภรรยาของฉันเป็นคู่คิดที่ดี ทั้งในเรื่องครอบครัวและเรื่องอาชีพ (+)	.797
14. ฉันพึ่งเรื่องเงินจากภรรยาไม่ได้ (-)	.210
15. ภรรยามักหาเรื่องทะเลาะกับฉันบ่อยๆ (+)	.814
Cronbach's Alpha	.915

แบบวัดที่ 4 ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร

คำถาม	Item – Total Correlation
1. อารมณ์ของเด็กวัย 2-5 ปี มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงได้ง่าย แม้จะโกรธหรือร้องไห้อยู่ก็สามารถหัวเราะได้ทันที (✓)	.367
2. พ่อควรบอกเหตุผลกับลูกว่า ทำไมตนจึงให้รางวัลหรือลงโทษลูก (✓)	.481
3. เด็กในวัย 2-5 ปี ชอบการค้นคว้า ทดลอง อยากลองทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง (✓)	.455
4. เด็กในวัย 2-5 ปี ชอบเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในครอบครัว เช่น การแต่งกาย การพูด เป็นต้น (✓)	.484
5. เมื่อลูกชักห้ามเอานิ้วใส่ปากควรจับหน้าตะแคงเพื่อไม่ให้สำลักสิ่งของที่อยู่ใน	.201

คำถาม	Item – Total Correlation
ปาก (✓)	
6. ความอยากรู้อยากลองของเด็กทำให้เด็กรู้จักสิ่งต่างๆรอบตัวมากขึ้น (✓)	.417
7. พ่อไม่ควรกอดหรือสัมผัสลูกอย่างอ่อนโยนบ่อยๆ เพราะจะทำให้ลูกกลายเป็นคนอ่อนแอ (✗)	.431
8. การลงโทษลูกเมื่อทำผิด เช่น การตีแรงๆ ชู หรือตวาด เป็นวิธีการที่เหมาะสม (✗)	.505
9. การชมเชยเมื่อลูกทำความดี เช่น รับประทานผัก ผลไม้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง (✓)	.326
Cronbach's Alpha	.695

แบบวัดที่ 5 ประสพการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา

คำถาม	Item – Total Correlation
1. พ่อไม่ค่อยมีเวลาหรืออยู่ใกล้ชิดกับฉันมากนัก (-)	.669
2. พ่อสอนให้ฉันรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด (+)	.656
3. น้อยครั้งที่พ่อแสดงความรักต่อฉัน เช่น การแสดงความสนใจ เอาใจใส่ โอบกอด จูบ ลูบหัว (-)	.612
4. พ่อเคยทำโทษฉันอย่างรุนแรง เช่น ตะบอง ตี (-)	.422
5. พ่อสอนเรื่องการให้เกียรติผู้หญิงทุกวัย (+)	.577
6. พ่อสอนไม่ให้เล่นการพนันหรือใช้สิ่งเสพติด เพราะเป็นสิ่งที่ผิดศีลและจะทำให้เสียเงินโดยเปล่าประโยชน์และเสียสุขภาพ (+)	.402
7. พ่อส่งเสริมให้ฉันได้เรียนสูงๆ โดยให้เงินเพื่อนำไปใช้จ่ายในด้านการเรียน (+)	.576
8. พ่อมักจะออกไปช่วยเหลือเพื่อนบ้านเมื่อได้รับความเดือดร้อนเสมอๆ (+)	.269
9. พ่อไม่ค่อยพาฉันไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ หรือญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกล (-)	.370
10. พ่อพูดปลอบโยน ให้กำลังใจเมื่อมีปัญหา เมื่อฉันมีปัญหาหรือรู้สึกไม่สบายใจ หรือเมื่อยามเจ็บป่วย (+)	.740
Cronbach's Alpha	.833

แบบวัดที่ 6 เจตคติต่อบทบาทบิดา

คำถาม	Item – Total Correlation
1. ฉันคิดว่าพ่อไม่จำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของลูกเท่ากับแม่ (-)	.473
2. ฉันพร้อมที่จะหารายได้เพิ่มขึ้นเมื่อลูกโตขึ้น (+)	.734
3. ฉันเห็นว่าการพูดคุยหยอกล้อกับลูกจะทำให้ลูกไม่เคารพพ่อแม่ (-)	.489
4. ฉันเชื่อว่าการมีพ่ออยู่ด้วยทำให้ครอบครัวมีฐานะมั่นคง (+)	.478
5. ฉันเชื่อว่าพ่อควรสอนศีลธรรมแก่ลูกโดยทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีให้เห็นเพื่อให้ลูกเข้าใจความสำคัญของศาสนา (+)	.540
6. การพาลูกไปตรวจสุขภาพเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย (-)	.545
7. ฉันพร้อมที่จะทำหน้าที่แทน เมื่อภรรยาไม่สามารถดูแลลูกได้ (+)	.553
8. ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายกับการดูแลลูก เมื่อภรรยาไม่สามารถทำได้ (-)	.689
9. ฉันมีความสุขที่ได้ทำหน้าที่การเป็นพ่อ (+)	.582
10. ฉันพร้อมที่จะหาเวลาเพื่อพักผ่อนกับครอบครัว (+)	.644
11. ฉันเชื่อว่าพ่อสอนกฎเกณฑ์ของสังคมแก่ลูกจะทำให้ลูกได้เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (+)	.631
12. ฉันพร้อมที่จะประหยัดเงินไว้ให้ลูก เช่น ฝากออมสิน สะสมทรัพย์ เป็นต้น (+)	.645
13. ฉันพร้อมที่จะแสวงหาสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้ลูกถึงแม้ว่าจะต้องเสียเวลาในการทำงาน (+)	.509
Cronbach's Alpha	.875

แบบวัดที่ 7 ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา

คำถาม	Item – Total Correlation
1. ฉันรู้สึกกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูก (-)	.417
2. ฉันรู้สึกกลัวถ้าจะต้องดูแลลูกคนเดียว(-)	.537
3. ฉันรู้สึกกังวลว่าจะเกิดความผิดพลาดเมื่อตนเองเลี้ยงดูลูก(-)	.700
4. ฉันมีความรู้สึกกลัวว่าลูกจะไม่รัก(-)	.789
5. ฉันรู้สึกกังวลว่าจะไม่สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ดีของลูกได้ เช่น การรังแกผู้อื่น การพูดคำหยาบ เป็นต้น(-)	.620
6. ภาระในการเลี้ยงลูกทำให้ฉันลำบากใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน(-)	.719
7. ฉันกลัวว่า จะไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เมื่อลูกดื้อไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม(-)	.564
8. ฉันกลัวว่า ฉันจะเป็นพ่อที่ดีไม่ได้เท่ากับที่ภรรยาและญาติพี่น้องคาดหวัง(-)	.723
9. ฉันรู้สึกหนักใจถ้าหากต้องเป็นหลักในครอบครัว(-)	.721
10. ฉันกลัวว่าจะไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกได้(-)	.706
11. ฉันกังวลเกี่ยวกับอนาคตของลูก(-)	.452
12. ฉันรู้สึกไม่มั่นใจถ้าหากต้องไปไหนกับลูกเพียงสองคน(-)	.616
13. ฉันหมกมุ่นครุ่นคิดเกี่ยวกับเรื่องการเลี้ยงดูลูกจนทำให้นอนไม่หลับ(-)	.481
Cronbach's Alpha	.904

แบบวัดที่ 8 ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว

คำถาม		Item – Total Correlation
1.	ข้อเรียกร้องของสมาชิกในครอบครัวทำให้ข้าพเจ้าไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ (-)	.548
2.	ข้าพเจ้าต้องขอผ่อนผันที่จะทำงานบางอย่างในที่ทำงาน เนื่องจากต้องให้เวลากับครอบครัว(-)	.462
3.	ข้าพเจ้าไม่สามารถทำงานให้เสร็จตามที่ต้องการได้เนื่องจากภาระหน้าที่ที่ต้องทำในครอบครัว(-)	.756
4.	ชีวิตครอบครัวของข้าพเจ้ามีส่วนรบกวนความรับผิดชอบต่องานที่ทำ เช่น การทำงานให้เสร็จในแต่ละวัน การทำงานล่วงเวลา เป็นต้น (-)	.736
5.	ความตึงเครียดอันเกิดจากครอบครัวบั่นทอนความสามารถในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของข้าพเจ้า (-)	.597
6.	ข้าพเจ้าสามารถจัดเวลาให้กับครอบครัวและการทำงานได้อย่างลงตัว (+)	.301
7.	ความรับผิดชอบที่ต้องมีทั้งต่อครอบครัวและการทำงาน ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกขัดแย้ง (-)	.599
8.	ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นการยากที่จะเอาใจใส่ทั้งครอบครัวและการทำงานในเวลาเดียวกัน (-)	.568
Cronbach's Alpha		.831

แบบวัดที่ใช้ในงานวิจัย

ชื่อแบบวัด	ชื่อตัวแปร
1. บทบาทพ่อของฉัน	การแสดงบทบาทการเป็นบิดา
2. คนรอบข้างของฉัน	การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง
3. คู่สมรสของฉัน	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส
4. ความรู้ในการเลี้ยงลูก	ความรู้ในการเลี้ยงดูลูก
5. พ่อของฉัน	ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา
6. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาท	ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
7. ความรู้สึกต่อบทบาทของพ่อ	เจตคติต่อบทบาทบิดา
8. ความขัดแย้งในงาน-ครอบครัว	ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว

เลขที่แบบสอบถาม □□□

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

เรียน ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

ผู้วิจัยมีความยินดีอย่างยิ่ง ที่ท่านกรุณารับตอบแบบสอบถามชุดนี้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามการสังเกตบทบาทการเป็นบิดา โดยให้บิดาเป็นผู้ตอบ ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อบุตร และผู้มีบทบาทหน้าที่บิดา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาบทบาทของบิดาเพื่อให้ผู้เป็นบิดาปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาจากท่านโปรดตอบแบบสอบถามนี้ ด้วยความจริงใจ และตามที่เป็นจริง กรุณาตอบทุกข้อ เพื่อจะสามารถนำข้อมูลที่ท่านให้ไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด ข้อมูลที่ท่านให้ถือเป็นความลับ จะไม่มีการนำไปใช้ในกรณีอื่นใดนอกจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทราบว่าท่านต้องเสียสละเวลาและกำลังความคิดในการตอบครั้งนี้อย่างมาก ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณอย่างยิ่งในความร่วมมือของท่านไว้ ณ โอกาสนี้ หากท่านมีข้อสงสัยประการใดหรือต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม โปรดติดต่อหมายเลขที่ให้ไว้ข้างล่างนี้

ผู้วิจัย นางสาวชไมพร ใจแปง

หลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชา การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินท์ ชูชม

รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ

มือถือ 08-6549-8160 โทร. 07-534-0250 ต่อ 4383 , 4384

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ โทร. 02-258-4482

แบบสอบถามทั่วไป

คำแนะนำในการตอบ

ขอความกรุณาเติมคำในช่องว่างหรือทำเครื่องหมาย ✓ หน้าตัวเลือกที่ตรงกับความเป็นจริงสำหรับผู้ตอบ

1. อายุของท่าน.....ปี.....เดือน (นับถึงวันที่ตอบแบบสอบถาม)
2. ระยะเวลาในการสมรส.....ปี
3. ระดับการศึกษา

☐ 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ 2. ประถมศึกษา
☐ 3. มัธยมศึกษา	☐ 4. อาชีวศึกษา/อนุปริญญา
☐ 5. ปริญญาตรี	☐ 6. สูงกว่าปริญญาตรี
☐ 7. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	
4. ลักษณะงานของท่าน

☐ 1. ทำงานเป็นเวลาแน่นอน (ตั้งแต่เวลา.....ถึง.....ในวัน.....ถึงวัน.....)
☐ 2. ทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน
☐ 3. ทำงานต่างจังหวัด
☐ 4. อื่น ๆ.....
5. รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
6. ประเภทครอบครัวของท่าน

☐ 1. ท่านอยู่กันเฉพาะตัวท่าน ภรรยา และลูก เท่านั้น
☐ 2. มีทั้งตัวท่าน ภรรยา ลูก และญาติของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย
7. จำนวนลูกทั้งหมดคน
8. ผู้ดูแลลูกของท่านส่วนใหญ่ขณะอยู่ที่บ้าน

☐ 1. พ่อ	☐ 2. มารดา
☐ 3. พ่อและมารดา	☐ 4. บุคคลอื่นในครอบครัว ได้แก่.....
☐ 5. อื่น ๆ	

ชุดที่ 1 บทบาทพ่อของฉัน

คำแนะนำในการตอบ ขอให้ท่านอ่านข้อความทีละประโยคให้เข้าใจและพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็น “จริง” หรือ “ไม่จริง” สำหรับท่าน เลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเส้นประเหนือวลี จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้าง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” และ “ไม่จริงที่สุด” ซึ่งตรงกับความคิดเห็นในการปฏิบัติของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว ในแต่ละประโยค กรุณาตอบครบทุกข้อ

ด้านร่างกาย

1. ฉันพาลูกไปรับวัคซีนตามนัดทุกครั้ง

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

2. หากบริเวณที่อยู่อาศัยชำรุด ฉันจะซ่อมแซมบริเวณนั้นทันทีเพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อลูก เช่น ซ่อมแซมพื้นบ้านที่มีรูโหว่ ซ่อมแซมบันได ทำที่กันประตู เป็นต้น

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

3. ฉันไม่ค่อยมีเวลาติดตามการเจริญเติบโตด้านส่วนสูง น้ำหนักของลูก

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

4. ขณะที่อยู่บ้านฉันดูแลให้ลูกได้นอน วันละประมาณ 10-12 ชั่วโมง

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

5. ฉันคอยดูลูกเมื่อลูกเล่นตลอดเวลา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

ด้านจิตใจ

6. ฉันแสดงความรักต่อลูกด้วยการโอบกอด อุ้มชู จับมือ ลูบศีรษะ อย่างสม่ำเสมอ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

7. ฉันเข้าใจพฤติกรรมที่แสดงออกของลูกทุกครั้ง เช่น เมื่อลูกโกรธ ดีใจ เสียใจ เป็นต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

8. ฉันชมเชยลูกทุกครั้งเมื่อลูกทำกิจกรรมได้สำเร็จ เช่น การเก็บของเข้าที่ การสวมใส่เสื้อผ้า เป็นต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

9. ฉันมักทำให้ลูกร้องไห้โดยไม่ได้ตั้งใจ

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

10. ฉันตอบคำถามของลูกทุกครั้งด้วยความเต็มใจเมื่อลูกถามบ่อยๆ

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ด้านสังคม

11. ฉันสอนมารยาทต่างๆ ให้แก่ลูก เช่น การรับประทานอาหาร การฟัง การพูด การไหว้ การขอบคุณ การเข้าคิว เป็นต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

12. ฉันสอนลูกไม่ให้รังแกคนและสัตว์

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

13. ฉันมักจะยกย่อง กล่าวชมลูกเมื่อลูกทำความดี เช่น การแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

14. หลายครั้งที่ฉันไม่ทำตามสัญญาที่พูดไว้กับลูก เช่น การซื้อของเล่นให้ หรือการพาไปเที่ยว เป็นต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

15. ฉันมักพาลูกไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น วันหยุดปีใหม่ วันหยุดสงกรานต์ หรือวันหยุดสุดสัปดาห์ เป็นต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ด้านสติปัญญา

16. ฉันจัดหาอุปกรณ์ที่จูงใจการขีดเขียน เช่น หนังสือ ปากกา ดินสอ ให้แก่ลูก

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

17. ฉันจัดหาของเล่นประเภทภาพต่อง่ายๆ 8-10 ชิ้น หรือบล็อกต่างๆ ให้ลูกเล่น

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

18. ฉันไม่คอยไต่ถามตัวอย่าง หรือเล่าเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อช่วยตอบคำถามเมื่อลูกสงสัย

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

19. ฉันสอนให้ลูกพูดและใช้ภาษาที่ถูกต้อง ชัดเจน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

20. ฉันจัดหาและส่งเสริมให้ลูกได้อ่านหนังสือที่เหมาะสมและมีประโยชน์

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ชุดที่ 2 คนรอบข้างของฉัน

คำแนะนำในการตอบ ขอให้ท่านอ่านข้อความทีละประโยคให้เข้าใจและพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็น “จริง” หรือ “ไม่จริง” สำหรับท่าน เลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเส้นประเหนือวลี จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้าง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” และ “ไม่จริงที่สุด” ซึ่งตรงกับความคิดเห็นในการปฏิบัติของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว ในแต่ละประโยค กรุณาตอบครบทุกข้อ

1. คนในครอบครัวมักไม่เอาใจใส่เมื่อลูกป่วย ($t = 6.07$, $r = .37$)

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

2. คนในครอบครัวมักจะปลอบโยนให้ฉันคลายความกังวลใจเมื่อลูกป่วย ($t = 4.58$, $r = .36$)

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

3. ญาติและฉันมักปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของลูกฉัน ($t = 3.08$, $r = .29$)

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

4. คนในครอบครัวมักเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของลูก ($t = 3.97$, $r = .45$)

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

5. คนในครอบครัวช่วยฉันดูแลให้ลูกรับประทานอาหาร ($t = 5.27$, $r = .47$)

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

6. ฉันสามารถได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในเรื่องการดูแลสุขภาพของลูกจากเพื่อน ($t = 3.44$, $r = .28$)

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

7. ฉันสามารถไหว้วานญาติให้ไปซื้อข้าวของเครื่องใช้/อาหารของลูก เช่น นมผง
($t = 4.97$, $r = .53$)

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

8. ลูกของฉันหายจากการป่วยได้เร็วขึ้น เป็นเพราะคนในครอบครัวช่วยฉันดูแล ($t = 5.45$, $r = .54$)

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

9. ญาติของฉันสามารถเป็นที่พึ่งเกี่ยวกับการดูแลลูกของฉันได้ ($t = 5.20$, $r = .49$)

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

10. คนในครอบครัวสามารถช่วยเหลือฉัน เมื่อฉันไม่สบายใจในการดูแลลูก ($t = 5.50$, $r = .44$)

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

11. เพื่อนและฉันมักปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของลูกฉัน
($t = 6.24$, $r = .47$)

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

12. ฉันเชื่อว่าญาติบางคนสามารถช่วยเหลือฉันได้ยามคับขัน ($t = 4.50$, $r = .31$)

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

ชุดที่ 3 คู่สมรสของฉัน

คำแนะนำในการตอบ ขอให้ท่านอ่านข้อความทีละประโยคให้เข้าใจและพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็น “จริง” หรือ “ไม่จริง” สำหรับท่าน เลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเส้นประเหนือวลี จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้าง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” และ “ไม่จริงที่สุด” ซึ่งตรงกับความคิดเห็นในการปฏิบัติของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว ในแต่ละประโยค กรุณาตอบครบทุกข้อ

1. ภรรยาเป็นต้นเหตุให้ฉันเกิดความทุกข์ร้อน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

2. ภรรยาและฉันมีความคิดเห็นขัดแย้งกันหลายเรื่อง

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

3. ฉันสามารถพึ่งพาภรรยาได้

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

4. ฉันไม่ได้พบหน้าและพูดคุยกับภรรยามากนัก

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

5. ฉันมักหลีกเลี่ยงไม่ยากพบหน้าเขา

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

6. ภรรยาให้กำลังใจฉันเสมอ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

7. ฉันมีเรื่องกลุ้มใจหลายครั้ง เพราะภรรยาเป็นต้นเหตุ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด

8. ฉันต้องเสียใจ เพราะเขาบ่อยครั้ง

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

9. ฉันมีความสุขในครอบครัว

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

10. ภรรยาและฉันเอาใจใส่ทุกข์สุขของกันและกัน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

11. เขาพูดปลอบใจฉัน เมื่อฉันมีเรื่องกลุ้มใจ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

12. ถ้าหากมีวิกฤติการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นกับฉัน ภรรยาจะเป็นผู้ช่วยเหลือฉันอย่างเต็มกำลังความสามารถ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

13. ภรรยาของฉันเป็นคนที่ดี ทั้งในเรื่องครอบครัวและเรื่องอาชีพ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

14. ฉันฟังเรื่องเงินจากภรรยาไม่ได้

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

15. ภรรยา มักหาเรื่องทะเลาะกับฉันบ่อยๆ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงที่สุด
------------	------	--------------	-----------------	---------	---------------

ชุดที่ 4 ความรู้ในการเลี้ยงลูก

คำแนะนำในการตอบ ขอให้ท่านอ่านข้อความทีละประโยค แล้วพิจารณาเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน □ 2 แห่ง แห่งแรกหน้าคำตอบ ถูก หรือ ผิด แห่งที่สองคำตอบที่ท่านตอบ แล้วนั้นท่านมีความรู้สึกมั่นใจเพียงใด โปรดเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “มั่นใจมาก” “มั่นใจน้อย” “ไม่มั่นใจ” ในช่องใดช่องหนึ่งเพียงช่องเดียว

ตัวอย่างวิธีการตอบ

ก. หมูออกลูกเป็นตัว

.....✓.....		มั่นใจในคำตอบ			✓.....
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

1. อารมณ์ของเด็กวัย 2-5 ปี มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงได้ง่าย โกรธหรือร้องไห้อยู่ แต่ก็สามารถหัวเราะได้ทันที

.....		มั่นใจในคำตอบ			
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

2. พ่อควรบอกเหตุผลกับลูกว่า ทำไมตนจึงให้รางวัลหรือลงโทษลูก

.....		มั่นใจในคำตอบ			
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

3. เด็กในวัย 2-5 ปี ชอบการค้นคว้า ทดลอง อยากลองทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

.....		มั่นใจในคำตอบ			
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

4. เด็กในวัย 2-5 ปี ชอบเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในครอบครัว เช่น การแต่งกาย การพูด เป็นต้น

.....		มั่นใจในคำตอบ			
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

5. เมื่อลูกชักห้ามเอานิ้วใส่ปากควรจับหน้าต๊ะแคงเพื่อไม่ให้สำลักสิ่งของที่อยู่ในปาก

.....		มั่นใจในคำตอบ			
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

6.ความอยากรู้อยากลองของเด็กทำให้เด็กรู้จักสิ่งต่างๆรอบตัวมากขึ้น

.....		มั่นใจในคำตอบ			
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

7.พ่อแม่ไม่ควรกอดหรือสัมผัสลูกอย่างอ่อนโยนบ่อยๆ เพราะจะทำให้ลูกกลายเป็นคนอ่อนแอ

.....		มั่นใจในคำตอบ			
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

8.การลงโทษลูกเมื่อทำผิด เช่น การตีแรงๆ ชู่ หรือตวาด เป็นวิธีการที่เหมาะสม

.....		มั่นใจในคำตอบ			
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

9.การชมเชยเมื่อลูกทำความดี เช่น รับประทานผัก ผลไม้ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง

.....		มั่นใจในคำตอบ			
ถูก	ผิด		น้อย	ปานกลาง	มาก

ชุดที่ 5 พ่อของฉัน

คำแนะนำในการตอบ ขอให้ท่านอ่านข้อความทีละประโยคให้เข้าใจแล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็น “จริง” หรือ “ไม่จริง” สำหรับท่าน เลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเส้นประเหนือวลี จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้าง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” และ “ไม่จริงที่สุด” ซึ่งตรงกับความคิดเห็นในการปฏิบัติของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว ในแต่ละประโยค กรุณาตอบครบทุกข้อ

1. พ่อไม่ค่อยมีเวลาหรืออยู่ใกล้ชิดกับฉันมากนัก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

2. พ่อสอนให้ฉันรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

3. น้อยครั้งที่พ่อแสดงความรักต่อฉัน เช่น แสดงความสนใจ เอาใจใส่ โอบกอด จูบ ลูบหัว

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

4. พ่อเคยทำโทษฉันอย่างรุนแรง เช่น ตะบอง ตี

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

5. พ่อสอนฉันเรื่องการให้เกียรติผู้อื่นทุกวัย

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

7. พ่อส่งเสริมให้ฉันได้เรียนสูงๆโดย ให้เงินเพื่อนำไปใช้จ่ายในด้านการเรียน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

8. พ่อมักจะออกไปช่วยเหลือเพื่อนบ้านเมื่อได้รับความเดือดร้อน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ชุดที่ 6 ความรู้สึกต่อบทบาทการเป็นพ่อ

คำแนะนำในการตอบ ขอให้ท่านอ่านข้อความที่ละประโยคให้เข้าใจ แล้วพิจารณาเลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเส้นประเหนือวลี จาก “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” “เห็นด้วย” “เฉยๆ” “ไม่เห็นด้วย” และ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” โดยเลือกข้อที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว ในแต่ละประโยค กรุณาตอบครบทุกข้อ

1. ฉันคิดว่าพ่อไม่จำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของลูกเท่ากับแม่

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2. ฉันพร้อมที่จะหารายได้เพิ่มขึ้นเมื่อลูกโตขึ้น

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. ฉันเห็นว่าการพูดคุยหยอกล้อกับลูกจะทำให้ลูกไม่เคารพพ่อ

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. ฉันเชื่อว่าการมีพ่ออยู่ในครอบครัวทำให้ครอบครัวนั้นมีฐานะมั่นคง

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

5. การพาลูกไปตรวจสุขภาพเป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

6. ฉันพร้อมที่จะทำหน้าที่แทน เมื่อภรรยาไม่สามารถดูแลลูกได้

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

8. ฉันรู้สึกเบื่อหน่ายกับการดูแลลูก เมื่อภรรยาไม่สามารถดูแลลูกได้

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

9. ฉันมีความสุขที่ได้ทำหน้าที่การเป็นพ่อ

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

10. ฉันพร้อมที่จะหาเวลาเพื่อพักผ่อนกับครอบครัว

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

12. ฉันเชื่อว่าการสอนกฎเกณฑ์ของสังคมแก่ลูกจะทำให้ลูกได้เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

13. ฉันพร้อมที่จะประหยัดเงินไว้ให้ลูก เช่น ฝากออมสิน สะสมทรัพย์

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

14. ฉันพร้อมที่จะแสวงหาสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้ลูกถึงแม้ว่าจะต้องเสียเวลาในการทำงาน

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ด้าน	ข้อบวก	ข้อลบ	รวม (ข้อ)
1. ความรู้สึกเชิงประเมินค่า	3,5,6,12	1,4	6
2. ความพอใจ/ชอบ	10	7,9	3
3. ความพร้อมกระทำ	2,8,11,13,14	-	5
รวม (ข้อ)	10	4	14

ชุดที่ 7 ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทพ่อ

คำแนะนำในการตอบ ขอให้ท่านอ่านข้อความที่ละประโยคให้เข้าใจและพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็น “จริง” หรือ “ไม่จริง” สำหรับท่าน เลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเส้นประเหนือวลี จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้าง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” และ “ไม่จริงที่สุด” ซึ่งตรงกับความคิดเห็นในการปฏิบัติของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว ในแต่ละประโยค กรุณาตอบครบทุกข้อ

1. ฉันรู้สึกไม่สบายใจทุกครั้งเมื่อนึกถึงสุขภาพของลูก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

2. ฉันรู้สึกกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

3. ฉันรู้สึกกลัวถ้าจะต้องดูแลลูกคนเดียว

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

4. ฉันรู้สึกกังวลว่าจะเกิดความผิดพลาดเมื่อตนเองเลี้ยงดูลูก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

5. ฉันมีความรู้สึกกลัวว่าลูกจะไม่รัก

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

6. ฉันรู้สึกกังวลว่าจะไม่สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ดีของลูกได้ เช่น การรังแกผู้อื่น การพูดคำหยาบ เป็นต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

7. ภาระในการเลี้ยงลูกทำให้ฉันลำบากใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ชุดที่ 8 ความขัดแย้งในครอบครัว-งาน

คำแนะนำในการตอบ ขอให้ท่านอ่านข้อความที่ละประโยคให้เข้าใจและพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็น “จริง” หรือ “ไม่จริง” สำหรับท่าน เลือกทำเครื่องหมาย ✓ ลงบนเส้นประเหนือวลี จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้าง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” และ “ไม่จริงที่สุด” ซึ่งตรงกับความคิดเห็นในการปฏิบัติของท่านมากที่สุด เพียงข้อเดียว ในแต่ละประโยค กรุณาตอบครบทุกข้อ

1. ข้อเรียกร้องของสมาชิกในครอบครัวทำให้ฉันไม่สามารถทำงานได้เต็มที่

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

2. ฉันต้องขอผัดผ่อนที่จะทำงานบางอย่างในที่ทำงาน เนื่องจากต้องให้เวลากับครอบครัว

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

3. ฉันไม่สามารถทำงานให้เสร็จตามที่ต้องการได้เนื่องจากภาระหน้าที่ที่ต้องทำในครอบครัว

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

4. ชีวิตครอบครัวของฉันมีส่วนรบกวนความรับผิดชอบต่องานที่ทำ เช่น การทำงานให้เสร็จในแต่ละวัน การทำงานล่วงเวลา เป็นต้น

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

5. ความตึงเครียดอันเกิดจากครอบครัวนั้นทอนความสามารถในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของฉัน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

6. ฉันสามารถจัดเวลาให้กับครอบครัวและการทำงานได้อย่างลงตัว

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

7. ความรับผิดชอบที่ต้องมีทั้งต่อครอบครัวและการทำงาน ทำให้ฉันเกิดความรู้สึกขัดแย้ง

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

8. ฉันคิดว่าเป็นการยากที่จะเอาใจใส่ทั้งครอบครัวและการทำงานในเวลาเดียวกัน

.....
 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงที่สุด

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
พิจารณาตามระดับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ระดับความวิตกกังวลในการ
แสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา แตกต่างกันในกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	แสดงค่าเอฟ							ร้อยละ ทำนาย
		การ สนับสนุน ทางสังคม ก	ความ วิตก กังวล ข	อายุ ค	กxข	กxค	ขxค	กxขค	
ระยะเวลา การสมรสน้อย	190	50.12***	<1	4.14**	<1	1.69	<1	4.20**	32.4
ระยะเวลา การสมรสมาก	93	13.24***	<1	<1	1.36	<1	1.51	1.23	38.9
จำนวนบุตร น้อย	206	65.07***	<1	6.29**	<1	4.17*	1.06	5.31**	37.4
จำนวนบุตร มาก	77	9.886**	<1	<1	<1	<1	1.39	<1	28.8
ครอบครัวเดี่ยว	142	44.93***	2.09	<1	<1	2.78	1.08	1.09	39.6
ครอบครัวขยาย	141	31.16***	1.48	4.54*	1.93	1.40	<1	4.75*	31.4
ทำงานเป็น เวลาแน่นอน	101	23.70***	<1	<1	<1	3.24	2.65	2.76	42.0
ทำงานไม่เป็น เวลาแน่นอน	156	47.98***	<1	5.52*	1.53	1.98	1.46	4.32*	34.6
การศึกษาน้อย	139	17.31***	<1	2.09	<1	<1	<1	<1	31.5
การศึกษามาก	144	33.26***	<1	<1	1.59	7.52**	4.99**	5.82**	39.2
มารดาดูแล บุตรส่วนใหญ่	114	21.57***	<1	<1	<1	<1	2.15	<1	39.4
บิดาและมารดา ดูแลบุตรส่วน ใหญ่	111	31.21***	1.23	<1	1.92	4.30*	2.79	3.17*	44.4
บุคคลอื่นใน ครอบครัวดูแล บุตรส่วนใหญ่	45	11.82**	<1	1.66	5.74**	<1	10.18**	<1	49.6
รายได้ต่ำ	164	36.35***	<1	8.40**	1.73	1.94	<1	3.20*	28.0
รายได้สูง	119	57.59***	<1	<1	<1	2.85	2.50	5.11*	48.0

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ตาราง 15 ค่าของคะแนนการแสดงผลการเป็นบิดาตามระดับของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบเดียวพิจารณาตามระดับการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ระดับความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา แตกต่างกันในกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย	
		การแสดงผลการเป็นบิดา	
รวม	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 98.70	น้อย = 88.00
ระยะเวลาการสมรสน้อย	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 98.83	น้อย = 88.07
ระยะเวลาการสมรสมาก	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 96.63	น้อย = 87.22
จำนวนบุตรน้อย	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 98.44	น้อย = 87.59
	อายุ	มาก = 91.33	น้อย = 94.70
จำนวนบุตรมาก	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 97.59	น้อย = 88.13
ครอบครัวเดี่ยว	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 100.09	น้อย = 88.09
ครอบครัวขยาย	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 98.21	น้อย = 87.97
	อายุ	มาก = 91.13	น้อย = 95.05
ทำงานเป็นเวลาแน่นอน	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 98.03	น้อย = 89.60
ทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 100.171	น้อย = 86.911
	อายุ	มาก = 91.29	น้อย = 95.79
การศึกษาน้อย	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 96.42	น้อย = 87.02
ศึกษามาก	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 99.58	น้อย = 90.02
มารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 98.82	น้อย = 85.84
บิดาและมารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 98.70	น้อย = 89.43
บุคคลอื่นในครอบครัวดูแลบุตรส่วนใหญ่	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 98.51	น้อย = 87.98
รายได้ต่ำ	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 97.53	น้อย = 88.54
	อายุ	มาก = 91.47	น้อย = 94.59
รายได้สูง	การสนับสนุนทางสังคมฯ	มาก = 99.76	น้อย = 86.67

ตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้างความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสน้อย

การสนับสนุนทางสังคม	ความวิตกกังวล	อายุ	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	(222)	(132)	(121)	(111)	(131)	(112)	(211)
							97.71	89.91	89.71	89.17	87.00	86.62	77.55
มาก	กลาง	น้อย	(221)	42	100.55	7.84	2.84	10.64*	10.84*	11.38*	13.55*	13.93*	23.00*
มาก	กลาง	มาก	(222)	12	97.71	6.75	-	7.80	8.00	8.54	10.71*	11.09*	20.16*
น้อย	มาก	มาก	(132)	11	89.91	5.01	-	-	0.20	0.74	2.91	3.29	2.36
น้อย	กลาง	น้อย	(121)	28	89.71	8.24	-	-	-	0.54	2.71	3.09	2.16
น้อย	น้อย	น้อย	(111)	12	89.17	6.75	-	-	-	-	2.17	2.55	1.62
น้อย	มาก	น้อย	(131)	16	87.00	7.94	-	-	-	-	-	0.38	0.45
น้อย	น้อย	มาก	(112)	13	86.62	14.79	-	-	-	-	-	-	0.07
มาก	น้อย	น้อย	(211)	22	77.55	7.17	-	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 17 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย

การสนับสนุนทางสังคม	ความวิตกกังวล	อายุ	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	(222)	(211)	(111)	(132)	(121)	(122)	(131)	(112)
							98.91	97.45	90.00	89.78	87.60	87.58	86.14	84.46
มาก	กลาง	น้อย	(221)	36	101.03	8.10	2.12	3.58	11.03*	11.25*	13.43*	13.45*	14.89*	16.57*
มาก	กลาง	มาก	(222)	33	98.91	7.79	-	1.46	8.91	9.13*	11.31*	11.33*	12.77*	14.45*
มาก	น้อย	น้อย	(211)	20	97.45	7.10	-	-	7.45	7.67	9.85*	9.87*	11.31*	12.99*
น้อย	น้อย	น้อย	(111)	12	90.00	4.18	-	-	-	0.22	2.40	2.42	3.86	5.54
น้อย	มาก	มาก	(132)	32	89.78	8.27	-	-	-	-	2.18	2.20	3.64	5.32
น้อย	กลาง	น้อย	(121)	26	87.60	9.71	-	-	-	-	-	0.02	1.46	3.14
น้อย	กลาง	มาก	(122)	10	87.58	6.89	-	-	-	-	-	-	1.44	3.12
น้อย	มาก	น้อย	(131)	14	86.14	6.79	-	-	-	-	-	-	-	1.68
น้อย	น้อย	มาก	(112)	13	84.46	10.89	-	-	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 18 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง
ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย

การสนับสนุน	ความวิตก						(222)	(211)	(132)	(121)	(131)
ทางสังคม	กังวล	อายุ	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	96.69	95.06	90.87	87.00	86.82
มาก	กลาง	น้อย	(221)	28	99.36	8.92	2.67	4.30	8.49	12.36*	12.54*
มาก	กลาง	มาก	(222)	16	96.69	6.49	-	1.63	5.82	9.69	9.87
มาก	น้อย	น้อย	(211)	17	95.06	5.37	-	-	4.19	8.06	8.24
น้อย	มาก	มาก	(132)	15	90.87	7.64	-	-	-	3.87	4.05
น้อย	กลาง	น้อย	(121)	19	87.00	10.36	-	-	-	-	0.18
น้อย	มาก	น้อย	(131)	11	86.82	8.24	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 19 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีลักษณะการทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน

การสนับสนุนทางสังคม	ความวิตกกังวล	อายุ	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	(222)	(111)	(121)	(112)	(132)	(131)	(122)
							99.35	90.30	88.04	87.61	87.31	85.10	83.10
มาก	กลาง	น้อย	(221)	25	100.80	8.35	1.45	10.50	12.76*	13.19*	13.49*	15.70*	17.70*
มาก	กลาง	มาก	(222)	20	99.35	6.11	-	9.05	11.31	11.74*	12.04	14.25*	16.25*
น้อย	น้อย	น้อย	(111)	10	90.30	6.53	-	-	2.26	2.69	2.99	5.20	7.20
น้อย	กลาง	น้อย	(121)	24	88.04	10.19	-	-	-	0.43	0.73	2.94	4.94
น้อย	น้อย	มาก	(112)	18	87.61	14.40	-	-	-	-	0.30	2.51	4.51
น้อย	มาก	มาก	(132)	16	87.31	10.52	-	-	-	-	-	2.21	4.21
น้อย	มาก	น้อย	(131)	10	85.10	7.58	-	-	-	-	-	-	2.00
น้อย	กลาง	มาก	(122)	10	83.10	10.27	-	-	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 20 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง
ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษามาก

การสนับสนุน	ความวิตก						(221)	(211)	(132)	(131)	(121)
ทางสังคม	กังวล	อายุ	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	100.35	94.20	91.95	85.92	85.71
มาก	กลาง	มาก	(222)	24	101.08	7.06	0.73	6.88	9.13	15.16*	15.37*
มาก	กลาง	น้อย	(221)	23	100.35	8.59	-	6.15	8.40	14.43*	14.64*
มาก	น้อย	น้อย	(211)	10	94.20	6.10	-	-	2.25	8.28	8.49
น้อย	มาก	มาก	(132)	22	91.95	6.48	-	-	-	6.03	6.24
น้อย	มาก	น้อย	(131)	12	85.92	5.26	-	-	-	-	0.21
น้อย	กลาง	น้อย	(121)	17	85.71	11.01	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 21 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการ
สนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และอายุของบิดาในกลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย

						(22)	(12)	(11)
การสนับสนุนทางสังคม						96.63	88.13	87.75
สังคม	อายุ	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D			
มาก	น้อย	(21)	61	100.26	8.00	3.63*	12.13*	12.51*
มาก	มาก	(22)	38	96.63	8.01	-	8.5*	8.88*
น้อย	มาก	(12)	55	88.13	8.86	-	-	0.38
น้อย	น้อย	(11)	52	87.75	7.98	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 22 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการ
สนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาสูง

การสนับสนุนทางสังคม						(22)	(12)	(11)
สังคม	อายุ	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	99.13	92.53	86.56
มาก	น้อย	(21)	38	99.63	8.52	-0.50	6.60*	12.57*
มาก	มาก	(22)	40	99.13	8.91	-	7.10*	13.07*
น้อย	มาก	(12)	32	92.53	6.21	-	-	5.97*
น้อย	น้อย	(11)	34	86.56	8.47	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 23 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามการ
สนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง และอายุของบิดาในกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดา

การสนับสนุน						(22)	(12)	(11)
ทางสังคม	อายุ	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	98.59	90.68	86.64
มาก	น้อย	(21)	25	99.20	5.74	0.61	8.52*	12.56*
มาก	มาก	(22)	27	98.59	10.11	-	7.91*	11.95*
น้อย	มาก	(12)	31	90.68	5.69	-	-	4.04*
น้อย	น้อย	(11)	28	86.64	8.17	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 24 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตาม
ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา และอายุของบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษามาก

ความวิตก						(12)	(21)	(11)	(31)	(32)
กังวล	อายุ	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	99.31	94.13	93.13	92.18	91.57
ปานกลาง	มาก	(22)	29	99.59	7.70	0.28	5.46*	6.46*	7.41*	8.02*
น้อย	มาก	(12)	13	99.31	9.06	-	5.18	6.18*	7.13*	7.74*
ปานกลาง	น้อย	(21)	40	94.13	12.05	-	-	1.00	1.95	2.56
น้อย	น้อย	(11)	15	93.13	5.11	-	-	-	0.95	1.56
มาก	น้อย	(31)	17	92.18	11.31	-	-	-	-	0.61
มาก	มาก	(32)	30	91.57	6.74	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 25 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
พิจารณาตามระดับความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลใน
การแสดงบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มย่อย

		แสดงค่าเอฟ							
กลุ่ม	จำนวน	ความสัมพันธ์ ที่ดีกับคู่ สมรส	ความรู้ใน การเลี้ยงดู บุตร	ความ วิตก กังวล	กxข	กxค	ขxค	กxขxค	ร้อยละ ทำนาย
		ก	ข	ค					
อายุน้อย	126	14.43***	2.84	<1	1.02	<1	<1	<1	23.6
อายุมาก	130	21.15***	8.24**	1.65	<1	3.85*	<1	2.83	38.8
ระยะเวลา การสมรสน้อย	163	29.77***	7.07**	3.82*	<1	1.13	1.81	<1	29.6
ระยะเวลา การสมรสมาก	93	12.34**	10.46**	<1	2.30	4.18*	1.75	2.29	37.9
จำนวนบุตร น้อย	184	21.46***	15.08***	3.06*	<1	<1	<1	2.08	31.4
จำนวนบุตร มาก	72	9.33**	<1	<1	<1	<1	2.49	2.43	34.6
ครอบครัวเดี่ยว	128	12.44**	7.51**	3.55*	<1	3.70*	<1	1.59	32.5
ครอบครัวขยาย	128	21.48***	2.03	1.11	<1	<1	<1	<1	27.5
ทำงานเป็น เวลาแน่นอน	87	4.68*	4.63*	1.13	<1	4.22*	<1	<1	32.6
ทำงานไม่เป็น เวลาแน่นอน	147	28.57***	7.44**	4.51*	1.72	1.40	<1	3.03	31.7
การศึกษาน้อย	125	14.37***	2.85	2.44	<1	1.63	<1	1.04	31.4
การศึกษามาก	131	8.44**	7.95**	<1	<1	<1	1.21	<1	27.7
มารดาดูแล บุตรส่วนใหญ่	101	12.25**	1.34	6.11**	<1	3.62*	<1	1.59	35.9
บิดาและ มารดาดูแล บุตรส่วนใหญ่	103	3.32	12.68**	2.05	<1	1.26	3.40*	<1	37.2
บุคคลอื่นใน ครอบครัวดูแล บุตรส่วนใหญ่	42	5.79*	<1	1.218	<1	<1	3.22	<1	54.3
รายได้ต่ำ	144	17.18**	<1	4.02*	<1	2.77	<1	<1	25.0
รายได้สูง	112	12.35**	16.93**	1.40	<1	1.86	1.02	3.76*	40.2

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ตาราง 26 ค่าของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ตามระดับของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบ
เดี่ยวพิจารณาตามระดับประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดาจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดู
บุตรมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกัน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย	
		การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	
รวม	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 96.09	น้อย = 87.18
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 94.11	น้อย = 89.16
อายุน้อย	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 96.97	น้อย = 88.16
อายุมาก	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 95.92	น้อย = 85.69
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 94.00	น้อย = 87.61
ระยะเวลาการสมรสน้อย	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 97.15	น้อย = 87.52
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 94.69	น้อย = 89.99
	ความวิตกกังวล	มาก = 89.47	กลาง= 94.49 น้อย = 93.05
ระยะเวลาการสมรสมาก	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 93.29	น้อย = 83.31
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 92.90	น้อย = 83.71
จำนวนบุตรน้อย	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 95.99	น้อย = 88.42
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 95.38	น้อย = 89.03
	ความวิตกกังวล	มาก = 89.90	กลาง=94.36 น้อย = 92.35
จำนวนบุตรมาก	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 96.42	น้อย = 84.80
ครอบครัวเดี่ยว	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 93.75	น้อย = 87.75
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 90.71	น้อย = 89.56
	ความวิตกกังวล	มาก = 88.10	กลาง=92.44 น้อย = 89.20
ครอบครัวขยาย	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 97.41	น้อย = 87.56
ทำงานเป็นเวลาแน่นอน	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 95.64	น้อย = 90.77
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 95.63	น้อย = 90.78
ทำงานไม่เป็นเวลา แน่นอน	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 98.10	น้อย = 85.43
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 95.00	น้อย = 88.53
	ความวิตกกังวล	มาก = 87.27	กลาง=95.18 น้อย = 92.84
การศึกษาน้อย	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 94.20	น้อย = 85.21
การศึกษามาก	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 97.49	น้อย = 91.18

ตาราง 26 (ต่อ)

กลุ่ม	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย	
		การแสดงผลบัพทนาการเป็นบิดา	
การศึกษามาก	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 97.39	น้อย = 91.27
มารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 94.37	น้อย = 85.27
	ความวิตกกังวล	มาก = 85.97	กลาง=94.128 น้อย =89.36
บิดาและมารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 96.64	น้อย = 89.17
บุคคลอื่นในครอบครัวดูแลบุตรส่วนใหญ่	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 98.46	น้อย = 85.50
รายได้ต่ำ	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 95.50	น้อย = 85.64
	ความวิตกกังวล	มาก =86.45	กลาง=92.67 น้อย = 92.58
รายได้สูง	ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	มาก = 95.85	น้อย = 88.94
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 96.44	น้อย = 88.35

ตาราง 27 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงผลบัพทนาการเป็นบิดา พิจารณาตามความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงผลบัพทนาการเป็นบิดา ในกลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาในการสมรสมาก

ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	ความวิตกกังวล	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	(21)	(13)	(12)
						96.00	89.48	84.82
มาก	ปานกลาง	(22)	25	97.96	9.15	1.96	8.48*	13.14*
มาก	น้อย	(21)	17	96.00	7.51	-	6.52	11.18*
น้อย	มาก	(13)	33	89.48	8.77	-	-	4.66
น้อย	ปานกลาง	(12)	11	84.82	11.77	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 28 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตาม
ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ในกลุ่มบิดาที่อาศัย
อยู่ในครอบครัวเดี่ยว

ความสัมพันธ์ ที่ดีกับคู่สมรส	ความวิตก กังวล	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	(21) 96.00	(13) 89.91	(12) 87.09
มาก	ปานกลาง	(22)	26	96.42	8.08	0.42	6.51	9.33*
มาก	น้อย	(21)	17	96.00	7.95	-	6.09	8.91
น้อย	มาก	(13)	11	89.91	7.83	-	-	2.82
น้อย	ปานกลาง	(12)	11	87.09	12.36	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 29 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตาม
ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ในกลุ่มบิดาที่ทำงาน
เป็นเวลาแน่นอน

ความสัมพันธ์ ที่ดีกับคู่สมรส	ความวิตก กังวล	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	(21) 96.33	(13) 91.82	(12) 90.64
มาก	ปานกลาง	(22)	21	101.05	9.56	4.72	9.23*	10.41*
มาก	น้อย	(21)	18	96.33	7.07	-	4.51	5.69
น้อย	มาก	(13)	28	91.82	7.11	-	-	1.18
น้อย	ปานกลาง	(12)	11	90.64	8.87	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 30 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ในกลุ่มบิดาที่มารดาผู้ดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่

ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	ความวิตกกังวล		n	$\bar{X}$	S.D	(21)	(13)	(12)
	กังวล	รหัส				95.10	90.11	88.65
มาก	ปานกลาง	(22)	30	99.53	8.97	4.43	9.42*	10.88*
มาก	น้อย	(21)	20	95.10	8.47	-	4.99	6.45
น้อย	มาก	(13)	19	90.11	7.12	-	-	1.46
น้อย	ปานกลาง	(12)	20	88.65	9.94	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 31 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตามความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร และความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา ในกลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่

ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	ความวิตกกังวล		n	$\bar{X}$	S.D	(21)	(23)	(12)	(13)
	กังวล	รหัส				99.87	92.05	88.12	86.79
มาก	ปานกลาง	(22)	30	99.87	8.47	1.87	7.82	11.75*	13.08*
มาก	น้อย	(21)	11	98.00	7.76	-	5.95	9.88*	11.21*
มาก	มาก	(23)	22	92.05	8.07	-	-	3.93	5.26
น้อย	ปานกลาง	(12)	17	88.12	7.55	-	-	-	1.33
น้อย	มาก	(13)	14	86.79	6.54	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 32 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
พิจารณาตามระดับความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจาก
บุคคลรอบข้าง และเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกันในกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	แสดงค่าเอฟ							ร้อยละ ทำนาย
		ความ ขัดแย้งใน บทบาท	การ สนับสนุน ทางสังคม	เจตคติที่ดี ต่อบทบาท	กxช	กxค	ชxค	กxชxค	
ก	ข	ค	กxช	กxค	ชxค	กxชxค			
อายุน้อย	144	5.00***	58.67***	<1	<1	3.31	<1	<1	38.4
อายุมาก	135	<1	21.18***	9.59***	<1	3.27	<1	2.35	33.0
ระยะเวลา	186	1.73	50.21***	2.82	<1	3.36	<1	1.98	31.0
การสมรส									
น้อย									
ระยะเวลา	93	<1	14.46***	3.84	1.26	<1	<1	<1	32.2
การสมรส									
มาก									
จำนวนบุตร	203	1.08	62.39***	3.02	<1	<1	1.34	3.45	33.7
น้อย									
จำนวนบุตร	76	1.87	8.57**	2.54	<1	5.76*	2.77	<1	35.1
มาก									
ครอบครัวเดี่ยว	142	1.36	30.46***	5.83*	<1	5.36*	<1	1.43	39.8
ครอบครัวขยาย	137	2.09	34.48***	1.32	<1	1.01	<1	1.82	26.4
ทำงานเป็น	99	<1	21.75***	1.64	<1	<1	<1	1.48	32.1
เวลาแน่นอน									
ทำงานไม่เป็น	154	4.31*	40.13***	4.82*	<1	3.90	<1	<1	34.2
เวลาแน่นอน									
การศึกษา									
น้อย	137	1.08	28.62***	2.98	<1	1.48	<1	1.69	33.8
การศึกษา	142	<1	17.97***	2.24	<1	2.30	<1	<1	28.5
มาก									
มารดาดูแล	113	1.90	23.52***	3.58	<1	3.24	<1	<1	37.0
บุตรส่วนใหญ่									
บิดาและ	111	<1	31.37***	2.09	2.08	4.62*	1.42	<1	36.2
มารดาดูแล									
บุตรส่วนใหญ่									
รายได้ต่ำ	162	<1	32.52***	2.35	<1	1.85	<1	2.74	26.1
รายได้สูง	117	2.16	35.78***	3.30	<1	2.91	<1	1.31	41.6

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ตาราง 33 ค่าของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ตามระดับของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบ
เดียวพิจารณาตามระดับความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม
จากบุคคลรอบข้างและมีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกัน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย	
		การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	
รวม	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 98.18	น้อย = 86.38
อายุน้อย	ความขัดแย้งในบทบาท	มาก = 91.33	น้อย = 95.33
	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 100.19	น้อย = 86.47
อายุมาก	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 96.86	น้อย = 86.45
	เจตคติที่ดีต่อบทบาท	มาก = 95.16	น้อย = 88.15
ระยะเวลาการสมรสน้อย	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 98.72	น้อย = 86.37
ระยะเวลาการสมรสมาก	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 96.50	น้อย = 86.4
จำนวนบุตรน้อย	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 96.50	น้อย = 86.48
จำนวนบุตรมาก	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 96.25	น้อย = 86.66
ครอบครัวเดี่ยว	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 98.46	น้อย = 84.72
	เจตคติที่ดีต่อบทบาท	มาก = 94.60	น้อย = 88.58
ครอบครัวขยาย	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 97.78	น้อย = 86.72
ทำงานเป็นเวลาแน่นอน	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 97.96	น้อย = 88.09
ทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน	ความขัดแย้งในบทบาท	มาก = 92.99	น้อย = 93.06
	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 98.36	น้อย = 85.24
	เจตคติที่ดีต่อบทบาท	มาก = 94.38	น้อย = 91.67
การศึกษาน้อย	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 98.29	น้อย = 84.94
การศึกษามาก	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 88.02	น้อย = 97.73
มารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 98.30	น้อย = 85.59
บิดาและมารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 97.82	น้อย = 87.27
รายได้ต่ำ	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 98.72	น้อย = 86.37
รายได้สูง	การสนับสนุนทางสังคม	มาก = 98.02	น้อย = 85.91

ตาราง 34 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา
พิจารณาตามระดับประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร มีเจตคติที่ดี
ต่อบทบาทบิดาแตกต่างกัน ในกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	แสดงค่าเอฟ							ร้อยละทำนาย
		ประสบการณ์การเลี้ยงดู	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	เจตคติที่ดีต่อบทบาท					
					ก	ข	ค	กxข	
อายุน้อย	128	<1	4.91*	<1	<1	<1	<1	<1	8.0
อายุมาก	129	1.90	4.15*	8.30**	<1	<1	<1	<1	24.9
ระยะเวลาการสมรส	166	<1	14.96***	6.80*	<1	<1	2.37	1.80	15.5
ระยะเวลาการสมรส	91	1.55	2.01	1.32	<1	<1	3.39	<1	22.5
จำนวนบุตรน้อย	189	<1	14.36***	6.80*	1.36	<1	<1	<1	17.4
จำนวนบุตรมาก	68	<1	2.19	2.72	<1	<1	<1	<1	18.6
ครอบครัวเดี่ยว	129	2.46	7.47**	2.00	<1	<1	<1	<1	21.4
ครอบครัวขยาย	128	<1	2.20	3.37	<1	<1	<1	<1	8.6
ทำงานเป็นเวลาแน่นอน	89	4.59*	3.60	1.46	<1	3.48	<1	<1	26.9
ทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน	145	<1	2.29	6.69	1.40	<1	<1	<1	13.6
ทำงานดจว.	21	<1	4.98*	<1	<1	<1	<1	<1	34.6
การศึกษาน้อย	127	<1	2.73	8.91**	<1	<1	<1	<1	13.9
การศึกษามาก	130	1.27	8.44**	<1	<1	<1	<1	<1	20.0
มารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	100	<1	<1	5.30*	<1	<1	<1	<1	13.1
บิดาและมารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	105	<1	27.18***	4.62*	1.49	<1	<1	<1	29.4
รายได้ต่ำ	145	<1	2.14	8.57**	<1	<1	<1	<1	10.8
รายได้สูง	112	4.12*	12.29**	1.46	<1	1.33	<1	<1	27.7

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ตาราง 35 ค่าของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา ตามระดับของตัวแปรอิสระที่ส่งผลแบบ
เดี่ยวพิจารณาตามระดับประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร
มีเจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดาแตกต่างกัน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ตัวแปรอิสระ	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย	
		การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	
รวม	เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	มาก = 94.90	น้อย = 89.66
อายุน้อย	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 96.217	น้อย = 90.292
อายุมาก	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 94.245	น้อย = 89.256
	เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	มาก = 95.279	น้อย = 88.223
ระยะเวลาการสมรสน้อย	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 96.60	น้อย = 88.62
	เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	มาก = 95.30	น้อย = 89.92
จำนวนบุตรน้อย	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 96.34	น้อย = 89.56
	เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	มาก = 95.28	น้อย = 90.61
ครอบครัวเดี่ยว	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 95.32	น้อย = 87.44
ทำงานเป็นเวลาแน่นอน	ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดู	มาก = 95.25	น้อย = 90.37
ทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน	เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	มาก = 95.83	น้อย = 88.44
ทำงานตจว.	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 98.45	น้อย = 89.33
การศึกษาน้อย	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 92.42	น้อย = 88.37
การศึกษามาก	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 96.00	น้อย = 89.00
มารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	มาก = 94.98	น้อย = 88.57
บิดาและมารดาดูแลบุตรส่วนใหญ่	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 96.87	น้อย = 87.56
	เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	มาก = 96.50	น้อย = 90.16
รายได้ต่ำ	เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	มาก = 96.33	น้อย = 88.81
รายได้สูง	ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดู	มาก = 94.41	น้อย = 89.66
	ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	มาก = 96.13	น้อย = 87.93

ตาราง 36 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตาม
อายุ และการศึกษาของบิดา

อายุบิดา	การศึกษา	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	(11) 94.14	(12) 93.33	(21) 89.09
มาก	มาก	(22)	73	96.14	8.40	2.00	2.81*	7.05*
น้อย	น้อย	(11)	76	94.14	9.35	-	0.81	5.05*
น้อย	มาก	(12)	73	93.33	10.68	-	-	4.24*
มาก	น้อย	(21)	66	89.09	11.07	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 37 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนแสดงบทบาทการเป็นบิดา พิจารณาตาม
ประเภทครอบครัว และจำนวนบุตร

ประเภท ครอบครัว	จำนวน บุตร	รหัส	n	$\bar{X}$	S.D	(22) 93.47	(12) 92.79	(21) 90.53
เดี่ยว	มาก	(12)	42	96.48	9.75	3.01*	3.69*	5.95*
ขยาย	น้อย	(21)	107	93.47	9.49	-	0.68	2.94*
เดี่ยว	น้อย	(11)	101	92.79	10.33	-	-	2.26
ขยาย	มาก	(22)	38	90.53	11.35	-	-	-

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 38 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มรวม (n = 300)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.28	10.16	.68**	.41**	.16*	.17**	.27**	.07	.19**
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	57.57	8.27	-	.48**	.19**	.24**	.37**	.17**	.32**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	67.38	12.70	-	-	-.07	.42**	.71**	.54**	.67**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.70	3.27	-	-	-	-.10	-.14*	-.08	-.18**
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.92	6.92	-	-	-	-	.47**	.50**	.54**
6.เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	56.06	7.98	-	-	-	-	-	.65**	.73**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	38.15	10.14	-	-	-	-	-	-	.71**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	30.76	8.71	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 39 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีอายุน้อย (n =155)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.74	9.99	.71**	.35**	.18*	-.01	.10	.02	.08
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	58.87	7.21	-	.45**	.12	.14	.32**	.14	.244**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	69.23	12.31	-	-	-.03	.36**	.66**	.43**	.60**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.90	3.16	-	-	-	-.31**	-.18*	-.09	-.22*
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	45.08	6.13	-	-	-	-	.61**	.54**	.52**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	57.68	7.39	-	-	-	-	-	.59**	.70**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	39.35	8.82	-	-	-	-	-	-	.68**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	31.59	8.24	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 40 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีอายุมาก (n = 145)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	92.79	10.34	.66**	.47**	.13	.31**	.41**	.11	.28**
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	56.18	9.10	-	.48**	.24**	.30**	.38**	.16	.36**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	65.44	12.84	-	-	-.12	.48**	.74**	.62**	.73**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.50	3.38	-	-	-	.05	-.13	-.09	-.16
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.75	7.69	-	-	-	-	.38**	.48**	.55**
6.เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	54.29	8.26	-	-	-	-	-	.68**	.75**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	36.87	11.29	-	-	-	-	-	-	.73**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	29.84	9.14	-	-	-	-	-	-	-

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 41 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาในการสมรสน้อย (n =202)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.88	10.11	.67**	.40**	.14	.13	.23**	.01	.15*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	58.31	7.71	-	.49**	.09	.22**	.35**	.09	.27**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	68.36	12.04	-	-	-.11	.38**	.67**	.46**	.62**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.65	3.03	-	-	-	-.14	-.24**	-.15*	-.21**
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	45.24	7.57	-	-	-	-	.45**	.46**	.54**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	56.67	8.01	-	-	-	-	-	.60**	.72**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	39.14	9.86	-	-	-	-	-	-	.67**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	31.53	8.32	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 42 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีระยะเวลาการสมรสมาก (n =98)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	92.07	10.21	.71**	.43**	.19	.27**	.33**	.15	.23*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	56.05	9.18	-	.44**	.33**	.29**	.39**	.26*	.37**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	65.45	13.77	-	-	-.01	.55**	.77**	.66**	.73**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.79	3.70	-	-	-	-.01	.01	.03	-.13
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.26	5.30	-	-	-	-	.56**	.63**	.58**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	54.75	7.81	-	-	-	-	-	.72**	.74**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	36.11	10.46	-	-	-	-	-	-	.76**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	29.17	9.30	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 43 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนน้อย (n =173)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	92.94	10.26	.68**	.40**	.06	.18*	.26**	-.00	.18*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	56.96	8.39	-	.44**	.11	.28**	.36**	.10	.28**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	67.45	12.82	-	-	-.20*	.51**	.73**	.52**	.66**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.61	3.44	-	-	-	-.21*	-.16*	-.11	-.23**
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.63	6.42	-	-	-	-	.65**	.55**	.60**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	55.92	7.95	-	-	-	-	-	.63**	.75**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	38.23	10.08	-	-	-	-	-	-	.72**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	30.82	8.52	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 44 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนมาก (n =127)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.77	10.04	.68**	.44**	.30**	.15	.28**	.18	.20*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	58.38	8.07	-	.54**	.28**	.18*	.40**	.26**	.37**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	67.28	12.59	-	-	.12	.31**	.68**	.56**	.68**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.81	3.06	-	-	-	.02	-.12	-.04	-.11
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	45.31	7.56	-	-	-	-	.28**	.45**	.48**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	56.24	8.06	-	-	-	-	-	.68**	.70**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	38.05	10.28	-	-	-	-	-	-	.69**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	30.68	9.01	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 45 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรน้อย (n =220)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.14	9.89	.71**	.41**	.21**	.17*	.23**	.05	.15*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	57.06	8.05	-	.52**	.21**	.25**	.33**	.15*	.27**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	66.52	12.68	-	-	.02	.43**	.70**	.57**	.67**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.65	3.18	-	-	-	-.10	-.17*	-.12	-.21**
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.54	7.38	-	-	-	-	.45**	.49**	.54**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	55.46	8.11	-	-	-	-	-	.64**	.72**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	37.23	10.57	-	-	-	-	-	-	.71**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	29.87	8.86	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 46 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีจำนวนบุตรมาก (n =80)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.65	10.89	.62**	.43**	.04	.16	.37**	.12	.28*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	58.97	8.75	-	.36**	.14	.17	.46**	.18	.42**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	69.59	12.55	-	-	-.28*	.36**	.72**	.37**	.61**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.82	3.54	-	-	-	-.11	-.09	.01	-.13
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	45.97	5.35	-	-	-	-	.54**	.52**	.50**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	57.69	7.45	-	-	-	-	-	.66**	.72**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	40.65	8.45	-	-	-	-	-	-	.67**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	33.12	7.86	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 47 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษาน้อย (n =147)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	91.80	10.46	.73**	.47**	-.01	.29**	.34**	.07	.34**
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	56.79	9.11	-	.47**	.11	.30**	.42**	.13	.45**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	67.34	11.69	-	-	-.23**	.41**	.67**	.40**	.65**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.58	3.46	-	-	-	-.16	-.16	-.02	-.24**
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	45.12	6.12	-	-	-	-	.55**	.45**	.57**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	56.70	7.72	-	-	-	-	-	.55**	.70**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	40.09	9.47	-	-	-	-	-	-	.62**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	32.46	7.44	-	-	-	-	-	-	-

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 48 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มีระดับการศึกษามาก (n =153)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	94.73	9.68	.65**	.38**	.35**	.09	.23**	.14	.14
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	58.32	7.33	-	.50**	.27**	.20*	.34**	.26**	.26**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	67.42	13.62	-	-	.08	.42**	.75**	.67**	.70**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.82	3.09	-	-	-	-.05	-.12	-.13	-.13
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.72	7.62	-	-	-	-	.42**	.55**	.53**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	55.44	8.21	-	-	-	-	-	.72**	.75**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	36.30	10.45	-	-	-	-	-	-	.75**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	29.16	9.51	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 49 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่ทำงานเป็นเวลาแน่นอน (n =105)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	94.31	8.58	.58**	.39**	.17	.21*	.32**	.22*	.27**
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	58.11	7.04	-	.44**	.31**	.24*	.42**	.34**	.42**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	66.89	13.27	-	-	-.05	.39**	.70**	.68**	.77**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.67	3.45	-	-	-	.07	-.09	-.09	-.10
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.84	8.20	-	-	-	-	.27**	.48**	.53**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	55.40	8.26	-	-	-	-	-	.67**	.73**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	36.48	11.02	-	-	-	-	-	-	.78**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	30.07	9.46	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 50 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่ทำงานไม่เป็นเวลาแน่นอน (n =171)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	92.25	11.17	.72**	.45**	.11	.18*	.26**	.00	.17*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	56.95	9.15	-	.51**	.14	.25**	.36**	.08	.29**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	67.37	12.52	-	-	-.09	.47**	.72**	.45**	.61**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.63	3.22	-	-	-	-.21**	-.17*	-.05	-.23**
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.97	6.35	-	-	-	-	.65**	.53**	.58**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	56.19	7.92	-	-	-	-	-	.61**	.71**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	39.09	9.72	-	-	-	-	-	-	.65**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	31.05	8.38	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 51 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่ทำงานต่างจังหวัด (n =24)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	96.33	8.72	.56**	.18	.60**	-.13	.07	.05	.07
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	60.58	5.11	-	.23	-.01	.28	.15	.17	.07
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	70.91	10.96	-	-	-.01	.12	.65**	.50*	.47*
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	18.33	3.12	-	-	-	-.41	-.23	-.27	-.21
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	45.12	5.15	-	-	-	-	.44*	.57**	.29
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	58.50	7.10	-	-	-	-	-	.83**	.81**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	39.42	8.36	-	-	-	-	-	-	.83**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงาน-ครอบครัว	32.25	7.75	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 52 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว (n =149)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.87	10.27	.67**	.42**	.23**	.17*	.35**	.16	.21*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	57.27	8.69	-	.49**	.17	.21*	.39**	.21*	.28**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	67.30	13.06	-	-	.02	.42**	.75**	.55**	.69**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	18.31	2.62	-	-	-	-.04	-.05	-.08	-.09
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.48	7.90	-	-	-	-	.35**	.49**	.51**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	55.70	8.07	-	-	-	-	-	.68**	.74**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	38.00	10.29	-	-	-	-	-	-	.74**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	29.95	8.82	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 53 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย (n =151)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	92.70	10.06	.70**	.41**	.11	.17*	.19*	-.02	.18*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	57.87	7.85	-	.46**	.24**	.28**	.36**	.13	.36**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	67.46	12.37	-	-	-.12	.42**	.67**	.53**	.66**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.11	3.71	-	-	-	-.14	-.19*	-.07	-.22*
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	45.35	5.79	-	-	-	-	.65**	.53**	.59**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	56.40	7.92	-	-	-	-	-	.62**	.72**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	38.30	10.03	-	-	-	-	-	-	.68**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	31.56	8.56	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 54 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่มารดาดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่ (n =124)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.50	9.20	.61**	.28**	.27**	.24*	.34**	.26**	.16
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	57.24	8.43	-	.40**	.25*	.30**	.43**	.33**	.28**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	66.67	13.34	-	-	-.18	.58**	.76**	.60**	.74**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.46	3.26	-	-	-	-.25**	-.13	-.14	-.23*
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.34	5.97	-	-	-	-	.64**	.69**	.66**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	55.41	7.92	-	-	-	-	-	.74**	.79**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	37.32	9.91	-	-	-	-	-	-	.71**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	29.38	8.79	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 55 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่ดูแลบุตรร่วมกับมารดาเป็นส่วนใหญ่ (n =116)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.15	11.06	.74**	.48**	.00	.15	.30**	-.06	.20*
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	57.76	7.94	-	.58**	.13	.23*	.45**	.07	.40**
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	66.65	12.58	-	-	.06	.35**	.72**	.50**	.64**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.96	2.85	-	-	-	.12	-.08	.11	-.06
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	44.94	8.17	-	-	-	-	.34**	.37**	.46**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	55.94	8.47	-	-	-	-	-	.55**	.67**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	38.35	10.17	-	-	-	-	-	-	.68**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	30.93	8.67	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 56 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficients) กลุ่มบิดาที่บุคคลอื่นในครอบครัวดูแลบุตรเป็นส่วนใหญ่ (n =47)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D	2	3	4	5	6	7	8
1.การแสดงบทบาทการเป็นบิดา	93.51	10.03	.66**	.48**	.36*	.04	-.05	.09	.25
2.การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง	58.70	8.03	-	.28	.28	.10	-.08	-.026	.12
3.ความสัมพันธ์ที่ดีกับคู่สมรส	71.84	9.77	-	-	-.01	.23	.42**	.646**	.48**
4.ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตร	17.19	4.13	-	-	-	-.32*	-.29	-.293*	-.28
5.ประสบการณ์การได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา	47.13	5.58	-	-	-	-	.58**	.573**	.48**
6. เจตคติที่ดีต่อบทบาทบิดา	58.85	6.68	-	-	-	-	-	.739**	.68**
7. ความวิตกกังวลในการแสดงบทบาทบิดา	40.83	10.23	-	-	-	-	-	-	.76**
8. ความขัดแย้งในบทบาทในงานและครอบครัว	35.00	7.36	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวชไมพร ใจแปง
วันเดือนปีเกิด	5 มิถุนายน พ.ศ. 2527
สถานที่เกิด	อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	434 หมู่ 10 ตำบลสมเด็จ อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	นักสังคมสงเคราะห์ ระดับปฏิบัติการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2544	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนสมเด็จพระพิทยาคม จังหวัดกาฬสินธุ์
พ.ศ. 2548	สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต จาก มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสมุทรปราการ
พ.ศ. 2555	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร